

**LAINVALMISTELU DEMOKRATIAKYSYMYKSENÄ –
Sidosryhmien kuuleminen ampuma-aselain uudistuksen
valmistelussa**

Jemina Helena Juuti-
Malmström

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiologia

Pro gradu-tutkielma

Lokakuu 2011

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiologia	
Tekijä □ – Författare – Author Jemina Juuti-Malmström			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Lainvalmistelu demokratiakysymyksenä-Sidosryhmien kuuleminen ampuma-aselain valmistelussa			
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiologia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu-tutkielma		Aika – Datum – Month and year Lokakuu 2011	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 99

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Ampuma-aselain uudistushankkeen valmistelu alkoi vuonna 2008 ja on aiheuttanut paljon keskustelua siitä asti. Traagisten aserikosten aiheuttama keskustelu ja paine kansainvälisten EU-direktiivien noudattamisesta johtivat aselakiuudistukseen. Julkisessa keskustelussa on noussut esille mielipiteitä aina yksityishenkilön oikeuksista yhteiskunnan vastuuseen rikosten estämisessä. Lainvalmisteluprosessi ja yhteiskunnan moraalinen limittyminen on sosiologisesti mielenkiintoinen ilmiö. Siinä yhdistyy pohdinta yhteiskunnan moraalista tai kollektiivisesta identiteetistä, auktoriteetista, asiantuntijuudesta sekä konkreettisia arkielämään liittyvistä vapauksista ja rajoitteista. Pro gradu-tutkielmani tarkastelee ampuma-aselain valmistelua erityisesti sidosryhmien kuulemisen eli valmisteluprosessin demokraattisuuden näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää 1) miten kuulemisprosessi on edennyt ja minkälaisia argumentteja ja argumentointitapoja lausunnoissa on käytetty ennen kuin laki on saanut lopullisen muotonsa. 2) miten asiantuntijatieto määrittäytyy aselain uudistusprosessissa. 3) minkälaisia institutionaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä normeja aselainvalmistelun taustalla on ja 4) miten aselain valmisteluprosessi ilmentää demokratiaa, sekä 5) keiden ehdotukset ja mielipiteet on otettu itse lakiin ja miten mielipiteet jakautuvat. Teoreettisena pohjana on käytetty demokratian jakoa kolmeen; deliberatiiviseen demokratiaan ihanteena, osallistuvaan demokratiaan tavoitteena ja edustukselliseen demokratiaan lainvalmistelulle kehyksen luovana todellisuutena. Lisäksi lainvalmisteluprosessia tarkasteltiin kuvailevan, normatiivisen ja empiirisen laivalmistelumallin pohjalta.

Aineistona käytettiin aselain valmistelua varten kuultujen kirjallisia lausuntoja. Lausujat kommentoivat hallituksen esitystä laiksi. Tutkimusmetodi on aineistolähtöinen (grounded theory) ja diskurssianalyttinen. Aineistosta luotiin typologia kuultavan taustan mukaan. Lausunnot käytiin siis kaikki läpi, dokumentoitiin taulukoihin ja ja niistä nostettiin esille keskeisimmät teemat (esim. asiantuntijuus) ja argumentoitavat (esim. laintuntemus). Keskeisimmät ja havainnollisimmat lausunnot ja lausuntotavat sisällöllisine mielipiteineen ja lainauksineen nostetaan ryhmittäin esille kokonaiskuvan selkeyttämiseksi. Lisäksi analyysissä nostetaan esille muista poikkeavia tapauksia ja keskeisimpiä sisällöllisiä teemoja. Analyysia jatkettiin typologiasta tarkastelemalla sisällöllisiä teemoja teoreettisen viitekehyksen sisällä.

Aselain uudistuksessa on kuultu varsin montaa sidosryhmää ja osa heistä on ollut myös mukana lakia valmistelevissa työryhmissä. Lisäksi internetissä on voinut vastata sisäministeriön kyselyyn aiheesta. Lausujat kommentoivat lakiuudistusta omista lähtökohdistaan käsin, joten jaottelu viiteen ryhmään toimi hyvin ja toi esille selkeän jakautumisen mielipiteissä. Lain toimeenpaneva ryhmä kannatti uudistusta joko osittain tai täysin. Aseintressiryhmät taas vastustivat tai puolsivat hanketta osittain. Puolustusviranomaisista valtaosa puolsi osittain hanketta ja loput täysin. Oikeusviranomaiset puolsivat kaikki lakiuudistusta osittain ja muut lausujat täysin. Kaikista ryhmistä on saatu mielipiteitä lopulliseen lakiin ja kaikista ryhmistä niitä on myös jäänyt ulkopuolelle. Lausunnoissa kommentoitiin mm. terveystietojen luovuttamista, uudistuksen motiivia, raha/resurssikysymyksiä, lupamenettelyä ja lainvalmisteluprosessin etenemistä. Kuultujen joukossa on lainvalmistelun asiantuntijoita ja asianomaisia. Nämä kaksi käsitettä limittyvät paikoin. Asiantuntijuuteen vedottiin yhtenä argumentointitavoista eniten ja eri tavoin. Toimeenpanevassa ryhmässä omaa asiantuntijuutta tai auktoriteettiasemaa korostettiin vähemmän kuin aseintressiryhmässä. Toimeenpanevassa ryhmässä käytettiin myös enemmän virkamieskieltä kuin aseintressiryhmässä jonka sisällä saattoi olla varsin tunteikasta lausumista ja toisaalta taas ministeriötasolla maltillisempaa. Puolustusviranomaiset antoivat verrattaen paljon parannusehdotuksia lakiin ja oikeusviranomaiset kommentoivat lähinnä sanamuotoja ja uudistuksen sopivuutta oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen. Aseintressiryhmä poikkesi muista lausujista siinä, että siihen kuuluvien ryhmien lausunnoissa kommentoitiin eniten ns. oman asiantuntijuuden ulkopuolelta ja tunteenomaisemmin kuin muissa kuultujen ryhmissä. Lakiuudistusta vastustavat käyttivät enemmän erilaisia argumentointikeinoja kuin uudistusta puoltavat. Esimerkiksi oikeudellisen ja lakitekniikan tietotaidon omaamista voidaan lausuntojen perusteella pitää asiantuntijuuden korostamisen keinona, sisällöllisenä argumenttina ja kulttuurisena pääomana jonka avulla on mahdollista saavuttaa poliittista valtaa ja saada oma mielipiteensä kuulluksi. Asiantuntijuuteen vedottiin mm. ammattitaidon, aseman ja lain tuntemuksen perusteella.

Aineiston analyysin perustella päädytään tulokseen että osallistuvan demokratian periaatteiden mukaisesti on kuultuja ollut paljon ja jokaisella on ollut mahdollisuus tulla kuulluksi. Kuulemismahdollisuus ei kuitenkaan tarkoita vaikutusmahdollisuutta ja näin paljon toisistaan eroavien mielipiteiden yhdistäminen kaikkia osapuolia miellyttävällä tavalla on mahdotonta eli deliberatiivisen demokratian ihanteet eivät täyty. Mielipiteet ovat jakautuneet lausujan taustan mukaisesti lähes jokaisessa tapauksessa ja lakiuudistusta on kommentoitu omasta lähtökohdasta käsin. Yhteiskunnan tila ja kollektiivinen moraalinen on vaikuttanut lakiuudistuksen syntyyn ja aselain muotoutuminen jatkuu.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

Lainvalmistelu, kuuleminen, asiantuntijuus, demokratia, argumentointi

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Aiempaa tutkimusta ja teorioita lainvalmistelusta	7
2.1 Lain syntyprosessi	7
2.2 Lainvalmistelun laatu ja kuuleminen.....	9
3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	12
3.1 Demokratian eri muodot.....	12
3.2 Asiantuntijuus avainkäsitteenä	16
3.3 Lainvalmistelun kolme mallia	20
4. Tutkimusasetelma	21
4.1 Tutkimuskysymykset.....	21
4.2 Aineisto	22
4.3 Yleinen metodinen lähestymistapa.....	23
4.4 Aineiston analyysi	25
5. Lausuntojen yleisluonnehdinta.....	29
6. Argumentointitavat, asiantuntijuus ja asema	32
6.1 Taustoitusta	32
6.2 Toimeenpaneva ryhmä	35
6.3 Oikeusviranomaiset	48
6.4 Puolustusviranomaiset	52
6.5 Aseintressiryhmä	56
7. Internetkyselyn vastaukset	70
8. Muutokset lakiin lausuntoehdotusten perusteella	73
8.1 Taustatietoa	73
8.2 Muutosehdotukset, jotka on sisällytetty uudistettuun ampuma-aselakiin	75
8.3 Muutosehdotukset, joita ei ole sisällytetty uudistettuun ampuma-aselakiin	79
9. Tulosten teoreettista tarkastelua	83
10. Yhteenveto ja pohdinta	94
Lähteet.....	100
Taulukot	107
Liitteet	109

1. Johdanto

Ampuma-aselain uudistushanke alkoi valmistelulla vuonna 2008. Lain lupamenettelyn selkeyttäminen ja tiukentaminen sai alkunsa julkisuudessa paljon puhuttaneiden kouluampumisten takia. Lisäksi aselain uudistuksen toteuttamiseen vaikutti kansainvälinen paine EU-direktiivien noudattamisesta. Suomessa lainsäätäminen alkaa hallituksen esityksestä tai yksittäisen kansanedustajan aloitteesta (liite 1). Sisäasiainministeriö asetti hankkeen ampuma-aselainsäädännön uudistamiseksi, ja hankkeessa tarkasteltiin myös mahdollisuuksia muuttaa eri viranomaisia koskevia salassapitosäännöksiä. Ensimmäisen vaiheen edellyttämät muutokset valmisteltiin kiireellisinä siten, että hallituksen esitys voitiin antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009 ja lait saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta olisi ne hyväksynyt. (Sisäasiainministeriö 2010b.)

Sisäasiainministeriö asetti aselakia valmistelemaan kolme työryhmää, joiden puheenjohtajana toimi virkamies sisäasiainministeriöstä. Ensimmäinen työryhmä valmisteli hallituksen esityksen koskien muutoksia käsiaseiden luvansaannin edellytysten tiukentamisesta, luvanhakijoiden ja -haltijoiden terveydentilan valvonnan tehostamisesta, YK:n tuliasepöytäkirjan kansallisesta voimaansaattamisesta sekä asedirektiivin muuttamisesta annetun direktiivin edellyttämiksi muutoksiksi ampuma-aselainsäädäntöön. Toisen työryhmän tehtävänä oli valmistella ampumaratoja koskevan lainsäädännön uudistaminen. Kolmannen työryhmän tehtävänä oli valmistella ilma- ja jousiaseita sekä kaasusumuttimia koskevien säännösten uudistaminen. Nämä työryhmät nimesivät keskuudestaan sihteerin ja työryhmiä valvoi ohjausryhmä.

Työryhmien tuli kuulla asiantuntijoina ampuma-aselautakuntaa ja metsästyshallinnon, oikeushallinnon, sosiaali- ja terveyshallinnon, opetushallinnon, puolustushallinnon sekä ympäristöhallinnon viranomaisia. Työryhmien tuli kuulla myös keskeisiä asealan järjestöjä ja muita asiantuntijoita. (Sisäasiainministeriö, 2010a.) Liitteessä 2 on esitelty työryhmien jäsenet. Ensimmäinen työryhmä laati luonnoksen hallituksen esitykseksi ja järjesti kuulemisen uudistuksesta. Varsinainen hallituksen esitys lakiuudistukseksi

muotoutui tämän prosessin jälkeen ja siirtyi sitten eduskunnan käsittelyn kautta valmiiksi voimassa olevaksi laiksi.

Lausuntoja kerättiin huomattava määrä ensimmäisen vaiheen muutosehdotusten osalta vuoden 2009 keväällä ja samaan aikaan niistä järjestettiin myös sähköinen kuuleminen Otakantaa.fi-foorumilla. Kuulemisen tavoitteet ja käytännöt ovat keskeisessä asemassa lainvalmistelututkimusta luotaessa. Kuulemisella tarkoitetaan eri intressi- ja sidosryhmien mielipiteen kuulemistakin lain valmisteluvaiheessa. Kuultavaksi voidaan kutsua, tai ryhmä voi halutessaan oma-aloitteisesti antaa lausunnon. Lausunto voidaan antaa muun muassa kirjallisesti, suullisesti, keskustelutilaisuudessa, työryhmässä tai epävirallisen yhteydenpidon kautta. Oikeusministeriön julkaisemissa ohjeissa kuulemiseen säädösvalmistelussa todetaan seuraavaa:

”Kuulemisen tavoitteena on säädösvalmistelun avoimuus ja hyvä laatu. Kuulemisen avulla pyritään selvittämään valmisteltavaan asiaan liittyvät erilaiset näkökohdat, vaikutukset ja käytännön toteuttamismahdollisuudet. Kuulemisen avulla myös parannetaan luottamusta säädöksiin ja demokraattiseen päätöksentekoon” (Oikeusministeriö 2010.)

Ohjeissa neuvotaan, kuinka kuuleminen tulee suunnitella ja ajoittaa sekä kuinka kuulla eri menetelmiä käyttäen sekä kuinka lausunnot käsitellään, arvioidaan ja julkaistaan. Aselain uudistamista varten määrättyt työryhmät ovat kuulleet eri asiantuntijoita. Hallituksen esitys (liite 2) ampuma-asetelain uudistuksesta annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2009. Eduskunta äänesti lakiuudistuksen hyväksymisen puolesta 27.10.2010 äänin 158–17 (Eduskunta 2010). Vuoden 2011 alussa vahvistettiin ensimmäisen vaiheen muutokset, jotka tulivat voimaan saman vuoden kesäkuussa. Prosessi on siis kestänyt kolme vuotta, ja tällä hetkellä ensimmäinen aselain uudistusta koskeva vaihe on saatettu loppuun. Laki on siis voimassa, mutta asetus lääkäreiden ohjeista ei ole vielä valmistunut, ja se on menossa lausuntokierrokselle.

Kyseinen lakiuudistushanke on saanut suurta huomiota mediassa. Keskustelua on käyty esimerkiksi aselupien myöntämisestä, ampuma-aserikoksista ja ampumisesta harrastuksena. Mediassa esille nousevia teemoja ovat olleet yksilön vapaudet ja yhteiskunnan vastuu rikoksien estämisessä. Keskustelu on käynyt kiivaana, ja syitä

aseiden väärinkäytöksiin ja kouluampumistapauksiin on haettu toimimattomasta lainsäädännöstä, mielenterveystyön julkisista varoista poliisin lupien myöntämiseen. Lupien myöntämisessä ristiriitaiseksi on osoittautunut muun muassa lakiuudistuksen kohta terveystietojen luovuttamisesta.

”Aselakiuudistus närästää loppuun asti – lääkärin ei voi vastuuseen joutumisen pelossa käytännössä tehdä muuta kuin ilmoittaa vähänkään epäilyttävistä tapauksista. Mielenterveydeltään täysin raiteillaan olevat ihmiset voivat joutua kärsimään vääryyttä – eduskunta on vain ostamassa itselleen hyvää omaatuntoa seuraavan massamurhan varalle.” (Iltalehti 19.10.2010.)

Lakihankkeen monista uudistettavista lainkohdista eniten huomiota lienee saanut juuri luvan hakijan soveltuvuuden arviointi ja terveystietojen luovuttaminen. Kysymyksiä on herättänyt esimerkiksi se, kuka on oikeutettu myöntämään lupia ja millä perusteella tai kenellä on paras käsitys hakijan terveydentilasta. Monet ovat halunneet kieltää aseiden säilytyksen kotona ja ohjata aseiden säilytyksen ampumaseuroille. Harrastajat taas ovat puolustaneet kiivaasti omia intressejään ja yrittäneet estää muutoksia lakiin.

Myös lakiuudistuksen valmisteluprosessi on saanut aikaan monenlaista keskustelua. Valiokunnissa lakiuudistuksen läpivientitapaa kritisoitiin voimakkaasti. Lausunnossa moititaan erityisesti lakitekniikkaa ja menettelytapoja, eikä siinä keskitytä lakiuudistuksen sisältöön tai uudistustarpeen taustoihin. Tämän lausunnon mukaan lainsäädäntötyössä aselain uudistuksen kohdalla oli vakavia puutteita eikä siinä saavutettu asetettuja laatutavoitteita. Lausunnossa kritisoidaan asiantuntijalausujen valintaa ja pidetään sitä sattumanvaraisena. Valiokuntien käsityksen mukaan ainoa lakiuudistuksessa tunnustettava asiantuntijuus tulisi olla lainsäädäntötyön tuntemus. Hallintovaliokunnan mietintöön 16/2010 vp on sisällytetty perustuslakivaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan lausunnot. Vastalauseessaan hallituksen esitykselle valiokunta kirjoittaa seuraavaa:

”Vielä voidaan huomauttaa, että hallintovaliokunta on kuullut suuren määrän tahoja. Useiden tahojen kuulemiselle ei näytä olleen perusteita. Jos kyse on ollut etujärjestöstä, tämän rooli ei avaudu järjestön nimen perusteella. Jos kyse on ollut asiantuntijuudesta, asia ei avaudu senkään vertaa. Kyse näyttää olleen valittujen tavoitteiden täyttymisestä

vain laajalla joukolla eri tahoja, niiden sidoksista ja todellisesta tietämyksestä välittämättä. Mielenkiintoiseksi asian tekee se, ettei valmistelussa järjestöjen ja asiantuntijoiden kuulemiselle ole ollut mainittavaa sijaa. Asiantuntijuutta voidaan arvioida vain sen kannalta, miten nämä tuntevat käytännöt ja miten nämä tuntevat asiaan liittyvän ja sovellettavan lainsäädännön. Vain osalla on ollut lainsäädännön tuntemusta, joka tässä yhteydessä nousee ylitse muiden aspektien eikä vähiten hallituksen esityksen poikkeuksellisen ala-arvoisesta valmistelusta, joka on hyväksytty hallituspuolueiden ryhmäkurilla ja olennaisten asioiden ohituksilla. Legitimiteettiä tämä ei ole synnyttänyt lainsäädäntötyölle” (HaVM 16/2010-HE 106/2009 vp).

Tärkein kysymys lakiuudistuksen sisällön suhteen lienee kuitenkin, se miten väärinkäytökset voitaisiin parhaiten estää. Lainsäädännön muuttaminen on yksi keino, mutta sen vaikutusta aseiden väärinkäytön vähentämiseksi on mahdotonta ennustaa. Varmaa kuitenkin on, että asia koskettaa monia suomalaisia. Uusia aselupia myönnetään vuodessa noin 65 000–70 000. Lain halutaan vaikuttavan väärinkäytöksiin estävästi ja vähentävästi ja sen voimaan uskotaan, koska traagisten tapausten jälkeen on käännytty lainsäätäjien puoleen. Toisaalta kyse voi olla poliittisesta paineesta reagoida traagisiin tapahtumiin konkreettisella tavalla lainsäädäntöä muuttamalla. Toisaalta taas tuodaan vahvasti esille se, että tällaisia tapauksia on mahdotonta välttää ja että henkilö, joka ei ole saanut aselupaa, voi siitä huolimatta hankkia itselleen luvallisen aseensa esimerkiksi lähipiiristään. Lisäksi laittomien aseiden lisääntyminen lain myötä on herättänyt keskustelua.

Pro gradu -tutkielmani asettuu tarkastelemaan lainvalmisteluprosessia ampuma-aselain (1/1998) uudistamishankkeen valmistelussa ja erityisesti vaikuttajaryhmien kuulemisprosessia. Suomessa lait säätää eduskunta, ja eduskunnan käsittelyä varten lait valmistellaan hallituksen johdolla ministeriössä. Lainvalmistelu on poliittinen prosessi, jossa on eri osapuolia ja intressejä. Lainvalmistelussa kuullaan tai ainakin tavoitteena olisi kuulla eri intressiryhmiä ja mahdollisia asiantuntijoita. Prosessissa todellisina toimijoina ja vaikuttajina voivat olla ainoastaan virkamiehet, ja eri sidosryhmien mielipiteet jäävät joissain tapauksissa huonosti kuulluiksi tai niitä kuullaan varsin myöhäisessä vaiheessa lainvalmisteluprosessia. Lainvalmistelun avoimuudessa ja demokraattisuudessa on usein toivomisen varaa (Rantala 2011a). Laki nähdään usein

subjektiivisena, muodollisena ja kaukaisena yksilöiden arkielämästä sekä strategiana saavuttaa jonkin ryhmän tavoite (Anleu 2000, 75).

Lainvalmistelututkimusta demokratian ja kuulemisen näkökulmasta ovat tehneet Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa Kati Rantala (2011) ja Auri Pakarinen (2011). Kuulemisen näkökulmasta tutkimusta on vähän, ja Suomessa tehtyä tapauskohtaista tutkimusta kuulemisprosessista ei ole lainkaan. Omassa tutkimuksessani syvennyinkin nimenomaan kuulemisprosessiin case-tyyppisesti konkreettisesti lausuntoja ja niihin johtanutta prosessia avaten. Tutkimukseni fokusoituu sosiologisesta näkökulmasta siihen, millaisia muutoksia lainmuutoksella halutaan tuottaa ja ketkä koetaan auktoriteeteiksi ja asiantuntijoiksi tässä asiassa. Keskityn siis kuulemiseen – keitä kaikkia on kuultu aselain valmistelua varten, millainen työryhmä (liite 3) valmistelun takana on ja mitä lausujilla oli sanottavanaan. Lainvalmistelussa kuulemisena voidaan myös pitää kuulemistavan lisäksi, sitä miltä tahoilta lausuntoja on pyydetty. Oikeussosiologisesta näkökulmasta kiinnostavaa on selvittää, onko kenties jollakin sidosryhmällä ollut enemmän vaikutusmahdollisuuksia kuin toisella.

Tarve lakimuutokselle heijastelee yhteiskunnan moraalialia ja sen hetkistä tilannetta. Useimmiten lakimuutoksia laitetaan vireille, kun valta vaihtuu. Nikolaos Zahariadis kuvaa lakimuutosten tai ylipäänsä lakialoitteiden taustoja ja syitä käsitteellä poliittinen ikkuna (policy window), joka viittaa siihen, että tarve muutoksille syntyy usein pakottavien ongelmien tai poliittisten tapahtumien jälkeen. Tällöin ikään kuin ikkuna muutokselle avautuu ja syntyy lakialoitteita tai muutosehdotuksia. Poliittisten ikkunoiden avautumista voi olla vaikea ennustaa, jos ne liittyvät katastrofaalisiin tapahtumiin, tai niiden ilmaantuminen voi olla yhtä säännöllistä kuin vuosittaiset budjettipäätökset (Zahariadis 2007, 74.). Aselakiuudistuksen voidaan katsoa kuuluvan policy window -tyyppiseen lainvalmisteluprosessiin ja saaneen alkunsa traagisten kouluampumisien ja muiden aseiden väärinkäyttötapausten jälkeen ja johdosta.

Ampuma-aselakia varten pyydettiin lausuntoja verraten huomattavalta määrältä asiantuntija- ja viranomaistahoja, kuten aiemmin todettiin. Tämä tapahtui mitä luultavimmin suuren mediahuomion ansiosta. Yhteiskunnallisten olojen vaikutus

oikeussäännösten sisältöön ja muuttamistarpeeseen onkin ollut yksi pro gradu - tutkielmani syntyyn vaikuttaneista kysymyksistä. Lisääkö lausuntojen antajien tavallista suurempi määrä prosessin demokraattisuutta? Tarkoituksena oli myös selvittää, mitkä ehdotukset ja mielipiteet on otettu itse lakiin ja kuka on ajanut asiaansa pontevimmin. Empiirisen tutkimuksen aineistona käytän lainvalmistelussa annettuja selvityksiä ja lausuntoja sekä niiden perusteluja.

Kysymyksiä tarkastellaan oikeussosiologian näkökulmasta. Oikeussosiologinen tutkimus on tärkeä osa yhteiskuntatutkimusta, sillä se saattaa vaikuttaa kansalaismielipiteen perusteisiin. Oikeudellinen ajattelu, sosiologinen tiedontuotanto ja oikeuspoliittinen toiminta nivoutuvat yhteen monilla eri tasoilla (Mäkelä 1985, 219). Aselakiin liittyvä huomio ilmiönä on yhteiskunnallisesti ja sosiologisesti kiinnostava, sillä siinä yhdistyy pohdinta yhteiskunnan moraalista tai kollektiivisesta identiteetistä, auktoriteetista, asiantuntijuudesta sekä konkreettisia arkielämään liittyvistä vapauksista ja rajoitteista. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata ampuma-aselain valmistelun avoimuutta keskeisen sosiologisen käsitteistön avulla ja teoreettisista näkökulmista käsin. Suomen mallin mukaista demokratiaa oikeuksineen ja velvoitteineen käydään läpi tutkimuksen aikana nimenomaan lainvalmisteluprosessin avoimuuden ja julkilausuttujen tavoitteiden näkökulmasta. Kansalaisuutta lakien ja normien luojana sekä asiantuntijuuden olemusta pohditaan eri teoreettisista lähtökohdista käsin.

Tutkimusasetelman kannalta keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa juuri asiantuntijuus (mitkä tahot mielletään asiantuntijoiksi ja millä perustein), sidosryhmä (lakihankkeeseen vaikuttavat tai lakihankkeen välittömässä vaikutuspiirissä olevat tahot), asianomaisuus (lakiuudistuksen vaikutuspiiriin kuuluvat), osallistuva demokratia (laaja käsitys demokratiasta koko kansan oikeutena vaikuttaa muutoinkin kuin äänestämällä) ja koko toiminnalle aktuaalisen kehyksen antava hallintamuoto eli edustuksellinen demokratia. Ampuma-aselain muutoksen tarkastelu, kuten minkä tahansa lainvalmistelua koskeva tutkimus, nivoutuu siis tiukasti poliittiseen päätöksentekomalliin ja tämän mallin konkreettisiin ilmenemismuotoihin. Voidaan sanoa, että lainvalmistelun tavoitteena on ihanteellisesti informoitu ja demokraattinen päätös, jonka vaikutukset kohdistuvat tavoiteltuun ongelmaan. (Kivivuori 1985, 152).

Lain muodostumiseen vaikuttavat tekijät ja kuuleminen prosessissa ovat sosiologisesti kiinnostavia kysymyksiä. Tutkimukseni on tapauskohtainen, ja sen teoreettinen viitekehys voidaan jakaa kolmeen osaan; deliberatiivinen demokratia, osallistuva demokratia ja edustuksellinen demokratia, joka toimii lainvalmistelun kehyksenä. Lisäksi hyödynnän asiantuntijuuden ja argumentoinnin sekä yleisen tavoitteen asettelun ja menettelytapojen analyysissa lainvalmistelun kolmea mallia; kuvaileva, normatiivinen ja empiirinen malli (Tala 2010). Kuulemisprosessissa avainsanana esittäytyy asiantuntijuus, jota analysoidaan itse käsitteen purkamisen avulla. Lisäksi tutkitaan argumentaatiotapoja ja pohditaan eriävien mielipiteiden ja lausumisasemien vaikutusta.

Lainvalmistelu on yhteiskunnallinen prosessi, joka vaikuttaa laajasti. Antti Kivivuori määrittelee lainvalmistelun tiedon keräämiseksi, sen käyttämiseksi ja tahdon etsimiseksi. Rationaaliseen päätöksentekoon kuuluu tiedontason korostaminen, ja määrätietoisin tapa nostaa tiedon tasoa on tutkimus (Kivivuori 1985, 152). Aselain uudistamiseen tuli painetta sekä kansallisella että kansainvälisellä areenalla. Tavoitteena oli aseturvallisuuden lisääminen ja lakimuutosprosessin avoimuus sekä laaja-alainen asian pohdinta.

2. Aiempaa tutkimusta ja teorioita lainvalmistelusta

2.1 Lain syntyprosessi

Kirjassaan *Oikeussosiologia* (1983) Timo Kyntäjä ja Ahti Laitinen tutkivat lain syntyprosessia, oikeusjärjestystä, oikeudellista ajattelua ja vuorovaikutussuhteita. Lakien syntyprosessiin vaikuttavat monet tekijät, kuten yhteiskunnallinen tajunta. Yhteiskunnallisella tajunnalla käsitetään suhteellisen karkeata ajattelua, jonka tulee olla periaatteessa yhteiskunnan kaikkien jäsenten ymmärrettävissä ja jolle eivät ole ominaista tarkat käsite-erottelut.

Kyntäjä ja Laitinen jakavat yhteiskunnallisen tajunnan seuraaviin lajeihin. (1) Moraalinen tajunta; yhteiskunnassa vallitsevien moraalikäsitteiden kokonaisuus.

Kyseessä ovat ihmisten keskinäisiä suhteita säätelevät arvot ja normit. (2) Poliittinen tajunta; yhteiskunnassa vallitsevien poliittisten pelisääntöjen kokonaisuus, joka on kirjattu perustus-laeissa ja joka ilmenee muun muassa puoluepolitiikan muodossa. (3) Oikeudellinen tajunta; yhteiskunnassa vallitsevien oikeuskäsitysten kokonaisuus, joka ilmenee niin kutsutussa oikeustajunnassa, on poliittisen tajunnan kanssa osittain päällekkäin ja kohdistuu ihmisten välisiin suhteisiin. Lisäksi yhteiskunnallisen tajunnan osia ovat uskonnollinen, esteettinen ja filosofinen tajunta (Kyntäjä & Laitinen, 1983, 188–192.)

Laitisen ja Kyntäjän mukaan yhteiskunnallinen moraalii, yleinen oikeustaju ja yleinen mielipide vaikuttavat taloudellisen ja poliittisen vallan haltijoihin sekä joukkoviestintään ja sitä kautta poliittisiin päätöksen tekijöihin. Sama toimii myös toisin päin, eli poliittisen päätöksen tekijät vaikuttavat vallanhaltijoihin ja joukkoviestintään ja sitä kautta yhteiskunnan moraaliiin (Kyntäjä & Laitinen, 1983, 198).

Lain tarkempaa syntyprosessia on tutkittu esimerkiksi Mikko Eklinin asuntotuotannon verohuojennuslakien laatimista koskevassa tutkimuksessa. Eklin jakoi syntyprosessin seuraaviin osiin: (1) Esitilanne; muodostuu niistä seikoista ja toiminnoista, jotka liittyvät uuden oikeusnormin syntymiseen ja toteuttamiseen ja jotka yhdistävät tämän toiminnan yhteiskunnan muihin ilmiöihin. Taustatilannetta voidaan tarkastella esimerkiksi sosiaalisen kautta, kuten arvostuksiin liittyvien asioiden kautta. Päätöksentekoon liittyvien osallistuneiden tahojen kautta voidaan myös kartoittaa esitilannetta. (Eklinin verohuojennusta koskevassa tutkimuksessa selvisi, etteivät ne toimijat, joita laki koski, olleet mukana vaikuttamassa.) (2) Intellektuaalinen osa; koostuu lainsäädännön asiatilanteen selvittelystä. Eklin jakaa intellektuaalisen osan sisältämät toiminnot neljään vaiheeseen: tietojen keruuseen, päätösvaihtoehtojen etsimiseen, päätösten seurausten ennustamiseen ja seurausten arvioimiseen. (3) Taktinen osa; sisältää ne toiminnot, joiden avulla eri tahot pyrkivät saamaan kollektiivisesti tehtävän päätöksen vastaamaan sisällöltään mahdollisimman suurella määrällä omia näkemyksiään. (4) Teknisessä osassa säädettävä normi saa toteuttamista varten tarpeellisen ulkoisen muotonsa (Eklin 1983, 217–223.)

2.2 Lainvalmistelun laatu ja kuuleminen

Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa tehdyssä tutkimuksessa (Rantala 2011) tarkasteltiin lainvalmistelun laatua kahdeksassa Vanhasen toisen hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan kuuluneessa hankkeessa: finanssivalvonta-, yliopisto-, vammaispalvelu-, valtionosuus-, yhdistys-, kaivos-, terveydenhuolto- ja kilpailulakihanke. Keskeisintä aineistoa olivat lainvalmistelijoiden haastattelut ja hallituksen esitykset. Aineistona käytettiin myös muuta valmistelumateriaalia ja hankkeiden dokumentointifoorumeja internetissä. Vanhasen toinen hallitus sitoutui toteuttamaan Paremmän sääntelyn toimintaohjelmaa vaalikauden ajan. Tavoitteena oli lainvalmistelun laadunparantaminen muun muassa avoimuuden, läpinäkyvyyden ja sidosryhmiä osallistavuuden suhteen. Toimintaohjelma on kansallinen sovellus kansainvälisestä Better Regulation -politiikasta, joka on ollut tärkeä esimerkiksi OECD:lle ja Euroopan komissiolle. Tutkimuksen tuloksena oli, ettei paremman sääntelyn ohjelman toteutus toiminut parhaalla mahdollisella tavalla. Tavoitteet lainvalmistelun avoimuudesta ja sidosryhmien osallistamisesta valmisteluun jo sen alkuvaiheissa jäivät saavuttamatta. Syitä tähän löytyi ministeriöiden johtamiskäytännöistä ja niiden riittämättömyydestä laadukkaan lainvalmistelun vaatimiin edellytyksiin. Lisäksi vahva poliittinen ja hallinnollinen ohjaus rajoittaa prosessin toimivuutta ja avoimuutta. Tutkimuksessa todettiin myös, että valmisteluprosessien julkisessa dokumentoinnissa oli huomattavia eroja eri hankkeiden kesken. Eroja oli myös ministeriöiden sisällä, ja tiukka aikataulutusta yhdistettynä rajallisiin henkilöstöresursseihin vaikeutti laadukkaan lainvalmistelun toteuttamista. Tämä vaikutti osaltaan myös sidosryhmien kuulemiseen ja lainvalmistelun avoimuuteen ja osallistavuuteen. Hankkeiden dokumentointi oli myös huonolaatuista, ja päätöksentekoprosessia ja poliittisen ohjauksen luonnetta oli avattu vajavaisesti. Tämä heikensi lainvalmistelun demokraattisuutta ja paremman sääntelyn tavoitteiden saavuttamista.

Sidosryhmien kuulemisessa ja sen julkisessa dokumentoinnissa oli myös vaihtelevuutta. Sidosryhmien vaikutusmahdollisuudet vaihtelivat myös ja lausuntojen antajilta edellytettiin perusteluita kannoilleen. Internetissä järjestettyjen avoimien kuulemisten

heikkoudeksi todettiin niiden soveltumattomuus kiistanalaisiin ja asiantuntijatieta vaativien hankkeiden kohdalla. Nimetön kommentointi Ota kantaa -sivustolla mahdollistaa vahvojen intressiryhmien keskustelun ohjaamisen. Suunnitelmallisuus lainvalmistelun alkuvaiheista alkaen oli heikkoa ja asiantuntijatieta, kuten tutkimukset ja selvitykset, käytettiin erittäin vähän. Poliittisesti ohjatuissa hankkeissa ilmeni muita enemmän paremman sääntelyn ohjelman toteuttamisongelmia (Rantala 2011b, 1–3.)

Robert Dahlin mukaan poliittisen vallan voidaan ajatella olevan monilla toisiaan vastaan kamppailevilla eliiteillä. Tämän pluralistisen demokrateorian mukaan eliitit tekevät päätöksiä kompromisseina. Theodore Lowi (1969) toi esille pluralistisen demokrateorian huonoja puolia, kuten sen, että eturyhmät eivät aja tavallisten kansalaisten etua. Järjestöt pitävät eduistaan kiinni ja päätöksen teosta tulee raskasta, kun kaikkien etujärjestöjen pitää olla mukana. Järjestöjen sisällä ei myöskään olla aina yksimielisiä (Pakarinen 2011, 48.)

Lainvalmistelun refleksiivisyyttä ja sitä vähentäviä tekijöitä ovat tutkineet esimerkiksi Brown ja Scot (2009). He tulivat siihen tulokseen, että sidosryhmien rooli kapenee, kun keskitytään tieteelliseen tutkimusaineistoon ja kvantitatiivisiin vaikutusarvioihin. Näitä menetelmiä käyttäen pyritään pitämään politiikka ja rationaalinen päätöksenteko erossa toisistaan, vaikka sidosryhmien kuuleminen ja neuvottelu lisääisivät päätöksenteon demokraattisuutta. Poliitikkojen rooli keskustelumahdollisuuksien rajaajana ilmeni myös vertailevassa tutkimuksessa. Tutkimuksessa Iso-Britannia erottui erityisen tiukkana määrällisten vaikutusarviointien korostajana, kun taas Australiassa neuvottelulle jäi enemmän tilaa laadullisen vaikutusarviointien korostamisen tuloksena (Baldwin 2007.)

Pakarisen (2011) tutkimuksen mukaan lainvalmistelu ja -säättäminen ovat vuorovaikutusta ja kilpailua vallasta, ja nämä valtasuhteet määrittelevät pitkälti julkista päätöksentekoa ja lakien syntyä sekä niiden lopullisen muodon. Kamppailussa vallasta ovat mukana parlamentti, hallitus, ministeriöiden lainvalmistelijat ja eturyhmät. Lainvalmistelu on kaukana johdonmukaisesta, tunteettomasta ja rationaalisesta päätöksenteosta ja on kuvailtavissa pikemminkin eri osapuolten vuorovaikutuksena,

jossa yritetään sovittaa paikoin hyvin erisuuntaisia mielipiteitä yhteen. Parhaiten tässä kilpailussa pääsee vaikuttamaan lainvalmistelun varhaisessa vaiheessa mukana olijat. Lainvalmistelutyöryhmien jäsenillä on siis muita sidosryhmiä suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa ja saada oma etunsa sisällytettyä lakiin. Kuulemistilaisuuksia ja lausuntokierroksia etujärjestöt taas pitivät vähemmän merkityksellisinä. Moni asia koettiin jo ratkaistuksi ennen näitä vaikutusmahdollisuuksia. Tiedotusta uusista lakihankkeista pidettiin yleisesti hyvänä tämän tutkimuksen mukaan (Pakarinen 2011, 44.). Lainvalmistelun laatu nousee tärkeään asemaan (ja etenkin ministeriöiden määräämien rajoitusten määrä) sidosryhmien punnitessa omia vaikutusmahdollisuuksiaan. Mitä vapaammin työryhmä saa lakia pohtia, sitä laadukkaampaa lainvalmistelu on. Lainvalmistelun myöhemmissä vaiheissa on myös vaikutusmahdollisuuksia ja mediahuomio sekä huolelliset perustelut voimistavat niitä. (Pakarinen 2011, 75.)

Kuulemistapojen uudistamistutkimusta lainvalmisteluvaiheessa ovat tehneet muun muassa Ciara Brown ja Colin Scott (2009). Aineistona heillä oli 47 viranomaisen ja järjestön haastattelut Irlannista, Isosta-Britanniasta ja Australiasta. Näissä maissa ilmoitettiin valmisteilla olevista lakihankkeista yleisissä sanomalehdissä ja pyydettiin kansalaisten ja muiden sidosryhmien mielipiteitä. Tämä käytäntö eroaa Suomen toimintatavasta. Mahdollisuutta päästä tutustumaan hankkeisiin ja sitä koskeviin materiaaleihin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa pidettiin tämän tutkimuksen perusteella tärkeänä (Brown & Scott 2009, 30.)

Esimerkkeinä Brownin ja Scottin tutkimuksesta mainitsen muutaman havainnollistavan huomion. Isossa-Britanniassa on jokaisessa ministeriössä nimetty kuulemisasiantuntija, joka neuvoo lainvalmistelijoita kuulemisohjeiden noudattamisessa (Brown & Scott 2009, 56.) Australiassa kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia tuetaan järjestämällä päiviä, jolloin kansalaiset voivat puhelimitse kertoa näkemyksiään tietyistä laista tai aihepiiristä lainvalmistelun tueksi. Brownin ja Scottin mukaan hyödyllisintä olisi pyytää lausuntoja kysymysten muodossa sen sijaan, että he pyytäisivät avoimia kommentteja (Brown & Scott 2009, 10.)

Lainvalmisteluun osallistuvien eri tahojen kannanotot kertovat tavoitteenasettelusta. Kannanotot voivat tulla esiin valmisteluelimen jäsenyyden myötä ja erilaisten lausunto- ja kuulemismenettelyjen avulla, samoin kuin julkisessa keskustelussa. Säädestä vahvasti ajavien tahojen tai merkitsevien kriitikoiden kannanotot sisältävät usein hyödyllistä, tavoitteenasettelua valaisevaa aineistoa. On huomattava, että myös vastustajien ja arvostelijoiden jälki ilmenee usein säädösehdotuksissa (Tala 2001, 92.)

3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

3.1 Demokratian eri muodot

Lain valmistelun tavoite on olla demokraattinen prosessi, jonka kulusta on selvät säännöt ja ohjeet. Käytännössä se ketä kuullaan ja millä tavalla sekä vaikuttavatko lausunnot lopputulokseen vaihtelevat tapauskohtaisesti. Lainvalmistelun kuulemiseen keskittyvää tutkimusta voidaan siis hahmottaa deliberatiivisen demokratiateorian ihanteen, osallistuvan demokratian käytännön ja eri hallintoelimien julkilausutun tavoitteen sekä käytäntöä rajaavan ja leimaavan edustuksellisen demokratian kautta ja näiden kautta määritellystä näkökulmasta.

Deliberatiivinen demokratia voidaan nähdä teoreettisena ihanteena, joka ei kuitenkaan toimi käytännössä kaikilta osilta lainvalmistelun analysoinnin välineenä. Osallistuva demokratia taas voidaan nähdä tavoitteena ja realistisempänä keinona lainvalmistelussa. Edustuksellinen demokratia toimintatapoineen ja käytäntöineen sekä oikeusjärjestelmän kokonaisuuden näkökulmasta antaa puolestaan kehyksen lainvalmisteluprosessille. Deliberatiivinen demokratia käsitteenä pitää sisällään ajatuksen poliittisesta päätöksenteosta, jossa legitiimi lain laatiminen on mahdollista ainoastaan julkisen deliberaation kautta. Sen perusajatuksena on, että instituutiot perustelevat legitiimin vallankäyttönsä sillä, että päätökset tehdään tasapuolisesti kaikkien etuja ajatellen. Tällaisen oletuksen voi tehdä ainoastaan siinä tapauksessa, että päätöksentekoprosessi on avoin vapaiden ja tasa-arvoisten kansalaisten vaikutukselle (Benhabib 2002, 106). Tutkimuksen keskeisiä kysymykset ovat seuraavanlaisia: millainen työryhmä lakia on

valmistellut, ketä on kuultu ja millä tavalla? Kuuleminen liittyy läheisesti keskusteluun demokratian eri muodoista, erityisesti niin sanotun deliberatiivisen demokratian ajatukseen. Teoria eroaa perinteisestä demokratiateoriasta siinä, ettei sen keskeinen ajatus ole demokratia äänestyksen tuloksena. Tavoitteena on päästä yhteisymmärrykseen kommunikation kautta. Päätöksenteko nähdään prosessina, johon kaikilla on oikeus osallistua. Edustuksellisessa demokratiassa, jossa mielipiteiden katsotaan muodostuvan yksityisesti ja joita ilmaistaan äänestämällä. Deliberatiivisen demokratian lähtökohta on, että yksilöiden preferenssit muokkautuvat vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Teorian perustajana pidetään Joseph, M. Bessetteä ja muun muassa Joshua Cohen, Seyla Benhabib ja Jurgen Habermas ovat pohtineet deliberatiivista demokratiaa (Habermas 1976).

Lain suunnittelussa ihanteena on pyrkimys yhteiseen hyvään, mutta puoluepolitiikkaan perustuvassa lainvalmisteluprosessissa puheella on oma tavoitteensa. Kaikki asianosaiset eivät myöskään aina pääse keskusteluun mukaan. Näin ollen demokratia kommunikatiivisen rationaalisuuden periaatteella ei käytännössä aina toteudu (Rantala 2011, 13.). Deliberatiivisen politiikan menestys riippuu siitä, kuinka deliberatiiviset toimintatavat saadaan institutionalisoitua ja kuinka näiden instituutioiden ja epävirallisten kanavien kautta syntyneiden mielipiteiden kohtaaminen ja sovittelu onnistuvat. Kommunikatiivinen toiminta ei riitä sosiaalisen integraation toteutumiseen, vaan se kanavoituu myös perustuslailliseen kehykseen sidottujen demokraattisten mielipiteenmuodostusväylien kautta. (Habermas 1997, 296–302.) Poliittiselle keskustelulle on pyritty määrittelemään normatiiviset kriteerit, jotka pitävät sisällään kohtuullisuuteen pyrkivän tai legitiimin päätöksenteon tunnusmerkit. Makrotasolla deliberatiivista demokratiateoriaa on kehitelty ulottumaan kattamaan demokraattisen yhteiskunnan päätöksentekoprosessien ja kansalaisyhteiskunnan suhdetta (esimerkiksi Dryzek 2000; Habermas 1996). Pääosin teoriaa on kuitenkin empiirisesti sovellettu mikroteoreettisesti erilaisissa deliberatiivisen demokratian hankkeissa (Dryzek & Dunleavy 2009).

Osallistuva demokratia (participatory democracy) peräänkuuluttaa kansalaisten osallistumista päätöksentekoon muutoinkin kuin harvoin tapahtuvalla äänestämällä

(jonka voidaan tulkita passivoivan kansalaisten poliittista aktiivisuutta). Osallistuvassa demokratiassa päätöksentekoa ei jätetä ainoastaan virkamiehille ja kansanedustajille, vaan pyritään laajentamaan yksittäisten sidosryhmien mahdollisuutta vaikuttaa. Erotuksena deliberatiivisesta demokratiasta osallistuvan demokratian ei onnistuakseen tavoitteissaan tarvitse saada konsensusta kaikkien osapuolten kesken. Tarkoituksena on lisätä mahdollisuuksia vaikuttaa ja sitä kautta lisätä päätöksenteon demokraattisuutta.(Cunningham 2002, 123–127.) Osallistuvan demokratian periaatteet ovat käytännönläheisemmät, ja esimerkiksi ulkoministeriö ja kunnat.net-sivusto nimeävät osallistuvan demokratian periaatteekseen hankkeissaan (www.formin.fi ja www.kunnat.net 20.11.2010).

Osallistuvalla demokratian teorioille on tyypillistä, että valtion ja kansalaisyhteiskunnan käsitteitä ei haluta erottaa toisistaan, vaan ne halutaan pikemmin yhdistää. Osallistuvan demokratian mukaan kansalaiset ovat ideaalitulanteessa aktiivisia päätöksentekijöitä. Normatiivisissa osallistuvan demokratian vaatimuksissa on kyse poliittisen hallinnon demokratisoimisesta (Häyhtiö 2010, 41.) Paremman säätelyn toimintaohjelmassa¹ osallistuva demokratia näkyy muun muassa vahvana painotuksena sidosryhmien kuulemiseen. Kuulemisen voidaan ajatella olevan eräänlainen hallinnollinen yläkategoria, joka viittaa sidosryhmien mahdollisuuteen osallistua jo lainvalmistelun alkuvaiheissa (Rantala 2011a, 198.) Ohjelmassa ei kuitenkaan oteta kantaa, kuinka kuultavaksi kutsuttuihin tulisi suhtautua tai millä kriteereillä niitä tulisi arvioida.

Tässä tutkimuksessa määritellään osallistuva osallistuminen kansalaistoiminnaksi, joka tapahtuu julkiseen päätöksentekoon kytkeytyvissä prosesseissa ja areenoilla. Poliittiseksi toiminnaksi nimeän pyrkimykset, joissa tarkoituksena on vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin ja käyttäytymiseen. Poliittinen toiminta taas on laajempi käsite kuin poliittinen osallistuminen. Edellinen viittaa poliittisen arvioinnin harjoittamiseen, kun taas jälkimmäinen kytkeytyy kollektiiviseen päätöksentekoon (Häyhtiö 2010.)

---

¹ Valtioneuvoston julkaisema ohjeisto, joka sisältää oikeusjärjestyksen kehittämisen säädöspoliittiset linjaukset ottaen huomioon erityisesti yritysten toimintakyvyn ja kansalaisten toimintakyvyn turvaamisen. Se sisältää myös lainvalmisteluprosessissa noudatettavat periaatteet ja menetelmät voimassaolevan lainsäädännön laadun ja toimivuuden jatkuvalle arvioinnille.

Kaikki lainsäätämiseen liittyvä toiminta tapahtuu edustuksellisen demokratian puitteissa. Edustuksellinen demokratia antaa kehyksen lainvalmistelulle. Eduskunta säätää lait, ja heillä on vastuu päätöksistään vaaleilla valitulle parlamentille. Ministeri puolestaan vastaa hallinnonalansa tärkeimpien hankkeiden lainvalmistelusta. Useissa tapauksissa työryhmä laatii mietinnön, jota varten pyydetään lausuntoja. Tämän jälkeen ministeri linjaa ehdotuksen hallituksen esitykseksi ja ottaa kantaa siihen, viedäänkö asia valtioneuvostoon. Valtioneuvosto taas antaa hallituksen esitykset eduskunnan käsiteltäväksi, ja eduskunnassa kuullaan asiantuntijoita. Ministerin panostus yksittäisiin hankkeisiin vaihtelee, ja virkamiehille jää usein huomattava vastuu. Lisäksi lainvalmisteluun osallistuu muuta julkista hallintoa tai sidosryhmiä.

Parlamentaarinen demokratiajärjestelmä luo siis lainvalmistelun puitteet. Lisäksi hallitus luo nykyisin hallitusohjelman, jossa määritellään hallituskauden tärkeimmät lainvalmisteluhankkeet. Demokratian kannalta ongelmana on tämän prosessin sulkeutuneisuus ja se, että lainvalmistelun tavoitteet voidaan muotoilla ohjelmassa hyvinkin tarkasti. Tämä sotii hyvän lainvalmistelun periaatteita vastaan siinä, että kansalaisilla ja sidosryhmillä ei ole mahdollisuutta arvioida, millä perusteilla hallitus on sitoutunut lakihankkeiden valmisteluun. Näin ollen prosessi sulkee pois sidosryhmien mahdollisuuden osallistua lainvalmistelun alkuvaiheisiin ja vaihtoehtoisten ohjauskeinojen harkinnan (Rantala 2011a, 205.) Se, mitä hankkeita ylipäänsä nostetaan esille ja millä tavalla ministeriöt lainvalmistelun hoitavat, muovautuu keskeisten henkilöiden ja yhteiskunnallisten prosessien kautta. Historialla on siis suuri vaikutus siihen, miksi tietty laki on haluttu ja millä tavalla asia lopulta eteni. Lisäksi lainvalmistelulla on aikarajoitteensa – ja myös kulttuuriset käytännöt sekä tavat luovat omat vaatimuksensa prosessille.

Aselain valmistelua ei, monista muista tärkeistä hankkeista poiketen, mainittu hallitusohjelmassa, vaan tarve lakiuudistukselle nousi yhteiskunnallisesta keskustelusta ja ampumistragedioiden myötä. Kyseessä oli siis policy window -tyyppinen lainvalmistelun alkutaival, kuten aiemmin on esitetty.

3.2 Asiantuntijuus avainkäsitteenä

Aselain uudistukseen annetuista lausunnoista ilmenee verrattain selkeä teema. Tämä teema on asiantuntijuus, johon vedotaan oman lausunnon vahvistamiseksi ja joka voidaan nähdä itse uudistuneen lain sisällön legitimaatioperusteena. Se voidaan nähdä myös perusteena sille, ketkä lakiuudistusta käsittelevät ja asiaan vaikuttivat. Asiantuntijuutta on monenlaista, ja asiantuntijuuden sekä asianomaisuuden välinen raja on häilyvä. Voidaankin kysyä, onko asiantuntijuus arvotettava lainvalmistelussa korkeammalle kuin asianomaisuus vai toisin päin. Onko tämän tyyppistä arvotusta tehtävä lainkaan?

Sosiologisessa keskustelussa asiantuntemusta ja asiantuntijuutta käsitellään rakenteiden ja perinteiden, kuten ammattieettisten sääntöjen tai kirjattujen pätevyysvaatimusten kollektiivisen luonteen kautta. Kansainvälisessä asiantuntijuuden sosiologisessa tutkimuksessa voidaan Pirttilän ja Erikssonin (2002) mukaan erottaa kahdeksan eri tulkintaa siitä, mitä asiantuntemus on yhteiskunnallisena ilmiönä. Ensimmäinen tulkinta (esimerkiksi Parsons ja Hughes) otti lähtökohdakseen profession, joka merkitsee yhteiskunnallisesti vakiintunutta ja sulkeutunutta asiantuntijakuntaa omien erityisalojensa sisällä, esim. lääkäri. Tulkinnan mukaan asiantuntijat nähtiin puolueettomina ja institutionalisoituina ryhminä, jotka edistivät yhteistä hyvää ratkomalla yhteiskunnallisia epäkohtia. Asiantuntijat olivat välttämätön, funktionaalinen osa yhteiskunnan modernisoitumista. Uusweberiläinen koulukunta (esimerkiksi Berlant ja Larson) kiinnitti huomiota asiantuntijuuden kilpailevaan luonteeseen omina sosiaalisina ryhminään ja erityisalojen reviirien määrittämiseen. Tämän tulkinnan mukaan asiantuntemus konstruoidaan professioiden välisessä kilpailussa ja oman yhteiskunnallisen aseman valtauksessa käytetään useimmiten markkinoita ja valtiota apuna. Interaktionistisen suuntauksen edustajat (esimerkiksi Strauss ja Freidson) yhtyivät uusweberiläiseen näkemykseen asiantuntijuudesta kilpailuna, mutta he pitivät lähtökohtana mikrotason vuorovaikutusta asiantuntijoiden ja asiakkaiden välillä.

Asiantuntijat pyrkivät vahvistamaan yhteiskunnallista asemaansa määrittämällä asiakkaan ongelman sellaiseksi, että se on ratkaistavissa vain juuri tämän asiantuntijan

avulla. Asiantuntijuutta on tarkasteltu myös sukupuolen kautta, kuten, miten kuinka sukupuoli dominoi eri professionissa (esimerkiksi (Cromton ja Harding). Näille tulkinnoille on yhteistä oletus siitä, että asiantuntemus rakentuu yhteiskunnassa vakiintuneiden asiantuntijakuntien varaan, vaikka sekä valtio ja sukupuolijärjestelmä että asiakkaat ja markkinat muokkaavat myös asiantuntijuuden muutosta.

Modernin interaktionistisen asiantuntemuksen sosiologian mukaan on olemassa ainakin kolme metodologista orientaatiota, joiden avulla jäsentää asiantuntijuuden käsitettä ja vivahteita. Diskurssianalyysin (esimerkiksi Silverman) avulla tavoitteena on nostaa esiin erilaisia määrittäviä puhetapoja ja kielellisiä rakenteita. Nämä rakenteet ovat jatkuvan sosiaalisen konstruoinnin tuotteita ja määrittyvät sekä asiantuntemus- että maallikkodiskursseina. Retoriikka-analyttikot (esimerkiksi Perelman) tarkastelevat asiantuntijuutta myös kielen kautta, ja asiantuntijuutta korostetaan tämän tulkinnan mukaan käyttäen erilaisia vakuuttelun tapoja. Etnometodologisen tutkimussuuntauksen tavoitteena taas on etsiä sosiaalisen käyttäytymisen muotoja, jotka tekevät asiantuntemuksen mahdolliseksi.

Organisaatiososiologia on yksi asiantuntemukseen perehtynyt tutkimussuuntaus, joka keskittyy kommunikaation kulun, päätöksenteon ja työnjaon tarkastelemiseen. Makrotasolla asiantuntemuksen dynamiikkaa voidaan jäsentää osana koko kulttuurin ja yhteiskunnan murrosta. Uuden esperttiyden antropologis-sosiologinen lähestymistapa (esimerkiksi Douglas ja Strathern) nostaa esille asiantuntijuuteen liittyvän epävarmuuden ja legitimiuden saavuttamisen. Asiantuntemus voidaan myös nähdä suurena rakennemuutoksena, jota nykymoderni asiantuntemus tuottaa (esimerkiksi Bauman ja Giddens) Sitä voidaan jäsentää myös tieto-valta-suhteen (esimerkiksi Foucault) kautta (Pirttilä 2002, 12–15.)

John Dryzek on kehittänyt poliittisen vuorovaikutuksen teoriaa, joka perustuu kommunikatiiviselle rationaliteetille. Vuorovaikutuksen teoria, jonka hän nimesi aluksi diskursiiviseksi demokratiateoriaksi ja myöhemmin deliberatiiviseksi demokratiateoriaksi, perustuu vuorovaikutuksessa tapahtuvalle argumentoinnille, jossa parhaiten perusteltu argumentti saa auktoriteetin. Poliittisessa keskustelussa hyvä

argumentti tarkoittaa normatiivista arviointia, joka on voitava perustella järkevästi. Diskursiivinen demokratia eroaa kommunikatiivisrationaalisen tiedon luonteensa vuoksi poliittisia instituutioita ja käytäntöjä ohjaavasta instrumentaalisesta tiedosta ja rationaliteetista, jonka pohjalta poliittiset instituutiot ovat pyrkineet saavuttamaan tavoitteensa. (Dryzek 1990.) Deliberatiivisen demokratiateorian mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistujilla on oltava tasa-arvoiset resurssit sekä julkisuus, keskustelijoiden tulee olla yhtäläillä kyvykkäitä ja heidän argumenttinsa tulee sisällyttää keskusteluun. Teorian mukaan näiden edellytysten vallitessa poliittisesta keskustelusta tulisi muodostua rationaalisesti argumentoivaa deliberaatiota. Julkinen informaatio ja tieto hyödynnetään deliberaation julkisissa perusteluissa, ja keskustelun tulisi tavoitella yleistä hyväksyntää ja kohtuullisuutta. Deliberatiivinen demokratia ei Dryzeikin ja Dunleavyn mukaan ole enää pelkkä teoria, sillä se on inspiroinut kansalaisia osallistavia ja julkista deliberaatiota aktivoivia hankkeita viime vuosina. (Dryzek & Dunleavy 2009, 216.)

Osallistuva demokratiateoria vastustaa ajatusta siitä, että ainoastaan ammattikieltä (rationaalisen ja faktatietoihin perustuvan argumentoinnin) osaavat ammattilaispoliitikot olisivat oikeutettuja poliittiseen päätöksentekoon (Häyhtiö 2010, 64). Kommunikaatio on lainvalmisteluprosessissa väylä vaikuttamiseen. Kyvykkyyttä osallistua kommunikaatioon, neuvotteluun ja valintoihin voidaan pitää asiantuntijuuden kommunikoinnin kiintopisteenä. Tieteen pätevyys, profession taito ja instituution kyvykkyys tulevat kommunikointia tarkastellessa vasta toisena (Eräsaari 2002, 29.) Giddensin tulkinnan mukaan on mahdotonta tehdä rajaa asiantuntijan ja maallikon välille, sillä asiantuntijaksi voidaan lukea kuka tahansa henkilö, joka omaa ja voi myös osoittaa, että hänellä on erityisiä taitoja tai tietäntyyppistä tietoa (Giddens 1995, 119). Tämän tulkinnan mukaan kaikki aselain kuulemisprosessiin osallistuneet ovat olleet asiantuntijoita.

Asiantuntijuuteen liittyy lainvalmistelun käytännön kannalta monta ongelmaa, kuten se kuinka tiedollinen asiantuntijuus määritetään. Myös se, millä tavalla lainvalmistelijat tätä asiantuntijatietao arvottavat, on itsessään problemaattinen ja hankalasti normatisoitavissa. Kuulemisen kannalta asiantuntijuuteen liittyvä problematiikka

jakautuu kysymyksiin siitä, mitä mieltä kuultavien sidosryhmien asiantuntijat tosiasiallisesti ovat ja jos he ovat erimieltä keskenään, kenen mielipide tai asiantuntijuus arvotetaan korkeammalle ja pääsee näin ollen vaikuttamaan lain sisältöön. Osallistuvan demokratian voidaan katsoa tietyltä kantilta toteutuneen, kun järjestetään kuuleminen, mutta toisaalta taas merkittävä osa lausuntojen ja ylipäänsä kuultaviksi kutsuttujen arvottamisesta tapahtuu muutoshankkeen käytännön toimeenpanijoiden, suhteessa pienen joukon, toimesta. (Rantala 2011a, 207.) Lainlaatijaa sitovat aiemmat lait, eli lakiuudistus täytyy suhteuttaa oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen. Yhteiskunnan tila vaikuttaa myös siihen, miten lain tarkoitus ylipäänsä ymmärretään. Lainvalmistelussa keskeiset toimijat saattavat myös olla hyvinkin erimielisiä valmistelussa käytetyn tiedon relevanssista (Tala 2010).

Rationaalisesti tuotetuksi asiantuntijatiedoksi luetaan niin sanotun pätevän argumentoinnin lisäksi tieteellinen tutkimustyö. Aselain uudistuksessa ei hyödynnetty tapauskohtaista tutkimustyötä. Tässä tapauksessa muut asiantuntijat ovat muun muassa harrastajia ja otakantaa.fi-sivuston kyselyyn vastanneita. Käsitteenä asiantuntijuus on ongelmallinen. Asiantuntijuus voidaan määritellä työn ja ammatin kautta: asiantuntijaksi pääsy on rajoitettua, ja asiantuntijuuteen on tietyt vaatimukset. Asiantuntijaa valvoo asiantuntijayhteisö, ja ainoastaan alan vaatimukset täyttävä saa toimia asiantuntijana. Tästä hyvä esimerkki on juuri lääkäri (Giddens 2001, 294.)

Asiantuntijuuden käsite kytkeytyy voimakkaasti myös vallan käsitteeseen. Asiantuntijavaltaistumisella käsitetään asiantuntijoiden ja asiantuntemuksen merkittävää asemaa nyky-yhteiskunnan ilmiönä. Median kautta välitetään tietämystä eri aloilta, ja syntyy tietynlaista asiantuntemusta. Yksilöiden ja ryhmien vaikuttamismahdollisuudet paranevat tämän prosessin tuloksena, mutta asiantuntijoilla on kuitenkin edelleen valtaa tuottaa sitä, mikä ylipäänsä katsotaan tiedoksi ja määritellä totuutta sen kautta. (Foucault 1972.) Vallankäyttö on vain yksi aspekti asiantuntijavaltaistumisen ilmiössä.

3.3 Lainvalmistelun kolme mallia

Jyrki Tala (2010) jakaa lainvalmistelun mallit kolmeen osaan: kuvailevaan, normatiiviseen ja empiriseen. Kuvailevan lainvalmistelun mallin lähtökohtana voidaan pitää lainopillista argumentaatiota, oikeussystemaattisia näkökohtia ja lakitekniikkaa. Kyseessä on siis lakimiesten erityistaitoon viittaava malli, joka oli Suomessa vallitseva malli 1970-luvulle saakka.

Normatiivinen malli taas viittaa rationaaliseen toimintaan. Tämä suuntaus alkoi näkyä Suomessa ja kansainvälisesti 1970-luvun alussa, ja tätä logiikkaa on käytetty siitä alkaen muun muassa hallituksen esityksen laatimisohjeissa. Mallissa korostetaan rationaalista päätöksentekoprosessia, jossa tunnistetaan epäkohta, laaditaan tavoite sen korjaamiseksi, harkitaan vaihtoehtoja sen toteuttamiseksi, valitaan optimaalisin keino ja seurataan vaikutuksia.

Tala mainitsee rationaalisen mallin ongelmiksi epärealistisuuden, joka ilmenee niin, että lainlaatijaa sitoo aina aiemmat lait, eli lakiuudistukset ja uudet lait täytyy aina suhteuttaa oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen. Lisäksi asiantuntijuus päätöksenteossa on suhteellista. Asiantuntijuudelle ei ole olemassa yleispäteviä kriteerejä, vaan nämä kriteerit muuttuvat aikakausien arvostusten, vakiintuneiden ajattelutapojen ja argumentoinnin tapojen mukaan. Yhteiskunnan tila vaikuttaa myös siihen, miten lain tarkoitus ylipäättään ymmärretään. Lainvalmistelussa keskeiset toimijat saattavat myös olla hyvinkin erimielisiä valmistelussa käytetyn tiedon relevanssista (Tala 2010).

Empiirinen malli sisältää ajatuksen instrumentalismista, siteestä oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen, tiedon ja asiantuntemuksen keskeisestä roolista lainvalmisteluprosessissa sekä epävarmuudesta ja erimielisyydestä lainvalmistelussa. Institutionaaliseksi mallia voi kutsua siksi, että lainlaadinta nähdään siinä oleellisesti julkisen organisaation rakenteisiin, niitä koskeviin säännöksiin, menettelyihin sekä prosesseihin kytkeytyväksi toiminnaksi. Siinä painotetaan lainlaadinnan vahvaa sidettä oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen. Malli korostaa tiedon ja asiantuntemuksen erityistä roolia, niiden erityislaatuista suhdetta poliittiseen päätöksentekoon sekä lainlaadintaan

sisältyvää epävarmuutta ja erimielisyyttä ja näin ollen vastaa paremmin empiirisiä käytäntöjä kuin esimerkiksi klassinen rationaalisen toiminnan malli. Tämä ajattelutapa mahdollistaa usean toimijan panoksen ottamisen huomioon paremmin kuin rationaalisen toiminnan malli, joka soveltuu luontevimmin yksittäisen toimijan käyttäytymiseen. Lainlaadintaan liittyy usean toimijan myötävaikutus (Tala 2010.)

4. Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuskysymykset

Seuraavassa neljässä luvussa analysoin ampuma-aselain valmistelua kuulemisprosessin kannalta. Keskityn lausuntojen sisältöön, taustoihin ja vaikutukseen lain uudistuksessa. Tutkimuksen pääpaino on sidosryhmien vaikuttamisen mahdollisuuksien selvittämisessä, ja analysoitavia asioita ovat myös tähän liittyvät yhteiskunnalliset ilmiöt, rakenteet sekä käsitteet. Lainvalmisteluprosessiin liittyvät rakenteet ja poliittiset mekanismit vaikuttavat osaltaan lainvalmistelun avoimuuteen ja sidosryhmien kuulemiseen. Tutkimusasetelman kannalta keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa asiantuntijuus, sidosryhmä, asianomaisuus, osallistuva ja deliberatiivinen demokratia sekä koko toiminnalle kehyksen antava hallintamuoto eli edustuksellinen demokratia. Ampuma-aselain muutoksen tarkastelu, kuten minkä tahansa lainvalmistelua koskeva tutkimus, nivoutuu siis tiukasti poliittiseen päätöksentekoon sekä sen konkreettisiin ilmenemismuotoihin.

Tutkimuksessa pyritään selvittämään ampuma-aselain uudistukseen liittyvää prosessia ja vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: 1) Miten kuulemisprosessi on edennyt, ja minkälaisia argumentteja ja argumentointitapoja lausunnoissa on käytetty ennen kuin laki on saanut lopullisen muotonsa, 2) miten asiantuntijatieto määrittäytyä aselain uudistusprosessissa, 3) minkälaisia instituutionaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä normeja aselainvalmistelun taustalla on, 4) miten aselain valmisteluprosessi ilmentää demokratiaa ja 5) keiden ehdotukset ja mielipiteet on otettu itse lakiin, ja miten mielipiteet jakautuvat lakiesitystä puoltaviin, osittain puoltaviin ja vastustaviin.

4.2 Aineisto

Kuultujen tahojen lausuntoja tarkastellaan poliittisten ohjausmekanismien, sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksien, julkilausuttujen tavoitteiden ja tosiasiallisen toiminnan niihin tuoman taustainformaation valossa. Tutkimuksen kannalta valaisevaa on ollut kuvata kuulemisen tavoitteet, se, miten ne on toteutettu ja kuinka paljon kuulemisen tuotoksista eli lausunnoista on mahdutettu lopulliseen lakiin. Analysoin kirjallisia lausuntoja, jotka on annettu vastineeksi luonnokseen hallituksen esitykseksi 106/2009 keväällä 2009. Hallituksen esityksessä käsiteltiin laki ampuma-aselain muuttamisesta ja siihen liittyvien lakien, kuten poliisilain 35 ja 36 §:n, rikoslain 41 luvun 1§ sekä asevelvollisuuslain, muuttaminen. Lisäksi hallituksen esityksessä käsiteltiin laki kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Lausuntoja pyydettiin 22.4.2010 mennessä 41:ltä intressi- ja asiantuntijataholta. Näistä 34 antoi lausunnon. Lisäksi neljä taho antoi lausunnon pyytämättä (HE 106/2009vp). Lain hyväksytyksi tullessa vuoden 2010 lokakuussa valiokunnassa on ollut kuultavana 42 asiantuntijaa, ja kirjallisen lausunnon ovat antaneet 17 taho (HaVM 16/2010vp). Lausuntojen antajista oli osa muun muassa ministeriöistä ja keskusvirastoista. Lausunnon antoivat myös poliisi, Suomen Lääkäriliitto ry. sekä huomattava määrä harrastajien liittoja ja yhdistyksiä. Kaikki lausuntojen antajat ja valiokunnissa kuullut löytyvät liitteestä 4. Primääriaineistona toimii lakiuudistusta varten annetut lausunnot. Kaikki kirjalliset lausunnot on saatu vuonna 2010 valtioneuvoston hankerekisteristä (HARE:sta), joka on eduskunnan ja ministeriöiden julkinen verkkopalvelu. Hankerekisteri sisältää tietoja eduskunnan, valtioneuvoston ja ministeriöiden hankkeista ja niiden asettamista komiteoista, toimikunnista, neuvottelukunnista, lautakunnista, selvitysmiestöistä, työryhmistä sekä valtion virastojen, laitosten ja liikelaitosten johtoelimistä. Rekisterissä on myös tietoja ministeriöissä virkamiestyönä valmisteltavista lainsäädäntöhankkeista. Eduskunta ja kukin ministeriö vastaavat omista hanketiedoistaan.

Lisäksi käydään läpi otakantaa.fi:ssä annettujen lausuntojen tuloksia. Otakantaa.fi-keskustelufoorumi on Suomen valtionhallinnon sähköinen keskustelufoorumi, joka on ollut toiminnassa vuodesta 2000 alkaen. Keskustelufoorumissa kansalaisilla on mahdollisuus käydä avoimia kansalaiskeskusteluja, ja aselain uudistusta varten kansalaisilta pyydettiin vastauksia lakiuudistusta koskeviin kysymyksiin. Kysely järjestettiin 12.3.–14.4.2009, ja sisäministeriö kokosi niistä yhteenvedon. Sivustot ovat avoimia, eikä mielipiteiden lukeminen vaadi rekisteröitymistä. Internetiä voidaan pitää julkisena tilana, joten lupaa viestien käyttöön ei tarvita. Internetin kautta on myös ollut mahdollista antaa mielipiteitään aselain uudistuksesta. Otakantaa.fi-sivusto itsessään on osa osallistuvan demokratian tavoitetta ja hallinnollista kansalaiskäsitystä.

Kommentteja ja lausuntoja hallituksen esitykseen on pyydetty viranomaisten ja järjestöjen lisäksi otakantaa.fi-sivustolla 12.3.–14.4.2009 järjestetyllä kyselyllä. Sisäministeriön mukaan viestejä saapui yhteensä 745 kappaletta. Sivustolla esitettiin seuraavat kysymykset:

Ensimmäiseksi kysyttiin, ”tulisiko käsiaseet (pistoolit, revolverit, pienoispistoolit, pienoisrevolverit) kieltää kokonaan. Toisena sisäministeriön teettämässä kyselyssä kysyttiin, mikä olisi sopiva käsiaseluvan saannin alaikäraja (15 v., 18 v., 20 v.), ja viimeiseksi tiedusteltiin pitäisikö ammuntaa harrastaa vain ampumaseuroissa?” (HE106/2009.)

4.3 Yleinen metodinen lähestymistapa

Ampuma-aselain tutkimusta on ohjannut tapauskohtainen lähestymistapa ja keskittyminen ampuma-aselainvalmistelun rakenteisiin. Kuvaan prosessin institutionaaliset ja lain vaatimat menetelmätavat sekä työjärjestyksen, jonka jälkeen keskityn analyysissä lausuntomateriaalin esittelyyn ja erittelyyn, sekä kuvaamaan lausuntojen vaikutusta lain lopulliseen muotoon.

Tutkimusmetodi koostuu niistä käytännöistä, joiden avulla tutkija tuottaa havaintoja, ja niistä säännöistä, joiden mukaan näitä havaintoja voidaan muokata ja ryhtyä tulkitsemaan. Havainnot ovat eräänlaisia johtolankoja tutkimukseen, mutteivät varsinaisia tuloksia. (Alasuutari 1994, 72.) Tutkimustapani on aineistolähtöinen ja

sosiologisen näkökulman osallistuvan demokratian teorian värittäjä. Aineisto on niin sanottua luonnollista (naturally occurring), eli lausunnot, joita kuultaviksi kutsutut tai vapaaehtoisesti lausuneet ovat antaneet, eivät ole tutkijasta riippuvaisia, vaan ovat olemassa ilman tutkimustakin (Alasuutari 1994, 74).

Aineiston retorisen erittelyn ja sisällön analysoinnin kautta on mahdollista nostaa esille lausuntojen antajia kuvaavia ryhmiä, jaotteluita ja yhdistäviä mielipiteitä. Lausuntojen purkaminen niiden esitystavan ja argumentaatiomenetelmien kannalta diskurssianalyysin keinoin luo mahdollisuuksia aineiston laajempaan hahmottamiseen ja kategorisointiin. Diskurssianalyysin lähtökohtana on ajatus kielenkäytön tarkastelemisesta tekemisenä, joka muotoutuu sosiaalisissa prosesseissa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 17). Lausunnot ovat kielenkäyttöä, ja niiden sisältö luo sosiaalista todellisuutta niin lain kuin käytettyjen argumenttien, argumentointitapojen ja niiden arvottamisenkin muodossa. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista laaja näkökulma ja erilaiset lähtökohdat ja metodiset painopisteet (Alasuutari 1994, 74).

Aineistolähtöisen (grounded theory) tutkimustavan mahdollisuuksiin lukeutuu typologian luominen aineistosta. Typologian ei tule olla tulos sinänsä, vaan tulkinnan lähtökohta. (Alasuutari 1994, 83.) Koko kirjallisten lausuntojen aineistosta on luotu kategorioita, jotka kuvaavat dataa mahdollisimman hyvin. Nämä kategoriat on luotu lausujan lähtökohdista. Lausujat ovat kommentoineet lakiesitystä oman positionsa ja omien näkemystensä kautta, ja mielipiteet, argumentit ja argumentointityyli jakautuivat suhteellisen selkeästi sen mukaan, mihin intressiryhmään lausuja kuului. Käytetyt kategoriat ova seuraavat: 1) toimeenpaneva ryhmä, johon kuuluu virkamiehiä, poliiseja ja sosiaali- ja terveystieteiden ryhmiä, 2) aseintressiryhmä johon kuuluu aseharrastajat, metsästäjät, asealan elinkeinoharjoittajat, urheilijat ja maa- ja metsätalousministeriö, 3) puolustusviranomaisten ryhmä, 4) oikeusviranomaisten ryhmä ja 5) muut lausujat. Kategorioihin yhdistyi mahdollisimman monta tapausta, mikä korosti niiden relevanssia. Muokkaamalla kategorioita laajemmiksi viitekehyksiksi, voidaan todeta niillä olevan relevanssia asetelman ulkopuolella. (Silverman 2000, 144.)

Analyysimenetelmiin lukeutuu myös tiedonkeruu keskeisten sisällöllisten teemojen kautta. Asiantuntijuuden korostaminen tai korostamatta jättäminen sekä ne lausumistavat, joita on käytetty oman mielipiteen esilletuomiseksi parhaalla mahdollisella tavalla, kuvaavat lausujan tavoitteita. Tulkintaa ja analyysiä siis jatkettiin käsittelemällä aineistosta ilmenevien argumentointitapojen lisäksi keskeisiä teemoja. Retorisen diskurssianalyysin perusolettamuksiin kuuluu asemoituminen, joka on sosiaalista toimintaa ja oman position ottamista julkisessa keskustelussa. Asennepositiot ovat joko implisiittisesti tai eksplisiittisesti suhteessa vastapositionsa. Argumentoinnin keinoin pyritään usein oman position puolustamiseen ja toisaalta vastaposition heikentämiseen (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 127.)

4.4 Aineiston analyysi

Tarkastelen HARE:n internetsivuilla julkaistuja kirjallisia lausuntoja koskien hallituksen esitystä aselain uudistamiseksi. Kaikki lausunnot on käyty analyysia varten läpi ja dokumentoitu taulukoihin ja niistä on nostettu esille keskeisimmät ryhmät, teemat ja argumentointitavat oman mielipiteen ilmaisemiseksi. Lausunnoista ilmenevät teemat (kuten asiantuntijuus) on valittu sen analyttisen erottelukyvyn takia ja keskeisimmät argumentointitavat (kuten lain tuntemus, uudistuksen vaikutus lausujaan ja asiantuntija-asema lainvalmistelussa) sillä perusteella, että lausujat ovat mitä ilmeisimmin pitäneet niitä parhaana tapana saavuttaa tavoitteensa tai saada mielipiteensä kuulluksi. Keskeisimmät ja havainnollistavimmat lausunnot ja lausuntotavat sisällöllisine mielipiteineen ja lainauksineen nostetaan ryhmittäin esille kokonaiskuvan selkeyttämiseksi. Lisäksi analyysissa nostetaan esille muista poikkeavia tapauksia.

Ampuma-aselain valmistelussa on kuultu eri ammattikuntia, virkamiehiä ja harrastajia. Brown ja Scott ovat esittäneet, että kuulemista hallitsevat järjestäytyneet ryhmät (Brown & Scott 2009, 55). Ryhmien sisäisestä homogeenisyydestä ei voida olla varmoja, eikä tietoa siitä, miten mihinkin lausuntoon on päädytty ole saatavilla. Lausuntojen antajien jakaminen taustatekijöiden mukaan antaa kuitenkin mahdollisuuden tarkastella analyttisesti kuultujen taustatekijöitä ja rakennetta. Analyysissa eritellään lausujat

kahdella eri kategorisointitavalla, joista kummankin peruslähtökohta on lausujan asema. Jakaminen taustatekijöiden tai virallisen määrittelyn mukaan jättää aina jonkin verran kaavaan mahtumatonta ainesta, mutta kyseisessä tapauksessa vastaajat pystyttiin suhteellisen helposti kategorisoimaan virkamiehiin, ammattikuntiin ja harrastajiin. Toinen tarkastelutapa jaottelulla (toimeenpaneva ryhmä, aseintressiryhmä, puolustusviranomaiset, oikeusviranomaiset ja muut) kirkastaa eroja ryhmien välillä. Samalla se selkeyttää vertailua niiden kesken ja tuo esille ryhmäkohtaisen argumentointityylin ja suuntauksen mielipiteissä. Lisäksi on huomattava, että osa lausujista voi kuulua ensimmäisen kategorisoinnin perusteella useampaan ryhmään. Jako kolmen taustatekijän (taulukko 1) mukaan esitetään ensimmäisenä kokonais kuvan selkeyttämiseksi, ja analyysiä syvennetään taulukossa 2 esitettävän jaon avulla. Molempien kategorisointitapojen esille tuominen selkeyttää kokonais kuvaa ja tuo esille lausujien taustatekijöiden kirjon.

Lisäksi lausujien jakaminen esitystä puoltaneisiin, osittain puoltaneisiin ja lakiesitykseen kriittisesti suhtautuneisiin on mahdollistanut aineiston kriittisen tarkastelun ja tiettyjen säännönmukaisuuksien havaitsemisen. Koska mielipiteitä, niiden esittämistapoja ja sävyeroja oli paljon, osittain puoltaneiden joukossa on myös sellaisia tahoja, jotka ovat antaneet ainoastaan tarkennuksia itse lakitekstiin, eivät niinkään eriäviä mielipiteitä itse tavoitteesta. Osittain puoltaneiden joukossa on sekä hallituksen esityksen lupamenettelyä löyhentämistä että kiristämistä ehdottaneita. Osa lain uudistusta hallituksen esityksen muodossa puoltaneista on ehdottanut joitakin tarkennuksia varsinaiseen lakitekstiin, mutta koska nämä muutokset ovat olleet niin pieniä ja esityksen yleisluonnetta mukailevia, että ne on voitu luokitella puoltaneiden joukkoon. Otakantaa.fi-sivuston kansalaismielipiteet ovat omana ryhmänään.

Kirjallisten lausuntojen analyysi jakautuu kolmeen osaan: vertailevaan, retoriseen ja lopullisiin muutoksiin keskittyvään osaan. Retorisessa osassa pohditaan lausuntoja muun muassa argumentointitapojen ja asiantuntijuuden käsitteen kautta, kun taas vertailevassa osassa analyysiä kuvaillaan ryhmien sisäistä koherenssia ja vertaillaan ryhmiä lausuntojen sisällöllisten teemojen avulla. Viimeisessä analyysin osassa eritellään hallituksen esitykseen tehdyt muutokset sekä ryhmät niiden taustalla.

Lausunnoissa kommentoitavassa hallituksen esityksessä ampuma-aselain uudistamiseksi käydään läpi hankkeen pääasiallinen sisältö, yleisperustelut, nykytila, tilastot aseiden määrästä ja käyttötarkoituksesta sekä tehdyistä rikoksista tällä hetkellä, oikeusvertailu (esimerkkinä ovat muun muassa Ruotsi, Norja ja Saksa), esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset, esityksen vaikutukset, lausunnot, yksityiskohtaiset perustelut sekä ampuma-aselain suhde Suomen lainsäädäntöön. Normatiivisen, rationaalisen mallin tavoitteiden voidaan katsoa näyttyvän jo hallituksen esityksen luomisoheissa ja menettelytavoissa. Tavoitteisiin lukeutuu epäkohdan tunnistaminen, tavoitteen laatiminen sen korjaamiseksi, vaihtoehtojen harkitseminen sen toteuttamiseksi, optimaalisimman keinon valinta ja vaikutusten seuraaminen.

Analyysin taustaksi esitetään vielä lopullisen hallituksen esityksen keskeiset ehdotukset. Hallituksen esityksessä 106/2009 ehdotettiin, että ampuma-aselain käsiaseita eli pistooleita, pienoispistooleita, revolvereja ja pienoisrevolvereja koskevia säännöksiä uudistetaan. Luvan näihin asetyyppeihin saisi jatkossa vain 20 vuotta täyttänyt henkilö. Lisäksi ampumaurheilu ja -harrastus -perusteella hankkimisluvan voisi saada vain henkilö, joka olisi yhdistyksen 4 §:n mukaisen luvan saaneen yhdistyksen jäsen. Metsästysperusteella luvan saisi vain henkilö, joka esittää Riistanhoitoyhdistyksen antaman todistuksen harrastuksestaan. Käsiaseluvan saisi ensiksi enintään viiden vuoden määräaikaisena lupana. Tämän jälkeen luvanhaltijan tulisi esittää viiden vuoden välein todistus aktiivisesta harrastuksestaan. Hallitus esitti myös, että luvanhakijan ja -haltijan henkilökohtaisen sopivuuden valvontaa tehostettaisiin. Lupaviranomainen saisi puolustusvoimilta luvanhaltijasta palveluksen suorittamista ja palveluskelpoisuuden arviointia koskevia tietoja. Lisäksi esitettiin, että asevelvollisen luvanhakijan olisi lupaa hakiessa esitettävä selvitys suoritetusta palveluksesta taikka sen lykkäyksen tai keskeytyksen syystä. Luvanhakija ehdotettiin velvoitettavaksi suorittamaan hänen henkilökohtaista sopivuuttaan mittaavan soveltuvuustestin. Ampuma-aseen hankkimisluvan saamisen yleiseksi alaikärajaksi ehdotettiin esityksessä 18 vuotta. 15 vuotta, vaan ei 18 vuotta täyttänyt henkilö voisi saada huoltajien suostumuksella rinnakkaisluvan haulikkoon, kivääriin, pienoiskivääriin tai yhdistelmäaseeseen. Ampuma-aseen osien luvanvaraisuutta haluttiin laajentaa. Aseen rungot ja

äänenvaimentimet tulisivat luvanvaraisiksi. Lisäksi ampuma-aseen deaktivointia koskevia säännöksiä ehdotettiin tiukennettaviksi.

Hallitus esitti myös, että lupaviranomaiselle olisi oikeus saada luvanhakijasta ja -haltijasta terveystietoja hänen suostumuksellaan. Suostumuksen antamatta jättäminen olisi peruste olla antamatta lupaa tai peruste peruuttaa voimassa oleva lupa. Terveystietojen ammattihenkilölle ehdotettiin oikeutta tehdä poliisille ilmoitus henkilöstä, joka ei olisi sopiva aseluvan haltijaksi (HE106/2009.) Tätä lakiesitystä on siis taustoittanut lausuntojen kirjo, josta osalla on ollut vaikutusta lopulliseen muotoutumiseen ja osalla ei.

Lausuntoja voidaankin pitää Eklinin (1983) edellä kuvaaman lainvalmisteluprosessin taktisena osana, jossa ja joiden avulla eri tahot pyrkivät saamaan kollektiivisesti tehtävän päätöksen vastaamaan sisällöltään mahdollisimman suuressa määrin omia näkemyksiään. Pyydetyissä ja vapaaehtoisissa kirjallisissa lausunnoissa on niin yksityiskohtaisia ehdotuksia siitä, mitä lain tulisi sisältää, sanatarkkoja ohjeita lain muotoon kuin ylimalkaisia kommenttejäkin esityksen puolesta tai sitä vastaan. Lausunnot eroavat huomattavasti toisistaan, eikä kaikissa ole välttämättä käyty läpi jokaista hallituksen esityksen kohtaa, vaan on kommentoitu esityksen tiettyjä osia. Osassa lausunnoista on ainoastaan tyydytty toteamaan, ettei lausuttavaa ole. Merkittävin asia lakimuutoksessa on aseluvan hakijan soveltuvuuteen ja aseiden käyttötarkoitukseen keskittyminen haettavaan asetyyppiin keskittymisen sijasta. Tarkempi analyysini ampuma-aselain muutoksessa kohdistuu luvanhakijan edellytyksiin luvan saamiseksi, siihen mitä lausunnot tältä osin ovat pitäneet sisällään ja mitkä mielipiteet on sisällytetty uuteen lakiin. Muita keskeisiä ampuma-aselain uudistusta koskeneita lainkohtia on myös kuvattu analyysissä.

Hallituksen esitystä puolsivat erityisesti virkamiehet ja osa ammattikuntiin luokitelluista lausujista. Harrastajat eivät puoltaneet lakiuudistusta sellaisenaan. Osittain uudistusta puoltaneita oli lausujien joukossa eniten. Koska mielipiteitä, niiden esittämistapoja ja sävyeroja oli paljon, osittain puoltaneiden joukossa on myös sellaisia tahoja, jotka ovat antaneet ainoastaan tarkennuksia itse lakitekstiin, eivät niinkään eriäviä mielipiteitä itse

tavoitteesta. Ampuma-aselain valmistelussa kuultujen joukossa ei ollut hallituksen esitykseen kriittisesti suhtautuneita virkamiehiä, mutta ammattikuntien ja harrastajien joukossa vastustajia löytyi.

5. Lausuntojen yleisluonnehdinta

Taulukossa 1 on esitelty kuultaviksi kutsuttujen ja vapaaehtoisesti lausuneiden mielipiteiden jakautumista koskien esitettyjä muutosehdotuksia aselakiin. Hallituksen esitystä yleistasolla puolsi taulukon 1 mukaisesti 25 % lausunnonantajista, puolsi osittain 50 % ja suhtautui kriittisesti 19 %. Kuusi prosenttia lausujista ei kommentoinut mitenkään. Osittain puoltavien joukko oli lausuntojensa sisällön suhteen heterogeeninen, tähän joukkoon kuului sekä lakiuudistusta puoltavia/sen ehtoja kiristäviä, että vastakkaista näkökulmaa edustavia.

Yleensä kuultaviksi pyydetään ryhmiä tai yksittäisiä lausujia asiantuntemuksen, edustavuuden, monipuolisuuden ja asianosaisuuden perusteella. Lisäksi usein lain kohderyhmät ja toimeenpanijat huomioidaan kuultaviksi kutsutuissa. Lausujissa oli yleisesti ottaen vähän sosiaalitoimen edustajia ja esimerkiksi päihde- ja muut syrjäytymisasiantuntijat puuttuivat kokonaan. Poliiseja ja harrastajia taas kuultiin sitäkin enemmän. Verrattain suuri määrä lausunnonantajista on ollut virkamiehistöä. Yhteensä 40 kirjallisesta lausunnosta poliisin eri osastot ja oppilaitos ovat antaneet yhteensä 25 prosenttia. Virkamiehistön edustajien suurta lausujamäärää selittää osaksi se, että lausuntopyynnöt lähetetään kyseisen tyyppisissä lakiuudistuksissa usein ministeriöille ja poliisin edustajille automaattisesti. Ammattinsa puolesta aselakia kommentoivat muodostavat 17,5 prosenttia lausunnoista. Ministeriöitä lausuntojen antajissa on ollut 12,5 prosenttia ja muuta virkamiehistöä ja hallintoa loput 15 prosenttia lausunnonantajista. Terveystieteiden asiantuntijoista pyydettiin kuulla Suomen Lääkäriliittoa, mutta Suomen Psykologiliitto antoi lausuntonsa vapaaehtoisesti. Lisäksi aseharrastajiksi luettavat liitot, ry:t ja yhdistykset ovat antaneet yhteensä 30 prosenttia lausunnoista.

Voidaankin pohtia, ovatko kysymyksessä asiantuntijalausunnot vai asianomaislausunnot. Osallistuvan demokratian periaatteiden mukaisesti intressiryhmiä on kuultava, ja tämän lakiuudistuksen tapauksessa voidaan sanoa, että asianomaisryhmiä on kuultu. Yleisesti ottaen ammattikunnat ja virkamiehet olivat ampuma-aseiden lupamenettelyn tiukentamisen kannalla. Hallituksen esityksen kanssa samaa tai osittain samaa mieltä oli suurin osa ammattikuntien edustajista. Harrastajista taas suurin osa suhtautui kriittisesti ja kaksi puolsi osittain lakiuudistusta.

Lausunnonantajan asema kirkastaa sitä lähtökohtaa josta lausuntoja annetaan, lausuntojen sisältöä ja argumentointitapoja joita lausumisessa käytetään. Jaottelu virkamiehiin, ammatinharjoittajiin ja harrastajiin antaa yleiskuvaa niistä lähtökohdista joista lausujat asennoituvat aselakiuudistukseen. Asetelmaa voi tarkastella myös toiselta kantilta eli lähtien siitä mitä asioita lausunnoissa on painotettu, kuten lain käytännön toimeenpanemista, oman intressin turvaamista, puolustusta tai lainsäädännön/oikeuden näkökulman esille tuomista. Lausunnonantajien uudelleen kategorisointi viiteen lausujatyyppiin taustan mukaan valottaa niitä lähtökohtia, joita lausujilla on, sekä selkeyttää argumentointitapojen analysointia. Tämän lisäksi jatkossa tarkastellaan näiden ryhmien homo- tai heterogeenisyyttä argumentoinnissa (esim. asiantuntijuuden ilmaisemisessa) ja asennoitumisessa lakiuudistuksen sisältöön. Nämä kategoriat ovat 1) poliisin edustajat (11 kpl), 2) sosiaali- ja terveystieteiden edustajat sekä kunnan edustajat (4 kpl), joiden molempien voidaan katsoa kuuluvan suurempaan lain toimeenpanevaan lausujaryhmään, 3) aseintressiryhmä (12 kpl), 4) puolustusvoimien edustajat (7 kpl) ja 5) oikeusviranomaiset (2 kpl). Loput lausujat eivät ole kommentoineet lakiesitystä (liikkuva poliisi, Varsinais-Suomen poliisilaitos), lausuntoa ei ole ollut mahdollista saada (Etelä-Suomen lääninhallitus, Asekauppiain Liitto, maanpuolustuskoulutusyhdistys ja opetusministeriö) tai lausujat eivät ole kommentoineet lakihankkeen tarkasteltavaa osuutta (Ulkoasiainministeriö). Lakiesitystä puoltanut Ahvenanmaan lääninhallitus ei ole tässä kategorisoinnissa mukana, koska sitä ei voitu selkeästi sijoittaa mihinkään ryhmistä. Edellä mainitun lausunto on analysoitu ja käsitelty taulukossa 1. Toimeenpanevaan ryhmittymään kuuluu myös muita intressiryhmiä, mutta tässä jaottelussa on lausujat luokiteltu virkansa puolesta toimeenpaneviin tahoihin.

Taulukosta 2 käy ilmi, että poliisin edustajista noin 36 prosenttia kannatti, noin 45,5 prosenttia oli osittain samaa mieltä ja noin 18 prosenttia ei kommentoinut lakiesitystä. Esimerkiksi liikkuvan poliisin pyydettyssä kirjallisessa lausunnossa todetaan, ettei lausuttavaa hallituksen esitykseen aselain uudistamiseksi ole. Kriittisesti ei suhtautunut kukaan poliisia edustaneista kuulluista. Muiden toimeenpanevien kuultujen kannatus meni tasan lakiesitystä puoltaneiden ja osittain puoltaneiden kesken. Poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen edustajien voidaan katsoa edustavan toimeenpanevaa kategoriaa, joiden lausunnot tarkastelevat uudistusta lain käytännön toteuttamisen näkökulmasta. Esimerkiksi poliisin lausunnot olivat suhteellisen myötämielisiä lakiuudistusta kohtaan ja kannattivat sen selkeyttävää vaikutusta poliisin työhön.

Lakiuudistus vaikuttaa myös voimakkaasti toiseen intressiryhmään eli harrastajiin ja ammatinharjoittajiin, jotka kuuluvat aseintressiryhmään. Nämä tahot suhtautuivat puolestaan kriittisesti tai osittain puoltavasti uudistukseen. Näiden kahden sidosryhmän, toimeenpanijoiden ja aseintressiryhmän välinen ero suhtautumisessa lakiuudistukseen näyttäytyykin voimakkaan ristiriitaisena. Asealan intressiryhmät kannattivat homogeenisesti esitystä osittain (n. 36 %) tai eivät kannattaneet sitä lainkaan (n. 64 %). Puoltajia ei ollut.

Puolustusviranomaisten suhtautuminen oli maltillista, ja sen edustajista suurin osa (n. 83 %) kannatti esitystä osittain ja puolsi noin 17 %. Kriittisesti ei suhtautunut kukaan puolustusviranomaisten edustajista. Oikeusviranomaiset tai kuulluista lakiasiantuntijoiksi katsotuista olivat täysin homogeenisiä (tosin lausujia oli ainoastaan 2 kpl) kannattaessaan esitystä osin. Muut lausujat kannattivat hallituksen esitystä laiksi. Ulkoasianministeriö ei kommentoinut ampuma-aselakia vaan keskittyi lausunnossaan YK:n tuliasepöytäkirjan ratifioimisen kommentoimiseen.

Mielipiteet eivät jakautuneet minkään ryhmän kohdalla kovin heterogeenisesti. Toisin sanoen sellaisia lausujaryhmiä ei taulukon 2. mukaan ollut, joiden mielipiteet olisivat sijoittuneet kaikkiin kolmesta vaihtoehdosta (puoltavat, osittain puoltavat ja kriittisesti suhtautuvat). Ryhmien tai yksittäisten instanssien sisäisestä yksimielisyydestä ei voida olla varmoja, mutta aineistosta on huomattavissa selkeä mielipiteiden jakautuminen

intressiryhmittäin. Seuraavissa analyysin osissa tarkastellaan toimeenpanevaa ryhmää, aseintressiryhmää, puolustus- ja oikeusviranomaisia ja muita kuultuja keskeisimpien teemojen ja retoriikan avulla käyttäen havainnollistavia esimerkkejä lausunnoista.

6. Argumentointitavat, asiantuntijuus ja asema

6.1 Taustoitusta

Argumentointitavat ovat kiinteästi yhteydessä kuultavan asemaan ja tulokulmaan aselakiuudistusta arvioitaessa. Keskustelua lausuntojen antajien välillä ei varsinaisesti käyty, vaan parhaan argumentin avulla saavutettava kilpailu auktoriteetista käytiin päätöksentekijöiden kesken. Pyrkimystä oman mielipiteen dominoivaan asemaan ja omien etujen ajamiseen lausunnoista on kuitenkin nähtävissä. Lausuntojen antajat ovat pyrkineet vaikuttamaan lakiuudistuksesta vastaaviin tahoihin eri keinoin, ja argumentointikeinoihin lukeutuvat muun muassa vetoaminen asemaan, ammattitaitoon tai asiaan ja perehtyneisyys lakitekniiseen toteutustapaan. Kielelliset vaikutuskeinot ovat olleet myös osa vaikuttamisprosessia.

Poliittisen kansalaiskeskustelun periaatteissa on nähtävissä vaatimus rationaalisesta politiikasta, jossa kansalaisilta vaaditaan taidollista ja tiedollista kapasiteettia argumentoida pätevästi ja luotettavasti. Pätevän argumentoinnin perustana tulee olla intellektuelli asioiden esittämistapa, ja mielipiteiden tulisi pohjautua tietoon perustuviin argumentteihin. Hallitsevan aseman ovatkin saavuttaneet ne henkilöt, jotka hallitsevat tämän kielen ja esiintymistavan. (Häyhtiö 2010, 64.) Asiantuntijuus näyttäytyykin rationaalisen argumentointitavan avainsanana, ja lausuntojen antajat näyttäytyvät tietoisina tästä toiminnan logiikasta ja kommunikaatio ja argumentaatiotavoista, joilla saavuttaa paras mahdollinen tulos. Ampuma-aselain tapauksessa asiantuntijuutta tarkastellaan lausuntojen antajien taustojen näkökulmasta. Asianosaiset itse perustelevat asiantuntijuuttaan monin keinoin. Yksi tällainen keino on erilaiset argumentaatiotavat. Käyttämällä erityiskieltä ryhmät voivat erottautua muista, ja myös sitä kautta ne voivat määritellä itsensä tarpeellisiksi (Pakarinen 2011, 46).

Asiantuntijuus päätöksenteossa on suhteellista. Se, ketä pidetään asiantuntijana, vaihtelee ajan ajattelumallien ja argumentointitapojen mukaan. Ampuma-aselain uudistuksen kohdalla asiantuntijoina ja asianosaisina voidaan pitää (kuultaviksi kutsuttujen listan perusteella) ampuma-aselautakuntaa, metsästyshallintoa, oikeushallintoa, sosiaali- ja terveystyhallintoa, opetushallintoa, puolustushallintoa ja ympäristöhallintoa. Myös valiokuntaan kutsuttuja lausunnon antajia kutsutaan sisäministeriön internetsivuilla asiantuntijoiksi. Tähän joukkoon lukeutuu edustajia virkamiehistöstä, asealan harrastajista ja ammatinharjoittajista, lakimiehistä puolustusvoimien ja poliisin edustajiin. Lisäksi asiantuntijoiksi luettiin (kuultaviksi pyydettyjä tarkastelemalla) keskeiset asealan järjestöt ja muut asiantuntijat. Lausujina oli kirjava joukko virkamiehistöä, ammattikuntien edustajia, harrastajia ja muita sidos- ja intressiryhmiä. Asiantuntijuuden määritelmä on tämän lain tapauksessa laaja, ja osa asiantuntijoista voitaisiin perinteisten määritelmien mukaan lukea asianomaisiksi.

Asiantuntijuutta voidaan tässä tapauksessa arvioida lausunnon antajan taustan mukaan. Lausunnonantajiin kuuluu tahoja, joilla on yhteiskunnallinen, lääketieteellinen tai ammatillinen tausta. Lisäksi harrastuneisuus ja osallistuvan demokratian periaatteen mukaiset asianomaiset (kuka tahansa internetissä) ovat saaneet ilmaista mielipiteensä hallituksen esitykseen.

Asiantuntijuutta käytettiin lausunnoissa mahdollisesti strategisena keinona päästä vaikuttamaan lain sisältöön. Ammattiryhmän tai intressiryhmän valta-asemaa perustellaan monesti vetoamalla erityisen tiedon hallintaan (Bauman 1992). Moni lausunnon antajista katsoi, että esitys on tehty huonosti ja että sidosryhmiä on kuultu liian vähän. Tämä oli nähtävissä etenkin lakiesitykseen negatiivisesti suhtautuvasta positiosta tuotetussa puheessa/lausunnoissa.

”Kokonaisuutena esityksessä on niin paljon puutteita, että näemme ainoaksi mahdollisuudeksi sen valmistelun kokonaan uudelleen ja tällä kertaa siten, että myös asealan intressipiirit (mm. ampumaurheilijat, metsästäjät ja asekeräilijät) ovat mukana esityksen valmistelussa.” (Suomen Asehistoriallinen seura ry 22.4.2009.)

Lausuntojen antajat ovat kukin kommentoineet uudistusta omista lähtökohdistaan, ja sitä kautta on syntynyt eri lainvalmistelun malleihin viittaavia lausuntoja. Empiirisen lainvalmistelun korostamaan olemassa olevan lainsäädännön kunnioittamiseen on vedonnut moni uudistukseen kriittisesti suhtautuneita harrastajista ja ammattiryhmistä. Samoin me-retoriikan käyttö eli viittaaminen laajemman joukon nimissä lausumiseen on ollut suosittu argumentointitapa melkein kaikissa lausujaryhmissä. Erilaisten instituutioiden edustajat ja usein poliittisissa suostuttelutilanteissa käyttävät muotoa ”me”, jolloin lausunnolle saadaan instituution voima ja luotua illuusio yhtenäisestä joukosta joiden intressit ovat myös yhteneväiset. (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 139.) Kuvailevaan malliin sopivia lausuntoja antoivat lainoppineet tahot, kuten oikeusministeriö ja Suomen Asehistorian Liitto. Asehistorian Liitto ry koki hallituksen esityksen liian epäselväksi ja suurpiirteiseksi, ja liiton mukaan esitys jättää esimerkiksi poliisin mielivaltaiselle päätöksenteolle liikaa valtaa.

”Tässä uudessa lakiehdotuksessa ollaan poikkeamassa kansanvaltaisesta demokratiasta ja mentäisiin tilanteeseen jossa asioista päättää poliisi. Jo nyt on havaittu, että poliisi ei ole riittävässä määrin parlamentaarisen valvonnan alla ja kansalaisten kohtelu aseasioissa on hyvin mielivaltaista.” (Suomen Asehistorian Liitto ry 24.4.2009.)

Laintuntemukseen vetosi sekä lakiuudistusta kannattavia että sitä vastustavia tahoja. Yleisesti lain valmisteluprosessin tuntemukseen ja lainsäädännön tuntemukseen vetoaminen oli varsin käytetty tehokeino lausunnoissa. Lakiuudistusta puoltavat lausujat eivät kokeneet useinkaan tarpeelliseksi mainita erikseen kannattamiaan uudistettavia lainkohtia tai sitä, että heitä on kuultu asiassa tarpeeksi. Useassa lausunnossa tyydyttiin vain toteamaan, että lakiuudistusta kannatetaan tai kannatetaan, mutta siihen ehdotetaan selkeyttäviä sanamuotoja tai sisältöä. Omaa asiantuntijuutta tai asianomaisuutta ei myöskään korostettu puoltavissa tai osittain puoltavissa lausunnoissa lähes yhtä selkeästi kuin lakiuudistukseen kriittisesti suhtautuvien lausunnoissa.

Moni esitystä puutteelliseksi moittinut taho kommentoi hallituksen työtä oman erikoisosaamisensa kautta ja näkökulmasta, jonka voidaan ajatella olevan suhteellisen kaukana lainsäädäntötyön arjesta. Usein heikommassa asemassa olevien rooliksi jää korostaa omaa asiantuntijuuttaan. Aselain kohdalla voidaan kysyä kokivatko hallituksen

esitykseen kriittisesti suhtautuneet olevansa heikommassa asemassa ja palata aikaisempien lainvalmistelututkimusten tuloksiin (Rantala 2011; Pakarinen 2011), joiden mukaan lakiesitykset ovat lausuntovaiheessa jo pitkälti lopullisessa muodossaan ja lainvalmistelun alkuvaiheisiin osallistuneilla on suurimmat mahdollisuudet vaikuttaa lopputulokseen. Suurin osa ehdotuksista oli tarkennuksia lakitekstiin turhan byrokratian ja työmäärän vähentämiseksi. Lisäksi koettiin tärkeänä tehdä laista mahdollisimman tarkka ja selkeälinjainen myös pienissä asioissa, jotta sen tulkitsijoilla olisi käytännössä mahdollisimman selkeärajainen tehtävä.

Esitystä kannattaneet tai osin kannattaneet eivät kokeneet tarvetta perustella positiivista kantaansa, toisin kuin hankkeeseen negatiivisesti suhtautuneet. Perusteluita puolesta on siis vähän tai ei ollenkaan, kun taas vastakkaisia mielipiteitä perustellaan monesta lähtökohdasta ja monella ei vaikuttamiseen pyrkivällä tavalla. Lausunnot on pääsääntöisesti huolella valmisteltu ja toisiaan muistuttavan kaavan mukaan. Niissä on esitetty perusteluja johdonmukaisesti. Toisaalta monissa tapauksissa hanke on kuumentanut tunteita siten, että on keskitytty kommentoimaan hankkeen taustoja tai motiiveja sisällön sijaan.

6.2 Toimeenpaneva ryhmä

Toimeenpanevan ryhmän lausunnoissa argumentoidaan yleisesti ottaen maltillisesti ja ammattikieltä käyttäen. Lausujat ovat tottuneita kantansa ilmaisemiseen virkamieskieltä käyttäen. Yksi käytetty tehokeino pyrittäessä vahvistamaan omaa puhujapositionia on sanoutua irti mahdollisista negatiivisista miellelyhtymistä ja asenteista, joiden voidaan ajatella perustuvan omiin intresseihin. Lausuja pyrkii esittäytymään puolueettomana ja saamaan sitä kautta painoarvoa puheelleen. Tämä siitäkin huolimatta, että useimmiten asiantuntijoiksi lasketut lausunnon antajat ovat kommentoineet esitystä vahvasti omista lähtökohdistaan käsin.

”Hallituksen esitys vastaa hyvin siihen yhteiskunnalliseen tarpeeseen, jonka taustalla ovat eräät traagiset tapahtumat niin kotimaassa kuin ulkomailla. Toisaalta samassa yhteydessä saatetaan voimaan eräistä Suomen ratifioimista kansainvälisistä sopimuksista johtuvat muutokset. Käsiaseiden luvansaannin

edellytykset tiukentuvat tuntuvasti, samoin tehostuu luvanhakijoiden ja luvanhaltijoiden terveydentilan valvonta. Lain tasoisen säädöksen vaikutus ja teho on hallinnollisia ohjeita monin verroin tehokkaampi. Kaikessa tiukkuudesta huolimatta kannatamme ehdotettuja säädösmuutoksia.” (Itä-Suomen poliisin lääninjohdo 6.4.2009.)

Itä-Suomen poliisin lääninjohdon mukaan hallituksen esitys on kannatettava, eikä johto nähnyt suurempaa ongelmaa säädösmuutosten toteuttamisessa. Tässä lausunnossa kannatettiin lakiesitystä kokonaisuudessaan ja nimenomaan lakina, eikä lähtenyt erittelemään tai spekuloimaan sen tuomia ongelmia käytännön toteutuksen suhteen.

Keski-Suomen poliisilaitos menee lausunnossaan heti asiaan eikä kommentoi lakiuudistuksen tavoitteita tai syitä sen taustalla. Lupaa varten tarvittavassa soveltuvuustestissä ja etenkin sen käytännön toteuttamisessa Keski-Suomen poliisilaitos näkee ongelmia. Työmäärän lisääntyminen huolettaa, ja testin todellinen vaikutus kyseenalaistetaan lausunnossa. Mitään suoranaisia parannusehdotuksia ei tähän kohtaan lausunnossa esitetä, mutta testiä ei kannateta, mikäli sen vaikutus jää mitättömäksi.

”-- on siitä seurauksena varsin suuri työmäärän lisäys jo muutoinkin varsin työlääksi muodostuvassa aseprosessissa. Soveltuvuustestin ottaminen osaksi lupaprosessia on lisäksi varsin merkittävä muutos aikaisempaa menettelyyn sekä hakijan että lupaviranomaisen kannalta. Lisäksi pykälän tekstin mukaan tulosta ei voitaisi käyttää kielteisen lupapäätöksen perusteena. Kirjaus tuntuu ristiriitaiselta, ja väistämättä herää kysymys siitä, mihin testiä tarvitaan, jos sen käyttö lupaharkinnassa on mainitulla tavalla rajoitettua.” (Keski-Suomen poliisilaitos 22.4.2009.)

Lausunnossa ei korosteta omaa asiantuntemusta tai vaikutusvaltaa. Se ottaa kantaa ainoastaan lakiuudistuksen käytännön toteutukseen ja sanamuotoihin niitä tarkentavasti.

Varsinais-Suomen poliisilaitoksen esitystä osittain puoltavassa lausunnossa ei kommentoida ampuma-aselain uudistushanketta erityisesti, vaan keskitytään poliisilain uudistukseen, joka sinällään on osa aselain uudistukseen liittyviä toimenpiteitä. Lausunnossaan Varsinais-Suomen poliisilaitos toteaa myös, että poliisilla tulisi edelleen olla oikeus saada hakijan terveystietoja suoraan terveydenhuollosta, sillä on erityisiä tilanteita, jossa tällainen on tarpeen. Lausunnosta kuvastuu poliisin työn sitoumukset ja sidosryhmän yhteys lakiuudistukseen. Vakuuttelun keinona on käytetty omien ja

muiden liitosten rehellistä tunnustamista ja sitä kautta annettu objektiivista vaikutelmaa (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 134).

”Tällaisia ovat esimerkiksi tapaukset, jossa poliisi saa vihjeen, jonka antajaa ei voida tai haluta tuossa vaiheessa paljastaa, eikä poliisin tiedossa välttämättä ole väliaikaiseen haltuunottoon riittäviä perusteita. Näiden vihjeiden tarkistaminen suoraan terveydenhuollosta ilman, että aseita vielä haetaan pois, on poliisille erittäin tärkeä työväline, jonka kautta voidaan saada perusteet väliaikaiseen haltuunottoon tai haltuunottoon ilman, että kohdehenkilö saa vielä tietoa asiasta. Näin ollen kyseinen tiedonsaantioikeus tulisi edelleen säilyttää, vaikka myös luvanhaltijan suostumuksella voitaisiin hankkia tietoja. Myös asian jatkoselvittämisen kannalta saattaa olla ongelmallista, jos toimenpiteiden kohde saa asiasta tiedon ”liian” aikaisin. Tietojen hankkiminen suostumuksella soveltuu selkeästi paremmin luvanhakijaan kuin luvanhaltijaan.” (Varsinais-Suomen poliisilaitos 21.4.2009.)

Lausunnossaan Pohjois-Savon poliisilaitos ehdotti, että hallituksen esitystä uudeksi ampuma-aselainsäädännöksi tiukennettaisiin entisestään. Pohjois-Savon poliisilaitos puolsi hallituksen esitystä ja piti sen tavoitteita lupamenettelyn tiukentamiseksi ja etenkin harrastuneisuuden todistamiseen liittyviä tiukennuksia kannatettavina ja aseturvallisuutta lisäävänä. Pohjois-Savon poliisilaitos kritisoi sitä, että hallituksen esityksessä jo luvan saaneet eivät joudu uudestaan hakemaan lupaa.

”Suurimpana puutteena turvallisuuden kannalta poliisilaitos pitää esityksessä sitä, että siirtymäsäännöksen mukaan harrastustodistusten esittämisvelvollisuus ei lainkaan koskisi voimassa olevia lupia. Näin ollen uudistus tulisi vaikuttamaan turvallisuutta lisäävästi vasta hyvin pitkän ajan kuluttua.” (Pohjois-Savon poliisilaitos 24.4.2009.)

Lausunnossa ei kommentoida, kuten niin monessa muussa lausunnossa, lainkaan lakimuutoksen taustoja ja syitä, vaan keskitytään nimeämään ne kohdat, joita ehdotetaan muutettavaksi ja todetaan esitys muilta osin kannatettavaksi.

Lakiuudistusta osittain puoltanut Lapin lääninhallitus kannatti hallituksen esitystä uudeksi ampuma-aselainsäädännöksi ja oli myös mukana sisäasiainministeriön lakihankkeen työryhmässä. Lisäksi Lapin poliisin edustaja on ollut valiokunnassa kuultavana ampuma-aselain uudistelun alkuvaiheissa. Aselain uudistuksessa se on siis ollut mukana jo valmisteluvaiheessa ja lisäksi kommentoimassa hallituksen esitystä. Lausunnossa

otetaan esille lain kohdat harrastuksen aktiivisuuden osoittamisesta, ampumayhdistykseen kuulumisesta, ikärajoituksista luvan saannille ja metsästyksestä, joita pidetään perusteltuina ja joita kannatetaan hallituksen esityksen mukaisina. Uudistukseen ei suhtauduta tunteenomaisesti, vaan oman viran tai ammatin kautta varsin maltillisesti. Harrastamisen todistamista ei pidetä kohtuuttomana vaatimuksena ja lausunnossa todetaankin, että vaatimus harrastamisesta on ollut jo edellisessä laissa.

”Ampuma-aselaki on kuitenkin edellyttänyt jo säätämistään lähtien, että luvan hakijan tulee harrastaa asianmukaista ampumaurheilua.” (Lapin lääninhallitus, poliisiosasto 25.3.2009.)

Lapin lääninhallituksen poliisiosaston lausunnossa perustellaan mielipiteitä ja lausuntoa paljon. Käytännön toteuttamiseen liittyvät asiat, kuten lupaprosessi ja kustannukset, nousevat esille. Asiantuntijuutta ei korosteta erikseen viittaamalla esimerkiksi monessa muussa lausunnossa ilmi tulleella tavalla omaan ammattitaitoon tai lausunnonantajan edustaman sidosryhmän suuruuteen tai lakitietouteen.

Poliisiammattikorkeakoulun esitystä osittain puoltaneessa lausunnossa ei suoranaisesti kommentoida lakiuudistuksen tavoitteita tai uudistustarpeeseen johtaneita syitä. Siinä lueteltiin ne asiat ja lainkohdat, joissa Poliisiammattikorkeakoulu näki jotain parannettavaa. Tällaisia esityksen kohtia olivat soveltuvuudesta, jota Poliisiammattikorkeakoulu piti epäluotettavana. Luotettavampana ja väkivaltaisuutta paremmin kuvaavana, kuin ehdotettu MMPI- testi, lausunnonantaja pitää MINT- testiä. Testaamista yleisesti pidettiin lausunnossa ongelmallisena ja esitettiin, että poliisi saisi jatkossa paremman haastattelukoulutuksen, jonka perusteella se voisi päättää, onko lääkärin tekemälle jatkotutkimukselle tarvetta.

”Kun hakijan soveltuvuutta kartoitettaisiin kokonaisvaltaisesti koulutetun haastattelijan ja ammattitaitoisen testaajan yhteistyönä, voitaisiin soveltuvuusarviota pitää varsin luotettavana ja se voisi olla ampuma-aseita koskevien päätösten pohjana useamman vuoden ajan.” (Poliisiammattikorkeakoulu 27.4.2009.)

Omaa asiantuntijuutta tai asianomaisuutta ei edellä olevassa lausunnossa varsinaisesti korostettu. Lausunnossa viitattiin kerran sivulauseessa siihen, että poliisi myöntää

aseluvat, mutta sitä tuskin voidaan pitää oman aseman korostamisena vaan enneminkin tosiasian toteutamisena. Lausuntatapa oli ammattimainen eikä asiaan suhtauduttu tunteenomaisesti. Myös tässä toimeenpanevan ryhmän lausunnossa nostettiin esille käytännön toteutukseen liittyviä asioita. Ampuma-asekouluttajien koulutusta suositeltiin tehtäväksi poliisilaitoksilla ja uudistuksen koettiin parantavan yhteyksiä ampumaseurojen ja poliisin välillä.

Terveystietojen luovuttamisen vapauttamista kannatetaan Oulun lääninhallituksen lausunnossa ja sen koetaan lisäävän poliisin mahdollisuuksia lupamenettelyn turvallisuuden lisäämisessä. Lisäksi lääkärin ilmoitusoikeuden ja poliisin mahdollisuutta pyytää aseluvan hakijasta tai haltijasta terveystietoja, jotka liittyvät hänen soveltuvuuteensa aseluvan haltijana, pidetään aseturvallisuutta lisäävänä ja lupamenettelyä selkeyttävänä. Luvan hakijan tai haltijan suostumuksen terveystietojen luovuttamiseen vaikutusta luvan saamiseen, poliisin lääninjohto pitää tarpeellisena.

”Luvan hakijalle ja haltijalle esitettävää terveystietojen hankkimista koskevaa suostumuksen antomahdollisuutta luvan antamiseen tai peruuttamiseen vaikuttavine seuraamuksineen on pidettävä lähtökohtaisesti monella tavalla aseturvallisuuteen edistävänä vaikuttavana ja lupaviranomaisen työtä selkeyttävänä säädöksenä.”
(Oulun lääninhallitus, poliisin lääninjohto 20.4.2009.)

Ampuma-aselupamenettelyn kiristämistä kannatetaan Oulun lääninhallituksen lausunnossa sen aseturvallisuutta lisäävän luonteen ja ampumaurheilun harrastamisen ja kehittämisen kannalta myönteisen vaikutuksen vuoksi.

”Poliisin lääninjohto toteaa lakiesityksen kaikkineen sisältävän huomattavan muutoksen ampuma-aselainsäädäntöön, erityisesti luvan hakijoiden ja haltijoiden terveydentilan valvonnan tehostamiseksi ja käsiaseiden luvan saannin tiukentamiseksi. Mainitut tavoitteet ja niitä koskevat säädösesitykset on perusteltu hallituksen esitysluonnoksessa johdonmukaisesti ja riittävän konkreettisesti sekä yksityiskohtaisesti aseturvallisuuden sekä myös asehallinnon ja säädösten soveltamisen kannalta. Asehallinnon yhtenäistämisen kannalta uudistusesitys on, kuten edellä on todettu haasteellinen ja edellyttää säädöksiä soveltavan viranomaisorganisaation tehokasta ja ohjattua koulutusta säädösten yhdenmukaiseksi soveltamiseksi ja yhdenmukaisen lupakäytännön luomiseksi.”
(Oulun lääninhallitus, poliisin lääninjohto 20.4.2009.)

Poliisin lääninjohdon mukaan lakiuudistus lisää aseturvallisuutta, selkeyttää lupamenettelyä ja luo positiivista kehitystä ampumaurheiluun. Lausunnossa kommentoidaan aselain uudistuksen mahdollisia vaikutuksia, sen uudistamiseen liittyviä taustoja ja aiheen ympärillä vellonutta keskustelua, lakiuudistuksen yksityiskohtien lisäksi. Poliisin lääninjohto pitää hallituksen esitystä hyvin toteutettuna ja perusteltuna. Lainvalmisteluun ja sen lopputulokseen oltiin siis lausunnon mukaan tyytyväisiä. Auktoriteetin vahvistusta ei tehty asiantuntijuutta korostamalla vaan lausunnosta välittyvä luottamus oman lausunnon painoarvoon. Siinä jopa mainitaan että esitys laiksi on tehty riittävän yksityiskohtaisesti käytännön kannalta joka viittaa siihen ettei asiantuntija-asemassa olevalla poliisin lääninjohdolla ole asiaan huomautettavaa.

Terveystietojen luovuttamista ja ilmoitusoikeutta tai -velvollisuutta kommentoitiin useissa lausunnoissa. Yleisesti ottaen esimerkiksi toimeenpanevan ryhmän kanta asiaan oli positiivinen ja aseintressiryhmät suhtautuivat pääasiassa negatiivisesti.

Lausunnossaan Länsi-Suomen lääninhallitus arvioi hallituksen esityksen laiksi kannatettavaksi ja piti sitä aseturvallisuutta sekä suoraan että ennaltaehkäisevästi lisäävänä.

”Lupaehtojen tiukentamisella, aselupiin liittyvien ikärajojen tarkastamisella sekä haltijan terveydentilaa koskevilla selvityksillä voidaan arvioida nostettavan ampuma-aseisiin liittyvää turvallisuustasoa ja poistavan niitä puutteita, joita liittyy nykyiseen aselupamenettelyyn. Luvanhakijoiden terveydentilan selvittämiseen liittyvän prosessin sekä velvollisuuden osallistua soveltuvuustestiin voidaan arvioida olevan perusteltua erityisesti niiden ennalta estävän vaikutuksen ansiosta.” (Länsi-Suomen lääninhallitus, poliisiosasto 20.4.2009.)

Perusteluita hallituksen esitystä puoltavalle kannalle haettiin siis ensisijaisesti omista lähtökohdista käsin, kuten luontevaa on ja kuten lausuntoa pyydetessä luultavasti odotettiin. Perusteluita olivat arvio lupaviranomaisten työllisyystilanteesta ja aseturvallisuuden kehityksestä sekä lupamenettelyn lainmukaisuus.

Lausunnossaan Helsingin poliisilaitos toteaa hallituksen esityksen laiksi olevan kokonaisuudessaan kannatettava, ja lain vaikutusten aseturvallisuutta lisääviä ja toimintatapoja selkeyttäviä. *”Nyt lausuttavana oleva esitys on siten kokonaisuutena*

kannatettava.” (Helsingin poliisilaitos 22.4.2009.) Helsingin poliisilaitos pitää esitystä myös kansalaisia yhdenvertaistavana. Lausunnossa todetaan yksinkertaisesti ja lyhyesti esitystä kannatettavan, eikä siinä spekuloida uudistuksen motiiveilla. Helsingin poliisilaitoksen edustaja on ollut valiokunnassa kuultavana ja osallistunut näin ollen lain valmistelun alkuvaiheista lähtien. Lausunnosta voidaan päätellä, että lainvalmisteluprosessiin on oltu Helsingin poliisilaitoksen osalta tyytyväisiä.

Keskusrikospoliisin lausunnossa jatkuu sama käytännön toteuttamiseen keskittyvä lausuntotapa, jossa keskitytään ainoastaan oman asiantuntemusalan kommentointiin. Keskusrikospoliisi ilmoittaa lausuvansa hallituksen esityksestä rikosten ennalta ehkäisyn ja aseturvallisuuden näkökulmasta. Ensimmäiseksi keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota aselupaprosessin nouseviin taloudellisiin kustannuksiin, joita ei ole huomioitu hallituksen esityksessä.

”Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksessä ole arvioitu sen taloudellisia vaikutuksia. Luvanhakijan kannalta lääkärinlausunnon, yhdistyspakon ja erilaisten todistusten hankkimisesta tulee aiheutumaan luvanhakijalle ja -haltijalle aseluvan 32 euron hintaan nähden moninkertaiset kustannukset.” (Keskusrikospoliisi 22.4.2009.)

Metsästystarkoitukseen myönnettäviin aselupiin ehdotettua tiukentamista ja harrastuneisuuden osoittamiseksi vaadittavia todistuksia Riistanhoitoyhdistykseltä KRP pitää kannatettavina ja aseturvallisuutta lisäävinä. Lakiuudistuksen motiiveja kommentoidaan ja oman lain tiukennusta kannattavan mielipiteen legitimoimikseksi tuodaan esiin se, että uudistuksen uskotaan vähentävän aserikoksia.’

”Menettelyllä voidaan rajoittaa käsiaseiden saantia väärin perustein. Rajoitus parantaa aseturvallisuutta ja osaltaan on omiaan ehkäisemään Jokelan ja Kauhavan kaltaisia väkivaltarikoksia. Lupaharkinnassa ei nykyisen ole myönnetty 22 kaliiperia tehokkaampia aseita metsästysperusteella, joten rajoitus tulisi lähinnä koskemaan toimintatapaa.” (Keskusrikospoliisi 22.4.2009.)

Keskusrikospoliisi pitää taskuaseen määrittelyä hallituksen esityksessä virheellisenä voimassa olevan lain mukaan. Samassa kohdassa vedotaan asiantuntemukseen lainsäädännön tuntemuksen perusteella, asiantuntija-asemaan erityistietämyksen perusteella ja edustuksellisen demokratian eli voimassa olevan lainsäädännön asettamiin

rajoituksiin. Tämä tehdään kuitenkin suhteellisen neutraalia ja virkamiesmäistä kieltä käyttäen ja toteavaan sävyyn.

”Esityksen perusteluissa todetaan, että pistoolia suurikokoisempi revolveri katsotaan taskuaseeksi. Tämä käsitys lienee virheellinen kun otetaan huomioon, miten taskuaseen koko on voimassa olevan lain 8§:ssä määritelty.” (Keskusrikospoliisi 22.4.2009.)

Aselupamenettelyn kiristämistä hallituksen esityksessä keskusrikospoliisi luonnehtii onnistuneeksi ja selkeiksi. Ampuma-aseen osia ja niiden avulla valmistettavia aseita koskevaa lakiuudistusta ehdotettiin kiristettäväksi ja koskemaan myös laittomia aseiden osia. Niin sanotun ammattilaisajan muutosehdotukset lakiin ilmaistiin tottuneesti.

”Ehdotuksen 19 a §:n kiellettäisiin valmistamasta ampuma-asetta laittomasti Suomessa kaupatuista osista. Keskusrikospoliisi ehdottaa harkittavaksi, tulisiko rangaistavuuden alaa laajentaa koskemaan laittomasti saadut tai hallussa pidetyt aseiden osat.” (Keskusrikospoliisi 22.4.2009.)

Terveystietojen luovuttamista keskusrikospoliisi pitää kannatettavana ja tarpeellisena, mutta toteaa sen käytännön toteutuksessa olevan puutteita, joihin lain tulisi puuttua selvemmin.

”Laissa tulisi selkeästi säätää se, että poliisilla on lupaharkinnassa hakijan soveltuvuutta arvioitaessa pyynnöstä saada tietoja kaikista terveydenhuollon järjestelmistä. Lisäksi poliisilla tulee olla lakiin perustuva oikeus käyttää sille toimitettuja ajokortin terveysvaatimusten selvittämiseksi annettuja lääkärinlausuntoja myös aselupaharkinnassa.” (Keskusrikospoliisi 22.4.2009.)

Asiantuntijuuteen vetoaminen ammattiaseman (lupien myöntäjänä) kautta käy ilmi KRP:n esittämästä ehdotuksesta. Tässä astutaan hieman ulos oman asiantuntemuksen rajoista viittaamalla mielenterveyden määrittelyyn, mutta toisaalta tuodaan vahvasti esille se fakta, että poliisi tekee aselupia koskevia päätöksiä annettujen mahdollisuuksien pohjalta. Lausunnossa viitataan siten asemaan asiantuntijana ja asianomaisena käytännön toiminnan näkökulmasta.

”Keskusrikospoliisi ehdottaa vielä, että poliisi voisi kuulla hakijan lähisukulaisia tai muitakin henkilöitä käsiaseen luvanhakijan soveltuvuuden selvittämiseksi. Lähisukulaiset parhaiten tuntevat luvanhakijan ja voivat arvioida hänen

sopivuuttaan käsiaseen haltijana. Masentuneisuus, syrjäytyminen ja häiriöt kouluelämässä voivat esimerkiksi olla koulukuraattorin tai koulun terveydenhuoltohenkilön tiedossa lääkäriä paremmin. Lupaharkinnassa kyseisillä tiedoilla olisi todennäköisesti suurempi merkitys arvioitaessa luvanhakijan terveydentilaa ja käyttäytymistä kuin pelkästään lääkärinlausunnolla.” (Keskusrikospoliisi 22.4.2009.)

Hallituksen esityksessä ollutta harrastuksen jatkumisen osoittamismenettelyä KRP pitää kannatettavana ja perustelee kantaansa ylimääräisten aseiden vähenemisellä.

”Keskusrikospoliisi pitää menettelyä tarpeellisena, vaikka se lisää sekä luvanhaltijan että lupaviranomaisen työmäärää. Menettelyllä voidaan jatkossa vähentää sellaisten aseiden määrää, joita ei enää käytetä alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa.” (Keskusrikospoliisi 22.4.2009.)

KRP:n lausunnossa kommentoidaan sekä lakiuudistuksen taustoja ja tavoitteita että käytännön toteutusta. Siinä keskitytään aseturvallisuutta lisääviin lainkohtiin, taloudellisten seikkojen huomioimiseen ja uudistuksen yhteensopivuuteen oikeusjärjestelmän kokonaisuuden kanssa. KRP:tä voidaan pitää asiantuntijana ja asianomaisena, sillä poliisi arvioi lupahakemukset ja toteuttaa käytännössä aselupaprosessin. Asiantuntijuutta korostetaan lausunnossa viittaamalla lainopillisiin seikkoihin, asetietouteen ja aseturvallisuutta lisääviin lainkohtiin. Asianomaisuutta taas korostettiin vetoamalla kustannuksiin ja poliisin työhön liittyviin muutoksiin ja tarpeisiin. Lisäksi siinä otetaan huomioon lääkärikunnan mielipiteet asiasta *”Lääkärikunnassa esitykseen on suhtauduttu kriittisesti”* (Keskusrikospoliisi 22.4.2009) ja aseyhdistysten ja muiden sidosryhmien käytäntöön ja arkipäivään lakiuudistuksen myötä liittyvät muutokset *”Luvanhakijan kannalta lääkärinlausunnon, yhdistyspakon ja erilaisten todistusten hankkimisesta tulee aiheutumaan luvanhakijalla ja -haltijalle aseluvan 32 euron hintaan nähden moninkertaiset kustannukset”* (Keskusrikospoliisi 22.4.2009). Lausunnossa tarkastellaan lakiuudistushanketta siten myös oman perspektiivin ulkopuolelta.

Asiantuntijuuteen viitattiin toimeenpanevassa ryhmässä vähiten suoraan. Lakiuudistusta osittain puoltanut sosiaali- ja terveysministeriö ehdotti lakitekstin tarkentamista terveystietojen luovuttamisen ja hakijan lääketieteellisen arvioinnin osalta. Sosiaali- ja

terveysministeriö antoi lausunnon tiukasti oman alansa ja asiaa koskettavien työtehtäviensä perusteella. Lausunnot ei käynyt ilmi tunneperäistä kommentointia tai perusteita, jotka eivät olisi suoraan yhteydessä lausunnon antajan työtehtäviin. Lausunnot oikeutetaan puhujakategoriolla asiantuntijuutta ja nostetaan argumentin painoarvoa. Joihinkin kategorioihin liitetään oikeus tietynlaiseen tietoon, ja ministeriö on esimerkki tällaisesta puhujakategoriasta (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 135). Sosiaali- ja terveysministeriön kommentoi ikään kuin ulkoapäin ja ammatin tai viran kautta, mikä korostaa lausuntojen antajien roolia asiantuntijoina. Sosiaali- ja terveysministeriö koki aseturvallisuuden lisäämisen tärkeäksi, mutta sen toteuttamisen hakijan terveystietojen luovuttamisen ja henkilön soveltuvuuden arvioimisen kannalta vaikeaksi.

”Sosiaali- ja terveystointa koskevat ehdotukset, joiden tavoitteena on luvanhaltijoiden ja -hakijoiden terveydentilan valvonnan tehostaminen, tähtäävät osaltaan aseturvallisuuden lisäämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erittäin keskeisenä lakiesityksessä olevaa periaatetta, jonka mukaan hakijan terveystietojen luovuttaminen lupaviranomaisten käyttöön aina edellyttää luvanhakijan suostumusta. Kuten sosiaali- ja terveysministeriö aikaisemmissa kannanotoissaan on tuonut esille, on henkilön soveltuvuuden arviointi ampuma-aseen käyttäjäksi tavanomaisen lääkärintarkastuksen puitteissa erittäin epäluotettavaa. Koska lääkärintodistuksesta saatava lisäarvo on näin ollen heikko, ja koska todistuksen kirjoittaminen viime syksynä annetun sisäministeriön ohjeen jälkeen on aiheuttanut terveyskeskuksissa ja lääkäriasemilla epätietoisuutta todistusten sisällöstä, tulisi lakiesityksen 45 § tekstiä tarkentaa. Pykälässä tulisi todeta, että poliisilla on perustellusta syystä oikeus saada luvanhakijasta sellainen lääketieteellinen arvio, jonka avulla lupaviranomainen voi arvioida hänen sopivuuttaan ampuma-aseen hallussapitoon. Lääketieteellisen asiantuntemuksen mukaan tällaisen arvion tekeminen edellyttää arviointia monialaisessa arviointiryhmässä useamman istunnon aikana.” (Sosiaali- ja terveysministeriö 17.4.2009.)

Kustannusten ja laatuvaatimusten yhdistämistä pidettiin yleisesti ongelmallisena lähtökohtana käytännön toiminnalle lausunnoissa. Suomen Kuntaliitto piti hallituksen esitystä lakiuudistukseksi kuitenkin kannatettavana terveystietojen luovutuksen osalta ja perusteli kantaansa aseturvallisuuden lisääntymisellä ja toisaalta kuntien terveyskeskusten lääkäreiden työmäärällä.

”Edellä mainituista perusteluista on pääteltävissä, etteivät esitetyt ehdotukset merkittävästi lisää kuntien terveyskeskuslääkärien työmäärää. Poliisin toimesta

tapahtuva lääketieteellisen arvion hankkiminen vähentäisi väärinkäytösten mahdollisuutta.” (Suomen Kuntaliitto 25.3.2009.)

Motiivit ja perustelut olivat tässäkin lausunnossa lähtöisin omasta asiantuntemus- tai asianomaisuusnäkökulmasta, jossa ratkaistava asiaa lähdetään purkamaan omien intressien kautta. Kuntien lääkäreiden työmäärää ja esimerkiksi lain sanamuotoa siinä mielessä, ettei kuntien lääkäreitä voida sen mukaan syyttää virkavirheestä, pidettiin ratkaisevana asiana. Kuntaliitto totesi lausunnossaan hallituksen esityksen olevan myös lääkäreiden ilmoitusoikeuden osalta kannatettava.

Suomen Lääkäriliiton mukaan hallituksen esitys lain uudistamiseksi ei tuota toivottua tulosta. Ongelmia nähtiin turvallisuusriskin tunnistamisessa ja siinä, että aseluvan hakijoiden joukossa on hyvin pieni osa potentiaalisia turvallisuusriskin aiheuttajia. Lisäksi ongelmalliseksi koettiin ajatus siitä, että ainoastaan luvanhaltijalla olisi mahdollisuus käyttää aseita. Lääkäriliiton mukaan myös esim. perheenjäsenillä on suhteellisen helppo pääsy kosketuksiin aseiden kanssa.

”Nyt lausunnolla oleva ehdotus varautuu vain luvanhaltijan mahdollisen sairauden tai käytösongelman varalta. Kuitenkin esimerkiksi Saksassa äskettäin tapahtuneessa ampumistapauksessa ampujana oli luvanhaltijan poika joka käytti isänsä luvallisia aseita.” (Suomen Lääkäriliitto 20.4.2009.)

Lääkäriliitto mainitsi hallituksen esityksen puutteeksi myös sen, että mikäli lääkäri on velvollinen ilmoittamaan poliisille potilaan psyykkisistä ongelmista ja tästä seuraa aseluvan poisottaminen, hakeutuu entistä vähemmän hoitoa tarvitsevista lääkärin puheille.

”Pohtia voidaan kuitenkin sitä, millä tavalla tämä vaikuttaa esim. mielenterveysongelmista kärsivän ampuma-aseluvan haltijan halukkuuteen hakeutua lääkärin hoitoon, kun siihen liittyy riski siitä, että ampuma-aseet otetaan pois.” (Suomen Lääkäriliitto 20.4.2009.)

Suomen Lääkäriliiton mukaan hallituksen esityksessä ehdotettu toimintatapa, jossa terveystietoja pyydetäisiin ainoastaan silloin, kun saatujen tietojen tai haastattelun perusteella olisi aihetta epäillä hakijan soveltuvuutta, on toimiva ja terveyskeskusten työtaakkaa vähentävä.

”Jos poliisi toimii tämän ohjeen mukaisesti, -- työmäärä saattaa jopa käytännössä vähentyä, koska tällä hetkellä voimassa olevan ohjeistuksen mukaan lääkärintodistus pyydetään rutiiniluontoisesti kaikista käsiaseilupaa hakevista, joita on vuosittain n. 9000.” (Suomen Lääkäriliitto 20.4.2009.)

Asiantuntijuutta ei varsinaisesti korosteta, vaan oman aseman tuomaan auktoriteettiin luotetaan. Lausunnossa tuodaan esille käytännön toimintaan liittyviä kysymyksiä ja tilastotietoa aiheesta.

Suomen Lääkäriliitto jatkaa ilmaisemalla huolensa koskien aseiden väärinkäyttöä, mutta toteaa samalla, ettei hallituksen esitys lain uudistamiseksi poista riskiä väärinkäyttöön eikä terveydellisten seikkojen perusteella peruttuja aselupien määrä ole suuri.

”Esityksen perustelumuiustiossa tuodaan esille huoli ampuma-aseiden päätyemisestä sellaisten kansalaisten käyttöön, joiden psyykinen terveys ei mahdollista aseiden vastuullista käyttöä. Lääkäriliitto jakaa tämän huolen, mutta toteaa samalla, että kyseessä ei kuitenkaan muistiossa esitettyjen lukujen perusteella ole yleinen ilmiö. -- hylätyissä uusissa aseluvissa terveydentila oli perusteena vuonna 2008 vain 38 hakijan kohdalla. Peruttujen aselupien kohdalla terveys ja vaarallinen käytös yhteensä olivat syynä 966 tapauksessa.” (Suomen Lääkäriliitto 20.4.2009.)

Asiantuntijuuteen viitattiin toimeenpaneuvassa ryhmässä harvoin yhtä suoraan ammattiaseman kautta kuin esimerkiksi aseintressiryhmässä. Poikkeuksena tästä on Suomen Psykologiliitto.

”On erittäin hyvä, että lupamenettelyä ampuma-aseiden käyttöön ollaan selkeyttämässä. Ensiarviointia tekeville poliiseille on tärkeää luoda haastattelun tueksi valmiita kyselylomakepohjia. Tämä ei saa kuitenkaan tarkoittaa sitä, että poliisit pakotetaan tekemään psykologista soveltuvuusarviota. Luonnollisesti Poliisit eivät voi tehdä psykologisia tutkimuksia. Se olisi terveydenhuollon ammattihenkilölain vastaista eikä heillä ole tällaiseen koulutusta. Aselupaa hakevien oikeusturva on myös asiassa keskeinen. Niinpä onkin tärkeää selvittää, että varsinaiset soveltuvuustestit jäävät terveydenhuollon ammattihenkilöiden kuten psykologien tehtäväksi.” (Suomen Psykologiliitto 8.6.2009.)

Suomen Psykologiliitolta ei pyydetty lausuntoa hallituksen esitykseen vaan edellä oleva lainaus on kannanotto asiaan jälkikäteen. Terveystietojen arvioimiseen ja luovuttamiseen liittyvässä lausunnossa vedotaan olemassa oleviin lakeihin sekä ammattiosaamisen turvaamiseen. Kannanotto keskittyy kuitenkin ainoastaan lain

käytännön toimivuuden korostamiseen, eikä kritisoi itse lain sisältöä. Pyytämättä annettujen lausuntojen voidaan tietystä miehestä ajatella olevan sellaisten tahojen lausuntoja, jotka ajavat asiaansa pontevimmin. Näille tahoille on ollut tärkeää ilmaista mielipiteensä siitäkin huolimatta, ettei heiltä sitä ole erikseen pyydetty. Suomen Psykologiliiton tapauksessa on vaikeaa arvioida, kuinka paljon painoarvoa liiton antamalla lausunnolla on ollut lain lopulliseen muotoon, sillä se ei erityisesti kritisoi hallituksen esitystä.

Toimeenpanevan ryhmän lausunnoista kävi ilmi käytännön tarpeet laille. Niissä ei pääsääntöisesti kommentoitu asioita jotka eivät olleet suoraan yhteydessä lausujan työtehtäviin. Argumentointi oli ammattimaista ja kommentoiminen ammatin tai viran kautta neutraalisti korosti asiantuntijuutta. Lausunnoissa käytetty kieli oli selkeää ja kielioppi virheetöntä. Siitä huolimatta, että lausunnoissa kommentoitiin lakiuudistusta oman aseman kautta, pyrittiin lausuntojen kieliasu muotoilemaan siten, että lausuja esiintyy puolueettomana. Lakiuudistukseen liittyvät motiivit tai lain ideologinen sisältö ei ollut kommentoinnin aiheena useimmissa virkamiesten lausunnoista, vaan niissä keskityttiin sen käytännön toimivuuteen, taloudellisiin ratkaisuihin ja tunteettomaan ilmaisuun.

Asiantuntijuuteen viitattiin vähemmän kuin muissa ryhmissä, ehkäpä siksi että koettiin sen olevan ilmiselvää. Asiantuntijuuteen viittaavia argumentteja olivat lakitekniikka osaaminen, asianomaisuus käytännön toimeenpanijana, taloudellisten kysymysten hallinta sekä aiheen käytännön tuntemus. Toimeenpanevan intressiryhmän lausunnoista käy ilmi tarve ottaa huomioon lain käytännön toteuttaminen. Asiantuntijuuteen viitataan epäsuorasti ja joissakin kohdin jopa käänteisesti siten että asiantuntija tai -auktoriteettiaseman mainitsematta jättäminen saa aikaan saman tai voimakkaamman vaikutuksen kuin asian alleviivaaminen. Puhujakategoriolla oikeuttaminen oli siten varsin käytetty tehokeino. Toimeenpanevassa ryhmässä poikkeuksena oli kuitenkin Suomen Psykologiliitto jolta ei pyydetty lausuntoa ja joka painotti omaa asiantuntemustaan.

Toimeenpaneva ryhmittymä virkamiehineen, poliiseineen ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisineen kannatti lausunnoissaan suhteellisen homogeenisesti lakiuudistusta

joko kokonaan tai osittain. Vaikka käytännön toteutusta ja lakiuudistusta yleisestikin kommentoitiin oman intressin näkökulmasta, oli toimeenpanevan ryhmän lausunnoissa usein katsottu lakiuudistusta myös laajemmasta. Esimerkiksi kansainvälisten sopimusten vaatimat muutokset lainsäädäntöön ymmärrettiin ja niitä kannatettiin yleisesti esitystä puoltavien joukossa. Osittain puoltavien joukossa taas jotkin lausujista (esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö) kokivat terveystietojen arvioimisen käytännössä ongelmalliseksi, mutta kannattivat kuitenkin yleisesti poliisin mahdollisuutta saada luvanhakijan terveystiedot käyttöönsä. Aseturvallisuuden lisäämistä pidettiin perusteena lakiuudistukselle ja laintasoisen ohjeistuksen positiivista ja käytännön toteutuksen kannalta selkeyttävää vaikutusta korostettiin. Terveystietojen luovuttamista kannatettiin poliisien eli aselupien myöntäjien joukossa, kun taas aseintressiryhmien joukossa ehdotusta pidettiin perusoikeuksia rikkovana. Yleisesti ottaen toimeenpanevan ryhmän lausunnoissa lakiuudistusta pidettiin suhteellisen maltillisena verrattuna esimerkiksi edelliseen lakiin. Toimeenpanevan ryhmän sisällä kommentoitiin yleisesti oman alan asiantuntijuuteen liittyviä asioita ja pysyttäydettiin niin sanotusti oman tontin (aseaman vaatimien) rajojen sisäpuolella. Edellä mainittua ryhmää lakiuudistus koskettaa arjen työn tasolla, ja toimeenpanevan ryhmän voidaan katsoa kuuluvat vahvaan intressiryhmään.

6.3 Oikeusviranomaiset

Tietosuojavaltuutetun toimisto lausuu, että kun uudistetaan lakia, jo olemassa olevat lait ja säädökset on otettava huomioon, samoin kuin hallintovaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan mielipiteet. Hallituksen lakiuudistuksessa esitetty kohta, jossa poliisilla olisi luvanhakijan suostumuksella oikeus saada terveystietoja hakijasta, saa kannatusta tietosuojavaltuutetun toimistolta, jonka mukaan asiassa ei ole mitään lain kannalta epäselvää. Tässä kohdassa astutaan ulos virkamieskieltä käyttävien usein hyödyntämästä persoonattomuudesta ja vastataan lausujan oman käsityksen mukaan.

”Käsitykseni mukaan terveystietojen saaminen vain luvanhaltijan tai -hakijan suostumuksella on henkilötietojen suojan näkökulmasta tarkoituksenmukainen.”
(Tietosuojavaltuutetun toimisto 28.4.2009.)

Mikäli hakijalla ei ole aselupaa, on lääkärin ilmoittamat terveystiedot hävitettävä heti. Tietosuojavaltuutetun näkökulmasta ampuma-aseen soveltuvuustestin tulos ei voi olla ainoa peruste kielteiselle lupapäätökselle. Oikeusjärjestelmän kokonaisuutta kommentoidaan mm. tietojen säilyttämisen näkökulmasta seuraavasti:

”Säädösehdotuksen 25 §:ssä säädetään uudesta tiedoston pitämiseen. Tiedostojen säilytysaikaa esitetään pidennettäväksi 20 vuoteen. Esityksen perustelujenkin mukaan tiedosto sisältää henkilötietoja, joten se on henkilörekisteri. Lainkohtaa olisi tarkoituksenmukaista arvioida kokonaisuudessaan edellä selostettujen säätämisedellytysten näkökulmasta.” (Tietosuojavaltuutetun toimisto 28.4.2009.)

Tietosuojavaltuutetun toimiston antamassa lausunnossa lähtökohtana pidetään jo olemassa olevan lainsäädännön huomioimista ja lainvalmistelun tarkastelemista parlamentaarisen demokratian näkökulmasta. Kansalaisten perusoikeuksien ja jo säädettyjen lakien vaikutusta lakiuudistukseen kuvaillaan lausunnossa tarkasti. Aselain uudistusta kannatetaan osittain ja lausunnossa annetaan tarkennuksia lakitekstiin tai huomioita siitä, mitä tulee ottaa huomioon lakia säädettäessä tietosuojavaltuutetun alueen ja alan osalta niiden kohtien, joissa on lausunnon antajan mukaan parannettavaa. Lausunnossa ei kommentoida lakiuudistuksen taustoja tai päämääriä, eikä myöskään sen vaikutuksia muihin kuin tietosuojavaltuutetun välittömään toimialaan liittyviin asioihin tai tahoihin. Asiantuntijuutta ei korosteta millään muotoa ja asianomaisuuttakin ainoastaan lakiteknisin perustein.

Oikeusministeriö ottaa aluksi esille henkilötietojen luovutukseen ja etenkin säilytykseen liittyvät rajoitteet ja toteaa, ettei hallituksen esityksessä ole otettu kantaa siihen, kuinka kauan aseluvan hakijan henkilötietoja säilytetään ja että henkilötietojen säilytyksestä on säädetty aiemmin lailla. Soveltuvuustestiä oikeusministeriö pitää perusteltuna ja perustuslain mukaisena. Tarkennusta lakiuudistuksen kieliasuun kuitenkin ehdotetaan siitä syystä, että hallituksen esityksessä oleva sanamuoto ei anna laille sitä oikeutta, jota sen laatimisessa on tavoiteltu.

”Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotetun säännöksen mukaan testin tulosta ei voida käyttää kielteisen lupapäätöksen perusteena. Säännöksen kirjoitusasuun perusteella jää epäselväksi, onko testien tekeminen

laisinkaan välttämätöntä, jos sen perusteella ei voida hylätä hakemusta.”
(Oikeusministeriö 22.4.2009.)

Oikeusministeriön lausunnossa vedotaan asiantuntemukseen laintuntemuksen perusteella. Lausunnosta käy ilmi ne lainkohdat, joihin tuli kiinnittää huomiota joko sanallisen selkeyden tai lainsäätämisyjärjestyksen ja jo olemassa olevan lainsäädännön perusteella. Siinä ei oteta kantaa lakiuudistuksen tavoitteisiin tai moraalisiin seikkoihin. Lausunto on useimpia muita lausuntoja pidempi, ja siinä luetellaan tarkasti ne lakitekstin kohdat, joihin oikeusministeriö ehdottaa muutoksia. Tarkennukset ja muutosehdotukset perustellaan jo olemassa olevien lakien näkökulmasta eli miten uudistus sopii lakiteknisesti oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen.

Oikeusministeriön lausunnossa painotetaan lakitekniisiä yksityiskohtia ja asiantuntijuutta lain ja oikeusteknisten toimintatapojen tuntemuksen kautta. Oikeusministeriön lausunnosta on nähtävissä kuvailevaa lainvalmistelun mallia (Tala 2010) soveltava puhetapa. Henkilötietojen salassapitoa koskevat uudistuksessa olevat kohdat pitäisi oikeusministeriön mukaan poistaa jo olemassa olevan lainsäädännön vaatimusten mukaisesti.

”Oikeusministeriö kiinnittää huomiota eduskunnan julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä hyväksymään lausumaan, jonka mukaan salassapitoa koskevien erityissäännösten ottamista muuhun kuin julkisuuslakiin on välttävä (EV 303/1998 vp). Mahdolliset uudet salassapitotarpeet tulisi siten pääsäännön mukaan hoitaa muuttamalla julkisuuslakia. Salassapitoa koskeva säännös tulee näin ollen poistaa 45 c §:stä.” (Oikeusministeriö 22.4.2009.)

Kuvailevassa lainvalmistelun mallissa korostetaan lainopillista argumentaatiota, oikeussystemaattisia näkökohtia ja lakitekniikkaa. Samassa lausunnossa painotetaan olemassa olevan lainsäädännön tarjoamia mahdollisuuksia ja/tai rajoituksia lakiuudistukselle. Intressiryhmät voivat käyttää lakia ja käräjöintiä osana oman agendansa esiintuomiseen ja sitä kautta sosiaalisen muutoksen välineenä. Sosiaalisten liikkeiden kieleen ja strategiaan vaikuttaa vahvasti laki ja lain kielen mukaan maailman arviointi on osa liikkeiden logiikkaa (Anleu 2000, 117.) Diskurssianalyysissä yksi vakuuttelun keino on faktan konstruointi, jonka avulla pyritään luomaan kuva puhtaasta kuvauksesta tai raportista, joka kertoo asioiden todellisen laidan (Jokinen & Juhila &

Suoninen 1999, 129). Merkkejä faktan konstruoimisesta vakuuttelun keinona löytyy useasta lausunnosta, joista oikeusministeriön lausunto on yksi esimerkki.

Lausunnossa ei perustella asiantuntijuutta erikseen, vaan luotetaan aseman tuomaan auktoriteettiin. Lausunto poikkesi monista muista lausunnoista siinä, ettei siinä vaadittu mitään, eikä mainittu lain tavoitteita tai spekuloitu tavoitteiden toteutumisella. Laintuntemukseen perustuvalla auktoriteetilla todettiin asioiden laita ja ilmeisesti odotettiin, että lausuntoa noudatetaan. Puhujakategorialla argumentin oikeuttaminen on ilmeistä tässä lausunnossa. Asiantuntijuus on avainasemassa empiirisessä lainvalmistelun mallissa ja voidaankin sanoa, että aselain kohdalla juuri tämä empiirisen mallin aspekti on korostunut.

Oikeusministeriö ottaa kantaa monissa muissakin lausunnoissa esiin nostettuun lakiin yhdistymisvapaudesta. Yhdistymisvapauteen sisältyy perustuslain 13 §:n 2 momentin mukaan oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Perustuslain säännöksellä on nimenomaisesti turvattu myös negatiivinen yhdistymisvapaus eli oikeus olla kuulumatta yhdistykseen. Oikeusministeriö toteaa, ettei ampuma-aselakiuudistus riko tätä perusoikeutta.

”Oikeusministeriön mielestä nyt ehdotettavassa sääntelyssä ei ole kyse pakkojäsenyydestä. Yhdistyksen jäsenyys on edellytys luvan saamiselle tietynlaisen aseiden hankintaan, mutta luvan hakeminen tai ampumaharrastuksen aloittaminen ei aiheuta automaattista jäsenyyttä yhdistyksessä. Sääntely vaikuttaa kuitenkin välillisesti yhdistymisvapauden käyttöön.” (Oikeusministeriö 22.4.2009.)

Oikeusministeriön lausunnosta ilmenee selkeästi, kuinka edustuksellinen demokratia sanelee lainvalmistelun rajat. Lausunnossa kuvaillaan olemassa olevia lakeja, joita uudistus koskettaa, ja niitä seikkoja, jotka on otettava huomioon, jotta uudistus olisi laillinen eikä talloisi muita oikeuksia ja lakeja. Ampuma-aselain uudistuksessa vaadittava harrastuneisuuden todentaminen kuulumalla seuraan tai yhdistykseen voidaan nähdä hankalana siinä mielessä, että yhdistykseen kuulumattomuuteen voi liittyä epäedullisia seuraamuksia eli ampuma-aseluvan kieltäminen. Oikeusministeriö näkee lakiuudistuksen keskittyvän lupajärjestelyn toimivuuteen ja muihin oikeuksiin sekä toteaa lakiuudistuksen olevan linjassa jo olemassa olevan lainsäädännön kanssa.

”Sääntelyn tavoite kiinnittyy lupajärjestelmän toimivuuteen ja sitä kautta viime kädessä oikeuteen henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja elämään. Tavoitetta voitaneen pitää hyväksyttävänä. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on lisäksi huomionarvoista, että jäsenyys ampumaseurassa on edellytyksenä vain tiettyjä asetyyppejä koskevien lupien myöntämisessä.” (Oikeusministeriö 22.4.2009.)

Lakiesityksen arvottavista sanamuodoista oikeusministeriö lausui seuraavaa.

”Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen säätämisyjärjestysperusteluissa on käytetty ilmaisia, joissa perusoikeudet asetetaan keskinäiseen tärkeysjärjestykseen. Tällaista perusoikeuksien järjestystä ei kuitenkaan perustuslain tai sitä koskevan tulkintakäytännön perusteella ole esitettävissä.” (Oikeusministeriö 22.4.2009.)

Aseluvan hakijan testin suorittamisvelvollisuuden poikkeuksista pitäisi Oikeusministeriön mukaan säätää lailla tai täsmentää maininnoilla niistä erityistilanteista, jolloin poikkeus on mahdollinen.

”Ehdotetun 45 c §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään testin suorittamisvelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Perustuslakivaliokunta on pitänyt lain ja asetuksen välisen hierarkkisen suhteen näkökulmasta ongelmallisina sellaisia avoimia asetuksenantovaltuuksia, jotka mahdollistavat lain säännöksistä poikkeamisen (PeVL 9/2007 vp, PeVL 14/2006 vp). ” (Oikeusministeriö 22.4.2009.)

Oikeusviranomaisten lausunnot olivat ammattimaisesti rakennetut, ja niissä kommentoitiin ainoastaan niitä asioita, jotka kuuluvat lausujan asiantuntijuusalaan. Lakiehdotukseen annettiin selkeitä kommentteja. Oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen ja sen vaatimukseen viitattiin suhteellisen usein ja lakiesitystä kommentoitiin niiltä osin kuin oli tarpeellista. Asiantuntijuutta ei korostettu, vaan se ilmeni implisiittisesti. Lausunnossa oli kommentteja ja muistutuksia, ei oikeastaan parannusehdotuksia. Lakiuudistuksen motiiveja ei kommentoida tai sen vaikutusta aseturvallisuuteen. Tässä ryhmässä lausunnot olivat ehkäpä eniten virkamiesmäisiä ja neutraaleja.

6.4 Puolustusviranomaiset

Pääesikunnan mukaan hallituksen esityksen luonnos on tarpeellinen ja hyvin valmisteltu. Lausunnossa annetaan paljon korjausehdotuksia. Pääesikunnan mukaan terveystietoja koskevaan lainkohtaan tulisi kirjata, että terveystietona ei pidettäisi

keskeytyspäätöksestä ilmenevää syytä, koska ”*rajanveto asianomaisen suostumusta vaativan terveystiedon käsitteeseen on vaikeaselkoinen*” (Pääesikunta 17.4.2009). Lausunnossa ehdotettiin myös, että sotilasviranomaiset mainittaisiin laissa erikseen sellaisina tahoina, joilla on oikeus terveystietojen luovuttamiseen. Lisäksi pääesikunta toteaa, ettei vaatimus kilpailutaustasta harrastuneisuuden perusteena ole perusteltu, sillä esimerkiksi puolustusvoimissa suoritettavat ammunnat ”-- *eivät ole varsinaisia lajeja, joissa järjestetään kilpailutoimintaa. Kuitenkin ne ovat reservin ampuma- ja aseenkäsittelytaidon säilyttämisen kannalta keskeisiä, ja niitä harrastetaan ja harjoitellaan yleisesti reserviläisjärjestöjen ampumatoiminnan osana. Esitetään, että tämä huomioidaan lain jatkovalmistelussa.*” (Pääesikunta 17.4.2009.) Tässä vedotaan oman ammattitaidon tuomaan osaamiseen. Lausunnossa esiinnyttään maltillisesti ja neutraalisti käytännön lain käytännön toteutustapaan keskittyen.

Puolustusministeriön edustajat olivat mukana lain valmistelussa ja näin ollen hallituksen esitystä kannatetaan yleistasolla. Sitä pidetään aseturvallisuutta lisäävänä, ja lausunto on mukailtu puolustusministeriön hallinnonalan kannalta ja ministeriön osastoilta ja pääesikunnasta saatujen lausuntojen pohjalta. Lausunnossa keskitytään lakitekstin tarkentamiseen ja yksityiskohtaiseen kuvailuun neutraalilla tavalla. Hankkimisluvan saajaa koskevia määräyksiä ministeriö piti kannatettavina, mutta ehdotti tarkennusta asevelvollisuutta käsittelevään lainkohtaan seuraavasti:

”asevelvollisen tulee esittää todistus suoritetusta varusmiespalveluksesta tai siviilipalveluksesta tai jos palvelusta ei ole suoritettu, määräys aloittaa palvelus tai päätös palveluksesta vapauttamisesta, palvelusajankohdan siirrosta taikka palveluksen keskeyttämisestä syineen.” (Puolustusministeriö 21.4.2009.)

Aliupseeriliitto toteaa suhteellisen lyhyessä (vajaa sivu) osittain puoltavassa lausunnossaan, että ammattisotilailla on työnsä puolesta laaja aseiden tuntemus ja käsittelytaito. Ammattisotilaat ovat liiton mukaan saaneet laajan koulutuksen asiaan liittyen ja harrastavat ampumista myös vapaa-ajallaan. Liitto ehdottaa lausunnossaan, että tämä erityisryhmä otettaisiin lainvalmistelussa huomioon ja että käsiaseilupia myönnettäessä huomioitaisiin ammattipätevyyden kautta tullut osaaminen. Aliupseeriliitto ei ehdota suoraan, että ammattisotilaiden tulisi saada käsiaseilupi ilman

soveltuvuustestiä, mutta lausunnon yleissävystä voi päätellä, että heidän kohdallaan liiton mukaan soveltuvuuskoe olisi turha.

”Ammattisotilaiden ja edustamiemme virkamiesten soveltuvuus tehtäviensä hoitamiseen testataan perusteellisesti valinnan yhteydessä ja sitä seurataan palvelusuran aikana toistuvasti. Soveltuvuustestausta ja seurantajärjestelmää voitaneen pitää vähintäänkin hyvänä, koska huomiota herättäviä ongelmia ammattisotilaiden ja virkamiesten aseiden ja voimakeinojen käytössä ei ole ilmennyt. Lisäksi lainsäädännössä ollaan lisäämässä sotilasviranomaisten antamien lausuntojen painoarvoa aselupaharkinnassa. Tämäkin antaa syytä olettaa, että sotilaat ovat alan asiantuntijoita ja luotettavia jopa harkitsemaan muiden ihmisten aseenkäytön edellytyksiä. Lausuntonamme esitämme, että aselainsäädännön uudistamisessa huomioidaan edellä mainittu, rajattua ammattiryhmää koskeva erityispiirre ja että lainsäädäntöön kirjataan aito mahdollisuus huomioida lupakäsittelyssä ammattipätevyyden kautta tuleva soveltuvuus ja osaaminen erityisesti käsiaseilupien myöntämisessä harrastustoimintaan.” (Aliupseeriliitto 22.4.2009.)

Lausunnossa keskitytään lakiuudistuksen käsiaseilupamenettelyn kiristämiseen ja luvan saamiseen liittyviin vaatimuksiin. Uudistuksen taustoja tai lain vaikutusta ei lähdetä spekuloidaan. Aliupseeriliitto kuvailee liittoon kuuluvien ammattisotilaiden työtä ja vetoaa asiantuntemukseensa ja asianomaisuuteensa lakiuudistuksen suhteen. Liitto toteaa myös, että sotilaita ja virkamiehiä edustavat ammattijärjestöt ovat aliupseeriliiton lausunnon takana. Lausunnon on allekirjoittanut aliupseeriliiton lisäksi päällystöliiton ja upseeriliiton edustajat. Lain vaikuttavuutta tämän lausujan toimintaan korostetaan samoin kuin vedotaan lausunnon takana olevan ryhmän suuruuteen sen painoarvon suurentamiseksi.

Reserviläisliitto ry totesi lausunnossaan kannattavansa hallituksen esitystä uudistetuksi ampuma-aselainsäädännön yleistasolla ja kokonaisuudessaan ja ehdotti ainoastaan tarkennuksia lakiin. Reserviläisliitto ry oli teettänyt aiheesta oman jäsenkyselyn, joka oli liitteenä lausunnossa. Asiantuntijuuteen ja lausunnon painoarvoon viitataan lausunnossa selvästi kyselyn vastanneiden (eli asianosaisten) suuren määrän sekä liiton ammattitaidon ja perehtyneisyyden perusteella. Kyselyyn vastasi Reserviläisliiton mukaan 3900 jäsentä, joista 47 % harrastaa ampumista säännöllisesti ja 46 % silloin tällöin. Jäseniä liitossa on 40 000, ja liitto järjestää vuosittain 7000 ampumatilaisuutta. Liitto nimeää ne kohdat,

joihin se toivoo kiinnitettävän huomiota lakiuudistuksen jatkokäsittelyssä. Reserviläisliitto esittää muun muassa seuraavaa:

”Esitämme lisäksi, että harjoittelu voidaan suorittaa useammalla kuin yhdellä käsisetyypillä tai ilma-aseella. Tätä voidaan perustella mm. jäsenkyselyllämme, johon osallistuneista 40 prosenttia asuu paikkakunnilla, joilla ei voi harjoittaa urheiluammuntaa ruutiaseilla talviaikana.” (Reserviläisliitto ry 21.4.2009.)

Käytännön toteutukseen viitataan tässäkin lausunnossa ja sitä kautta asiantuntemus- ja asianomaisasemaan aselain uudistuksessa. Harrastustietous on yksi asiantuntijuusaseman perusteluista ja liitto ehdottaa lausunnossa monia käytännön toteutukseen liittyviä korjauksia. Puolustusviranomaisten lausunnoissa annetaan paljon korjausehdotuksia ja perusteluita. Argumentointitapana selkeiden ehdotusten antaminen onkin tehokas keino, koska ilman suoria ehdotuksia muutoksia on vaikea tehdä tai ne eivät tule esille lainkaan. Yleinen esityksen kommentointi tai kritisointi ilman parannusehdotuksia johtaa harvoin muutokseen.

Puolustusviranomaiset kiinnittivät myös huomiota lain käytännön toimivuuteen ja antoivat verrattain paljon parannusehdotuksia sisällön ja lakitekstin muodon suhteen. Asiantuntijuuteen viitattiin näiden ehdotusten kautta pääsääntöisesti epäsuorasti, mutta suoriakin asiantuntijuutta korostavia lausuntoja oli. Aliupseeriliitto vetosi ammatilliseen asiantuntijuuteen ja käytännön vaatimusten tuntemukseen. Asianomaisuuteen vedottiin esimerkiksi Reserviläisliiton lausunnossa, jossa korostettiin sitä määrää harrastajia ja ammattilaisia, jota lakiuudistus koskettaa. Asiantuntijuutta ja myös asianomaisuutta tuotiin esiin muun muassa teettämällä aiheesta kysely liiton jäsenten kesken. Lausuntojen yleissävy oli maltillinen ja rakentava. Niiden sisällössä pysyttäydettiin oman asiantuntemusaseman sisällä. Lakiuudistusta koettiin tehtävän yhdessä ja selkeiden parannusehdotusten määrästä ilmenee usko siihen, että lausunnolla on vaikutusta lain lopulliseen muotoon.

6.5 Aseintressiryhmä

Sidosryhmien lausunnoissa viitattiin tiuhaan alan asiantuntemukseen. Myös asealan intressiryhmän sisällä jako suhtautumisessa lakiuudistukseen ja ero argumentointitavoissa on nähtävissä selkeästi esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön lausunnon ja NRA:n lausunnon välillä. Maa- ja metsätalousministeriön lausunto on sijoitettu aseintressiryhmään siitä syystä, että se näkökulma lakiin ja lausunnon sisältö viittaavat kyseiseen ryhmään. Edellinen kannatti lakiuudistusta osittain ja jälkimmäinen suhtautui kriittisesti. Esimerkkinä ryhmän sisäisesti eroavista argumentointitavoista seuraavat lausunnot.

Lakiesitystä osittain puoltaneen maa- ja metsätalousministeriön lausunnossa kannatettiin hallituksen esitystä, mutta siihen halutaan kuitenkin tehdä tarkennuksia ja lisäyksiä. Lupamenettelyn tiukentamista kannatetaan ja lain uskotaan pääpiirteittäin lisäävän aseturvallisuutta sekä olevan viimeaikaisten tapahtumien vuoksi tarpeellista. Lausunnossa otetaan siis kantaa lakiuudistuksen taustoihin ja tavoitteisiin. Metsästystarkoitukseen käytettävien asemallien rajaamista pidetään kuitenkin epätarkoituksenmukaisena, ja sen ei uskota lisäävän aseturvallisuutta.

”-- käsiaseiden luvansaannin edellytysten tiukentaminen sekä luvan hakijoiden ja luvanhaltijoiden terveydentilan valvonnan tehostaminen on viimeaikaisten yhteiskunnassa esiinnousseiden ilmiöiden seurauksena ilmeisen tarpeellista ja kannatettavaa. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo kuitenkin, että esitys tuo lainsäädäntöön huomattavasti aiempaa yksityiskohtaisempaa ja tiukempaa aseentyyppiä ja toimintatapaa rajoittavaa sääntelyä, mitä ei voida pitää metsästyslainsäädännön mukaiseen eläinten ampumiseen käytettävien aseiden osalta perusteltuna esityksen tavoitteena olevan aseturvallisuuden lisäämisen näkökulmasta.” (Maa- ja metsätalousministeriö 27.4.2009.)

Lausunnossa esitetään, ettei itselataavien käsiaseiden käyttöä metsästyksessä tietyissä tapauksissa kiellettäisi kokonaan, kuten hallituksen esityksessä ehdotetaan. Perusteina pidetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa eri metsästys ja ampumaurheilulajien välillä. Myös eläinten kärsimykseen vedotaan lausunnossa, jonka mukaan lopettamiseen tarkoitettuna ase on oltava voimakkuudeltaan vähintään .22-kaliiperinen ja tarvittaessa on pystyttävä ampumaan nopeasti useampi laukaus. Ampuma-asetietouteen ja lain

tuntemukseen viitataan lausunnossa useissa eri kohdissa. Asiantuntijuutta korostetaan ja asianomaisuuteen vedotaan myös voimakkaasti erittelemällä nimenomaan maa- ja metsätalousministeriön alaista metsästysharrastusta. Toisaalta ministeriötasolla auktoriteetin oletetaan jo olevan tietyllä tasolla, eikä rivien välistä ole luettavissa niin sanotun altavastaajan tunteenomaista, värikästä ja voimakasta argumentointia.

NRA suhtautui erittäin kriittisesti hallituksen esitykseen ampuma-aselain muuttamiseksi. Yhdistys kritisoi lakialoitteen syntymisen lähtökohtia, työryhmää, lakimuutoksen tarpeellisuutta, muutoksen aiheuttamaa työmäärää ja lain vaikutuksia yksittäisen ihmisen yksilönvapauteen sekä hallituksen esityksen ristiriitaisuutta perustuslain ja lainsäätämisyjärjestyksen kanssa.

Lausunnossa liitteenä olevat lakipykälät (18 sivua), joita hallituksen esitys laiksi NRA:n mukaan rikkoo, kertovat jo olemassa olevan lainsäädännön painoarvosta uusia lakeja luotaessa ja vanhoja lakeja uudistettaessa. Oikeusjärjestelmän kokonaisuus sanelee lakiuudistusten rajat. Lakien tarkoituksista ollaan usein eri mieltä ja yhteiskunnan tila vaikuttaa siihen, miten asiat yleisesti ottaen ymmärretään. Lausuntojen antajien joukossa esityksen perustuslaillisuudesta on annettu eriäviä mielipiteitä. NRA nimeää muun muassa lain yksityiselämän suojasta (10§), jota se katsoo lakimuutoksen rikkovan. Tietosuojavaltuutetun lausunnossa taas katsotaan, ettei lakimuutosesitys riko kyseistä lakia.

”Käsitykseni mukaan terveystietojen saaminen vain luvanhaltijan tai -hakijan suostumuksella on henkilötietojen suojan näkökulmasta tarkoituksenmukainen.”
(Tietosuojavaltuutetun toimisto 28.4.2009.)

NRA kuvailee lausunnossaan esityksen virheellisyyttä värikkäästi ja tunteenomaisesti. Demokratian toteutuminen on NRA:n mukaan vaakalaudalla, ja juuri tämän lain kohdalla yksilön perustuslaillisia oikeuksia poljetaan. Yhdistyksen mukaan oleellisia intressiryhmiä ei ole kuultu, eivätkä osallistuvan demokratian tavoitteet täyty. Esimerkiksi aseharrastajien lausunnoissa vastakkaista ja näin ollen hallituksen esityksen mukaista kantaa edustavat esitetään asioita ymmärtämättöminä ja niihin tunteenomaisesti suhtautuvina.

”Esitys on asenteellisesti ja epäasiallisista lähtökohdista laadittu. Asiaa on valmisteltu yksinomaan sisäasiainministeriön ja poliisihallinnon muodostamassa työryhmässä ja ohjausryhmässä ilman asiantuntevien intressipiirien mukanaoloa.” (NRA 20.4.2009.)

Yhdistys lisää vielä, että yhteiskunta on matkalla turmioon.

”Kauhajoen ja Jokelan tapauksen jälkeen on hallitus ilmeisesti kuvitellut Suomen olevan poikkeustilassa, koska lain valmistelijoille on annettu oikeus valmistella sellaista perustuslain vastaista esitystä, joka muistuttaa meitä kaikkia historiamme tuntevia ihmisiä Saksasta vuonna 1933. Saksan hallitukselle annettiin 20.3.1933 rajaton lainsäädäntövalta, minkä seurauksena syntyi poliisivaltio tunnetuin seurauksin.” (NRA 20.4.2009.)

Aihe herättää selvästi tunteita ja monia kysymyksiä. Yhdistys kritisoi työryhmän jäsenistöä ja katsoo, ettei siihen ole kuulunut oikeita sidosryhmiä. NRA menee kilpailussa osallistumisoikeudesta niinkin pitkälle, että ilmoittaa lausunnossaan, kenet heidän mielestään pitäisi nimittää vastaamaan ampuma-aselain muutoksesta.

”Vaadimme, että koko esitys palautetaan uudelleen valmisteltavaksi intressipiireille. Valmistelusta vastaamaan nimitetään sisäasiainministeriön poliisiesikunnasta voimassaolevan ampuma-aselain valmistelussa toiminut lainsäädäntöneuvos.” (NRA 20.4.2009.)

Lakiuudistusta vastustanut NRA koki, ettei motiivi uudistukselle ole perusteltu ja ettei lakiuudistus kykene ratkaisemaan aseiden väärinkäytön ongelmaa. Lausunnoissa viitattiin lakiuudistukseen johtaneisiin tapahtumiin monesti suoraan tai viittaamalla traagisiin tapahtumiin. Legitimaatiota omalle näkemykselle haetaan uudistuksen motiiveja kritisoimalla.

NRA:n mukaan lakiesityksen tarve perustuu EU:n asedirektiivien noudattamiseen ja YK:n tuliasepöytäkirjan vaatimuksiin. Lausuntoa on muokattu kirjoitusvirheiden osalta selkeyden vuoksi.

”Poliisiylijohtaja Mikko Paatero ilmoitti 12.3.2009 television aamuohjelmassa, ettei ampuma-aselain kiristämällä voida estää Jokelan ja Kauhajoen tapaisia joukkosurmia (terroritekoja). Samaan tulokseen tuli 11.03.2009 Saksan sisäministeri antaessaan lausunnon samana päivänä Wlnnendenln kaupungissa tapahtuneesta terroriteosta. Em. perusteita ei todellisuudessa ole ampuma-ase lain kiristämiseksi

ja muuttamiselle, vaan muutostarve on syntynyt lähinnä EU:n asedirektiivin (2008/51EY) ja YK:n tuliasepöytäkirjan vaatimuksesta.” (NRA 20.4.2009.)

”Lain uudistustarpeen aiheuttanut ongelma on yksiselitteisesti se, että Suomessa on vuosina 2007–2008 tapahtunut kaksi joukkomurhaa, joiden tekijöille oli myönnetty aseiden hankinta- ja hallussapitolupa määräaikaisena (1 vuosi).” (NRA 20.4.2009.)

Molemmat lausujat voidaan lukea aseintressipiirin edustajiksi. Eroja argumentointitavoissa on kuitenkin selkeästi. Maa- ja metsätalousministeriön voidaan katsoa myös olevan niin sanottu ammattilausuja ja tottunut tietynlaiseen argumentointitapaan ja virkamiesmäiseen kirjalliseen tyyliin. Tästä lausunnosta ei paista tunteet läpi, vaan siinä keskitytään kommentoimaan lain toimivuutta yleisellä tasolla. NRA:n lausunnossa taas argumentoidaan eri tavoin, tunteenomaisemmin ja ilman virkamieskieltä. Samalla painotetaan useampaa lainkohtaa, jotka koetaan epäonnistuneiksi ja vedotaan moneen asiaan mahdollisesti oman asiantuntijuusaseman ja vaikutusvallan voimistamiseksi.

Asealan Elinkeinoharjoittajien mukaan esityksen mukaisen aseiden deaktivointi-säännösten lisää lupien myöntämiseen liittyvää byrokratiaa ja sitä kautta hankaloittaa Asealan Elinkeinoharjoittajien toimintaa. Tältä osin vedottiin perustuslaillisiin oikeuksiin ja lausuttiin me-retoriikan mukaisesti vedoten lausunnon takana olevaan ihmismäärään.

”Sen sijaan vastustamme jyrkästi muutosesityksiä, jotka rikkovat kansalaisten perusoikeuksia kuten mm. yhdistymisvapautta, rajoittamatonta terveystietojen saantia, omaisuuden suojaa ja kotirauhaa. Näiden perustuslainvastaisten muutosesitysten lisäksi esityksessä on runsaasti muita ehdotuksia, jotka ovat omiaan vain tarpeettomasti kuormittamaan lupa- ja muita viranomaisia sekä lisäämään merkittävästi sekä viranomaisille että elinkeinonrajoittajille ja kuluttajille aiheutuvia kustannuksia. -- Lisäksi esityksessä viitataan monessa kohdin lakia täsmennettävän ja tarkennettavan myöhemmin säädettävillä (valtioneuvoston) asetuksilla! Näitä asetuksia ja/tai tarkempia säännöksiä näkemättä on täysin mahdoton hyväksyä näin puutteellista lakiesitystä.” (Asealan Elinkeinoharjoittajat 21.4.2009.)

Lausunnosta ilmenee tunteenomainen kommentointi ja monen eri argumentin käyttö oman aseman ja argumenttien läpiviemiseksi.

Lausunnossa todetaan myös, että Asealan Elinkeinoharjoittajien mielestä lakia tulisi uudistaa ainoastaan niiltä osin kuin EU direktiivit sitä edellyttävät. Kuulemiskäytäntöä hankkeen valmistelussa kommentoitiin seuraavasti.

*”Haluamme lopuksi muistuttaa, että lain valmistelijoilla on ollut käytettävissään mm. ampuma-aselautakunnassa edustettuna olevien intressiryhmien laaja asiantuntemus. Lautakunta onkin kokoontunut käsittelemään sekä lakihankkeen lähtökohtia että nyt lausunnolla olevaa esitystä yhteensä **neljä** kertaa lakihankkeen asettamisen jälkeen, mutta jostain syystä lautakunnan enemmistön esittämiä korjauksia, ehdotuksia ja neuvoja ei ole millään tavalla otettu huomioon vaan lausuntokierrokselle on lähetetty näin sekava ja puutteellinen lausunto! Ampuma-aselautakunnan kokoonpanoa ja toimenkuvaa onkin ennen seuraavan lautakunnan nimeämistä syytä tarkentaa vastaamaan paremmin sille annettua asiantuntijatehtävää; on huolehdittava mm. siitä, etteivät lautakunnan viranomaisedustajat ole jääneitä ja että lautakunnassa on riittävän laajasti edustettuna kaikki ampumaharrastustahot sekä ase-elinkeinoharjoittajat.”* (Asealan Elinkeinoharjoittajat 21.4.2009.)

Lausunnonantaja koki jääneensä alkuvalmistelussa ulkopuoliseksi ja ettei sen ääntä kuulu tarpeeksi. Lisäksi heidän kantansa oli, että ampuma-aselautakunnassa aseala olisi pitänyt olla paremmin edustettuna.

Oman aseman ja lain käytännön toteuttamisen korostaminen oli varsin käytetty tehokeino lausunnoissa.

”Metsästäjään Keskusjärjestö pitää kyseisiä ehdotuksia aseturvallisuutta lisäävinä, sillä ko. menettelyillä on parhaimmillaan mahdollisuus karsia asean hallussapitoon ja käyttöön soveltumattomat henkilöt toiminnan ulkopuolelle, mikä osaltaan lisää luottamusta asianmukaisesti asetta käyttäviin henkilöihin -- Metsästäjään Keskusjärjestö pitää tärkeänä 43 §:n hyväksyttäviin käyttötarkoituksiin ehdotettua uutta kohtaa, jossa esitetään, että hankkimislupa voitaisiin antaa 15 vuotta vaan ei 18 vuotta täyttäneen, huollettavana olevan henkilön hallussapidettäväksi tarkoitetun haulikon, kiväärin, pienoiskiväärin tai yhdistelmäaseen säilyttämistä ja kuljettamista varten. Tämä toimisi myös tärkeänä lisävarmistuksena sille, että 15–18-vuotiailla säilyisi mahdollisuus ampuma-aseen itsenäiseen käyttöön metsästyksessä rinnakkaisluvan nojalla silloinkin, kun huoltajat eivät olisi metsästäjiä.” (Metsästäjään Keskusjärjestö 22.4.2009.)

Käsiaseluvanhakijalta vaadittavan ikärajan nostamiseen negatiivisesti suhtautuneet lausujat kommentoivat tätä uudistettavaa lainkohtaa hanakammin kuin ikärajan

nostamista puoltaneet. Harrastajien ja muiden asealan intressiryhmien edustajat vastustivat yleisesti ottaen ikärajan nostamista.

”Metsästäjään Keskusjärjestö ei pidä hallituksen esityksessä esitettyjä perusteluja sellaisiksi yleistettävänä, että niiden pohjalta olisi tarpeen asettaa 20 vuoden ikäraja käsiaseita koskevan hankkimisluvan edellytyksiksi.” (Metsästäjään Keskusjärjestö 22.4.2009.)

Metsästäjään Keskusjärjestön lausunnossa pidettiin hallituksen esitystä hyvänä luvanhakijan valvonnan tehostamisen osalta ja uskottiin sen lisäävän turvallisuutta. Metsästäjään Keskusjärjestö jatkaa luvanhakijan edellytyksistä seuraavaa.

”Metsästäjään Keskusjärjestö ei pidä hallituksen esityksessä esitettyjä perusteluja sellaisiksi yleistettävänä, että niiden pohjalta olisi tarpeen asettaa 20 vuoden ikäraja käsiaseita koskevan hankkimisluvan edellytykseksi –– Metsästäjään Keskusjärjestö pitää kyseenalaisena sitä, että käsiaseen hankkimis- ja hallussapitoluvan saaminen metsästystarkoituksessa edellyttäisi jatkossa aktiivisen loukku- tai luolametsästyksen harjoittamisen osoittamista Riistanhoitoyhdistykselle, koska esitys lisää selvästi lupaprosessin byrokraattisuutta.” (Metsästäjään Keskusjärjestö 22.4.2009.)

Metsästäjään Keskusjärjestö kiinnittää huomiota lain toimivuuteen ja byrokratian vähentämiseen. Käsiaseiden luvanhakijan edellytysten lisäämistä ikärajan nostamisella järjestö pitää turhana. Lausunto on kokonaisuudessaan pidempi kuin virkamiesten ja ammattikuntien vastaavat ja siinä käytetty kieli on ammattimaista.

Suomen Asehistoriallisen seuran edustaja on ollut aselain uudistuksessa mukana lausunnon antamisen lisäksi ampuma-aselautakunnan jäsenenä. Vaikutusmahdollisuus on ollut siis lain valmistelun alkuvaiheista lähtien. Asiantuntijuuteen viitataan aseiden tuntemuksen lisäksi nostamalla esiin lain uudistukseen liittyviä yhteiskuntaan vaikuttavia tapahtumia ja tilastotietoa lain mahdollisista vaikutuksista. Perusteita lakiuudistukselle ei Suomen asehistoriallisen seuran mukaan ole, eikä sillä ole vaikutusta aseturvallisuuteen.

”Koko lakiesityksen taustalla ovat Jokelan ja Kauhajoen koulujoukkosurmat. Molemmat käytetyistä surma-aseita olivat määräaikaisilla hallussapitoluvilla ja toinen tekijöistä oli alle 20-vuotias. Mikään Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tai mikään muukaan tilastotieto ei tue näkemystä siitä, että em. toimenpiteillä olisi

mitään vaikutusta. Tekninen tosiasia on sekin, että joukkosurmat olisi voitu tehdä millä tahansa ampuma-aseella tai ns. Myyrmannin iskun tavoin räjähteillä.”
(Suomen Asehistoriallinen seura ry 22.4.2009.)

Tässä lausunnossa on nähtävissä monenlaista argumentointia. Aluksi kommentoidaan lakiuudistuksen motiiveja niin kutsutun hyökkäävän retoriikan keinoin eli pyritään vahingoittamaan vasta-argumenttia (hallituksen esitystä laiksi) vetoamalla siihen, ettei lausuja usko lakimuutoksella estettävän aserikoksia. Puolustavaa retoriikkaa taas kuvaa vetoaminen tilastoihin ja faktatietoon. (Jokela & Juhila & Suoninen 1999, 130.) Painoarvoa lausunnot haetaan viittaamalla auktoriteetteihin ja tilastotietoon. Puhujakategoriaan viittaamisella tarkoitetaan juuri asiantuntijaan, kuten esimerkiksi alan tutkijaan viittaamista oman argumentin vahvistamiseksi (Jokela & Juhila & Suoninen 1999, 135). Lisäksi käytetään sanaa *mikään* moneen otteeseen, millä pyritään tehostamaan lausunnon pontta. Ääri-ilmaisujen käyttö on tehokasta määrällistämistä (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 147). Lausunnossa vedotaan myös tunteisiin ja traagisiin ampuma-aserikoksiin. Lausunto on negatiivisesti virittynyt ja ottaa lähtökohdakseen sen, ettei lakiuudistuksella saavuteta haluttua tulosta.

Suomen Aseseppien yhdistyksen lausunnosta selviää, että sidosryhmä itse on kokenut jääneensä lainvalmisteluprosessin ulkopuolelle ja että ampuma-aselain valmistelussa olisi yhdistyksen mielestä pitänyt muodostaa laajempi intressiryhmistä koostuva ja erityisesti asealan edunvalvontaan keskittyvä valmistelutyöryhmä. Yhdistys on hyvin tietoinen lainvalmisteluprosessin kulusta ja tavoitteista sidosryhmien laajaan kuulemiseen. Suomen Aseseppien Yhdistys kritisoi esitystä yleisluontoisesti kommentoimatta tarkalleen tiettyjä kohtia ja antamatta niihin omaa vastinettaan. Asiantuntijuuteen on vedottu eri lähtökohdista käsin (ammattiosaaminen, lainvalmistelun ja perustuslain tuntemus sekä julkilausuttu pyrkimys osallistuvaan demokratiaan sidosryhmien laajan kuulemisen kautta), mutta selkeitä korjausehdotuksia tai lakikohtien tarkkaa purkamista ei ole tässä lausunnossa. Muutamain otteeseen on mainittu hallituksen esityksessä olleita yksityiskohtaisia perusteluita, joita yhdistys pitää huonoina. Suomen Aseseppien Yhdistystä voidaan pitää yhtenä tärkeänä sidosryhmänä aselain kohdalla. Asiantuntijuus on siis ammatin kannalta perusteltua. Toisaalta konkreettisten ehdotusten puuttumisen myötä, lausunnon punne vähenee. Yhdistys

keskittyy vahvasti kritisoimaan yleisesti aselain uudistuksen motiiveja ja valmisteluprosessia. Lausunnon yleissävy on varsin tunteikas, mikä välittyy koko tekstistä. Varsinaiset itse lakiin liittyvät kommentit jäävät vähäisiksi ja samoin lausunnon vaikutus uudistettuun lakiin.

Suomen Aseseppien Yhdistys ry koki hallituksen esityksen laiksi puutteelliseksi lähes joka suhteessa. Esitystä luonnehdittiin ammattitaidottomaksi, kiireellä tehdyksi ja vaikeaselkoiseksi. Suomen Aseseppien Yhdistyksen mukaan esityksestä huokuu viranomaislähtöisyys. Esimerkkinä tästä kuvailtiin oletusta poliisin laajasta toimivallasta, jota ei vielä lausuntojen antamisaikaan ollut hyväksytty. Asiantuntijuuteen vedotaan tässä lausunnossa useassa kohdassa. Todistuksena asiantuntemuksesta viitataan asealan ammattitaitoon (ja lainvalmistelijoiden asiantuntemuksen puutteeseen):

” -- esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa 2§:ssä pohditaan ampuma-aseen olemusta -- Aseseppien mielestä tällainen pohdiskelu tuntuu epäasialliselta ja asiantuntemattomalta. -- Esityksen laatija näkee ongelman ainoastaan viranomaisen kannalta eikä ymmärrä niitä motiiveja, millä joku ylipäänsä hankkii itselleen äänenvaimentimen.” (Suomen Aseseppien Yhdistys ry 20.4.2009.)

Viitataan myös lain valmisteluprosessin ja taustan tuntemukseen:

”Lakiesityksen perustelut ovat monissa kohdin kaukana käytännön todellisuudesta ja esitys muistuttaa paljon vuonna 1996 eduskunnan hallintovaliokunnan hylkäämää vastaavaa esitystä.” (Suomen Aseseppien Yhdistys ry 20.4.2009.)

Viittauksia on myös lakiesityksen laillisuuteen:

”Yksityishenkilön terveydentilaan, kotirauhaan, omaisuudensuojaan tai yhdistymisenvapauteen liittyvien perustuslain lakipykälien tekee luvallisesti aseiden parissa toimivista kansalaisista lainsuojattomia ilman perusoikeuksia. Yhteen ihmisryhmään yritetään yleisen järjestyksen ja turvallisuuden nimissä kohdistaa perustuslain vastaisia toimia.” (Suomen Aseseppien Yhdistys ry 20.4.2009.)

Lisäksi lakiuudistuksen motiiveja kommentoidaan, ja uudistusehdotuksella haettuja vaikutuksia pidetään olemattomina. Suomen Aseseppien Yhdistys ei koe, että lakiuudistus vähentäisi aseiden väärinkäyttöä.

”Esitys ei puutu lainkaan rikollisten luvattomiin aseisiin tai huomioi sitä, että lakimuutoksen alkuun saattaneet murhaajat saivat aseensa täysin väärin perustein ja vuoden määräajoksi.” (Suomen Aseseppien Yhdistys ry 20.4.2009.)

Yhdistys lisää vielä, että lakiuudistus hankaloittaa asealan elinkeinoharjoittajien toimintaa huomattavasti ja että heidän kokemuksensa mukaan yhdistys suljettiin tahallaan ampuma-aselautakunnan ulkopuolelle. Intressipiirit nostetaan lausunnossa moneen otteeseen esille. Siinä verrataan aselain uudistushanketta edelliseen vastaavaan ja moititaan nykyisen vähäistä sidosryhmien kuulemista lainvalmistelun alkuvaiheissa ja intressipiirien lausuntojen huomiotta jättämistä. Osallistuvan demokratian tavoitteiden ei koeta toteutuneen. Tunteet käyvät kuumina, ja selvästi tiettyjen henkilöiden puuttuminen lainvalmistelutyöryhmästä on aiheuttanut purkauksen.

”Edellisen lakimuutoksen yhteydessä 1998 käytetyt henkilöt kävivät suoraa vuoropuhelua intressipiirien kanssa jo lain tekovaiheessa. Voimassaoleva ampuma-aselakimme on edelleen hyvä ja toimiva, mutta AAHY:n laatimat lain edelle menevät ohjeet pilasivat lupaviranomaisten mahdollisuudet tehdä lupapäätöksiä lainmukaisesti, sekä aiheuttivat Jokelan ja Kauhajoen tapaukset” (Suomen Aseseppien Yhdistys ry 20.4.2009.)

Arpajais- ja asehallintoyksikköä (AAHY) kritisoidaan lausunnossa kovin sanakääntein: siinä vaaditaan heitä viranomaisasemassa korvausvastuuseen asealan elinkeinon vahingoittamisesta. Myös aseiden deaktivointia koskeva uudistuskohtaa paheksuttiin Suomen Aseseppien yhdistyksessä siitä huolimatta, että se on jätetty esityksessä asealan ammattilaisten erityisoikeudeksi. Yhdistys pitää haittaavana, etteivät eläkkeellä olevat asealan ammattilaiset saa itse deaktivoida omia aseitaan. Sen mukaan esitys pitäisi hylätä kokonaisuudessaan.

Suomen Metsästäjäliiton lakiuudistukseen kriittisesti suhtautuneessa lausunnossa todetaan, että hallituksen esitys ampuma-aselain uudistukseksi on kiireellä valmisteltu ja puutteellinen. Liiton mukaan hallituksen esityksen viittaus metsästyslakiin on virheellinen, ja metsästystarkoitukseen tulisi myöntää lupa kaikenlaisille aseille. Lakiuudistuksessa muutoksenkohteeksi joutuisi liiton mukaan myös metsästysasetus. Asiantuntemusta perustellaan siten laintuntemuksella ja asiaan vihkiytymisellä.

”Perusteluista käy selville, että tämä ampuma-aselakiin esitetty säädöskohta muuttaisi metsästysasetuksen 19 §:ä. Ehdotusta metsästysasetuksen muuttamisesta ampuma-aselakiin liittyvässä ehdotuksen perusteluissa ei ole.” (Suomen Metsästäjäliitto 24.4.2009.)

Aselupaan vaadittavaa koulutusta ja todistusta aktiivisesta harrastustoiminnasta liitto pitää mahdottomana toteuttaa, etenkin pienillä paikkakunnilla. Yhdistykseen kuuluminen ei ole metsästäjäliiton mukaan tarpeellista ja sotii yhdistymisvapautta vastaan. Oman alan erityistietoutta ja ymmärrystä käytännön toteutuksen suhteen korostetaan. Erityistietouden määrittely ja esille tuominen kertovat asiantuntijuuden kilpailevasta ja edellä mainitun uusweberiläisen koulukunnan määrittelemästä luonteesta.

”Kaiken kaikkiaan ampuma- tai metsästyseurajäsenyyden edellyttäminen hallussapitolupaa hakevalta ei ole perusteltua, eikä perustuslainkaan näkökulmasta ongelmatonta. Suomessa on yhdistymisvapaus, joka tarkoittaa kansalaisen oikeutta liittyä yhdistyksiin myös oikeutta yhdistyksen valita vapaasti jäsenensä. –– Monilla maaseutualueilla ei ole yhdistyslain 4 §:ssä mainittua lupaa omaavia ampuma- ja metsästyseuroja, joten kaikki näiden lajien harrastajat eivät voi olla tällaisten seurojen jäseniä. Ja millä aseella kilpailisi esim. hirvenhiihtäjä, jonka olisi hankkimisluvan saadakseen pystyttävä esittämään yhdistyksen ampuma-asekouluttajan antama todistus harrastuksensa jatkumisesta aktiivisena vähintään kahden vuoden ajan? Vaikeutena olisi, että hänen olisi käytännössä mahdotonta liittyä esitetyt vaatimukset täyttävään yhdistykseen, joten hänen olisi mahdoton saada vaaditunlainen asekouluttajan lupa.” (Suomen Metsästäjäliitto 24.4.2009.)

Suomen Metsästäjäliiton mukaan aseluvan hallitsijaksi sopimattomasta henkilöstä ilmoittaminen vaarantaa hakijan tai haltijan oikeusturvan.

”Esitys vaarantaa aseluvan hakijan tai haltijan oikeusturvan, sillä laissa ei todeta, että kyseisen lausunnon antajan olisi millään tavoin perusteltava lausuntoaan. Esityksessä ei myöskään säädetä, että luvan hakijalla tai haltijalla olisi oikeus saada tietää, kuka lääkäri tai terveydenhoidon ammattilainen lausunnon on poliisille antanut.” (Suomen Metsästäjäliitto 24.4.2009.)

Metsästäjäliitto vastustaa myös ampuma-asekouluttamiseen liittyviä uudistuksia. Liitto toteaa, että ampuma-asekoulutuksen ovat saaneet myös asevelvollisuuden täyttäneet. Käytännön ongelmaksi Metsästäjäliitto kokee myös aktiivisen harrastuksen

todistamisen. Käytännön toteutukseen viittaamalla korostetaan alan asiantuntijuutta ja samalla asianomaisasemaa.

”Läheskään kaikilla Riistanhoitoyhdistyksillä ei käytännössä ole pienintäkään mahdollisuutta selvittää ampuma-aseelle hallussapitolupaa tai hallussapitoluvan jatkumiselle lupaa hakevan henkilön metsästysharrastuksen aktiivisuutta.” (Suomen Metsästäjäliitto 24.4.2009.)

Lisäksi lausunnossa on painotettu lakitietoutta ja liiton asemaa ampumaurheilukilpailuiden järjestäjänä. Lausunnon lopussa mainitaan, että lausunnon antajana toimii liitto, jolla on 150 000 jäsentä. Painoarvoa haetaan sekä asianomaisaseman (jäsenistön määrä ja kilpailutoiminnan laajuus) että asiantuntijuusaseman (lainsäätämisyjärjestys- ja ampuma-asetietous) perusteilla.

Suomen Reserviläisurheiluliiton lakiesitykseen kriittisesti suhtautuneessa lausunnossa todetaan ainoastaan, että hallituksen esitys laiksi on epäkelpo ja että se pitäisi palauttaa kokonaisuudessaan uudelle lausuntokierrokselle, jossa sen virheet korjataan. Suomen Reserviläisurheiluliitto oli mukana lain alkuvalmisteluissa kuulumalla yhteen työryhmistä, mutta koki siitä huolimatta, että esitys on lainopillisesti ja sisällöllisesti huonosti tehty. Mitään lainkohtaa ei nostettu erikseen esille ja perusteltu sen puutteita, vaan ehdotusta pidettiin kokonaisuutena epäonnistuneena. Asiantuntijuuteen viitattiin tämän lausunnon kohdalla perusteina laintuntemus ja yleinen asiantuntijuus aiheeseen liittyen.

”Reserviläisurheiluliitto on valmis antamaan asiantuntija-apua lain jatkovalmistelussa.” (Reserviläisurheiluliitto 25.3.2009.)

”Luvansaajan alaikäraja myös haettaessa lupaa käsiaseella tulee olla täysi-ikäisyys eli 18 vuotta.” (Suomen Reserviupseeriliitto 24.4.2009.)

Mielipide esitellään varsin suoraan vetoamalla lainmukaiseen täysi-ikäisyyteen, eikä sitä perustella sen enempää. Tehokeinona lyhyt ja ytimekäs mielipiteen ilmaisu on toimiva, sillä sillä viitataan asian olevan yksiselitteinen.

Suomen Reserviupseeriliitto kannatti terveystietojen ilmoitusoikeutta, mutta toivoi lakiesityksen sanamuotoa tarkennettavan.

”Terveysthuollon ammattihenkilön oikeus ilmoittaa ampuma-aseen hallussapitoon sopimattomasta henkilöstä on kannatettava asia. Laissa tai asetuksessa tulee kuitenkin määritellä tarkoin, mitä terveydenhuollon monista henkilöstöryhmistä tämä oikeus koskettaisi.” (Suomen Reserviupseeriliitto 24.4.2009.)

Suomen Asehistorian liitto kritisoi lainvalmisteluprosessia ja vetoaa olemassa oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen yleisesti perusoikeuksien nimissä.

” -- laki rikkoo myös kansalaisten perusoikeuksia. Ampuma-aselakia valmisteltaessa pitäisi se jo valmisteluvaiheessa tehdä sellaiseksi, että siihen on sisällytetty riittävän tarkasti ja yksityiskohtaisesti tiettyjä asioita.” (Suomen Asehistorian liitto ry 24.4.2009.)

Suomen Asehistorian Liiton lausunnossa viitataan lakiuudistuksen syihin ja taustoihin ja kritisoidaan sitä, että traagisten kouluampumisien takia uudistetaan aselakia, joka lausunnonantajan kokemuksen mukaan on toimiva ilman uudistustakin.

”Asehistorian liitto ry moittii nyt tehtyä lainvalmistelutyötä ja sen päämääriä. Esitämme ainoana vaihtoehtonamme sen, että lainvalmistelu tehdään siten, kuin Suomessa on tähän saakka totuttu. Eduskunnan puhemiesneuvostokin on moittinut Valtioneuvostoa huonosta ja puutteellisesta lain valmistelutyöstä. Esitämme, että lain valmistelu aloitetaan uudestaan ja siten, että siinä toteutetaan kansanvaltaisen demokratian edellyttämä aito kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen kuuleminen.” (Suomen Asehistorian liitto ry 24.4.2009.)

Asiantuntijuuteen vedotaan lain tuntemuksen perusteella. Asianomaisuuteen viitataan taas vetoamalla kansalaisten oikeuteen vaikuttaa aseluvan saantiinsa ja demokratian toteutumiseen. Asianomaisia ovat kaikki, jotka hakevat aselupaa. Lausunnon mukaan liitto kokee, että demokratian periaatteet eivät ole täyttyneet ja siinä moititaan ampuma-aselain valmisteluprosessia tiukin sanoin. Deliberatiivisen demokratian tai osallistuvan demokratian sidosryhmien kuulemisen koetaan olleen heikosti toteutettu. Lainvalmistelussa kuultujen tavanomaista suuremmasta määrästä huolimatta liitto kokee, ettei sidosryhmien ääntä ole kuultu. Suomen Asehistorian Liitto ry:n edustajaa on tämän kirjallisen lausunnon lisäksi kuultu valiokunnassa. Tarkempia korjausehdotuksia ei nimetä, vaan esitystä laiksi moititaan kokonaisuudessaan sen toteutustavan ja päämäärien vuoksi.

Kuten monissa muissakin pyydetyissä lausunnoissa asiantuntijuutta korostetaan ja oman liiton taustoja selvennetään. Suomen Ampumaurheiluliiton lausunnon liitteenä on kuusi-sivuinen kuvaus liitosta ja sen taustoista sekä perusteluita lausunnolle. Liitteessä painotetaan Suomen Ampumaurheiluliiton laajuutta kansallisesti (jäsenmäärä) sekä merkittävyyttä kansainvälisesti. Siinä luetellaan liiton kautta olympialaisiin ja muihin arvokisoihin osallistuneiden mitalistien nimiä ja saavutuksia.

”Suomen Ampumaurheiluliitto on ampumaurheilun keskusjärjestö ja sen alaisuudessa koko maassa toimii 314 seuraa ja noin 35 000 urheiluampujaa. Ampumaurheiluliitto on mm. Kansainvälisen Ampumaurheiluliiton (ISSF) jäsen ja liittomme kautta osallistutaan sekä Olympia- että Paralympialaisiin. Ampumaurheilu on Suomen menestyneimpiä kesäolympia- ja paralympialajeja, sillä suomalaiset ampumaurheilijat ovat saavuttaneet jokaisesta 2000-luvulla järjestetystä Olympialaisista mitalit (2000 Sydney: Hopea - Juha Hirvi/pienoiskivääri, 2004 Ateena: Hopea -Marko Kempainen/haulikko-skeet, 2008 Peking: Kulta - Satu Mäkelä-Nummela/haulikko/trap, pronssi - Henri Häkkinen/ilmakivääri) ja vuoden 2000 (hopea - Erkki Pekkala/ilmakivääri) ja 2004 (kulta - Minna Leinonen/ilmakivääri) Paralympialaisista kummastakin mitalit. Pekingin olympialaisissa myös pistoolilajeissa oli suomalaisedustus ja ilma-pistoolissa Mira Nevansuu sijoittui finaalissa seitsemänneksi. Lisäksi suomalaiset ampumaurheilijat ovat vuosien 2000–2008 aikana saavuttaneet lähes 200 EM- ja MM-tason mitalia. Mitaleista on saavutettu pistoolilajeissa lähes puolet. Menestys on tulosta pitkäjänteisestä jo nuorena aloitetusta määrätietoisesta ja suunnitelmallisesta harjoittelusta ja kilpailemisesta.” (Suomen Ampumaurheiluliitto 21.4.2009.)

Painoarvoa lausunnolle haetaan siis lajin merkittävyyden, urheilusaavutusten ja liiton jäsenmäärän kautta. Asiantuntijuutta korostetaan siitäkin huolimatta, että liitto on ollut ennen lausuntojen antamista valmistelemissa lakiuudistusta yhdessä työryhmistä ja on tunnustettu asiantuntijaksi ja tärkeäksi sidosryhmäksi tässä lakiuudistuksessa. Asiantuntijuutta korostetaan samalla argumentilla kuin asianomaisuuttakin. Nämä kaksi käsitettä limittyvätkin varsin tiivistä toisiinsa kuultujen puheessa.

Lausunnoissaan Suomen Ampumaurheiluliitto painottaa lakiesityksen aseturvallisuutta lisääviä osia, kuten terveystietoja koskevia kiristyksiä. Liiton mukaan aseet eivät kuitenkaan itsessään aiheuta vaaraa ja ampumaurheilu voisi olla osana estämässä nuorten syrjäytymistä, jonka liitto kokee olleen traagisten kouluampumisien taustalla. Lausunnoissa otetaan siis heti esille lakiuudistuksen taustat ja spekuloidaan uudistuksen

tuloksilla. Lausuntomahdollisuudesta kiitetään ja toivotaan uutta lausuntokierrosta lakiesitysten puutteiden vuoksi. Suomen Ampumaurheiluliitto oli kirjallisen lausunnon antamisen lisäksi mukana lakiesitystä valmistelemassa olevassa työryhmässä. Kiinnostus tähän lakiuudistukseen vaikuttamiseen oli siis suuri. Liiton mukaan käsiaselupa pitäisi voida myöntää 18 vuotta täyttäneelle. Ampuma-asekouluttajaa koskevat uudistukset liitto haluaisi pitää kustannustehokkaina ja niitä koskevan byrokratian mahdollisimman vähäisenä. Koulutusmenettelystä toivotaan mahdollisimman joustavaa ja sen halutaan huomioivan myös pienet seurat. Kustannukset mainitaan useassa kohdassa, ja liitto ehdottaa, että kustannukset selvitettäisiin etukäteen ja että valtio tukisi seuroja.

”Suomen Ampumaurheiluliitto esittää, että ennen lain voimaan tuloa, tulee poliisihallinnon ja sisäasiainministeriön selvittää lakimuutoksesta johtuvat kustannusvaikutukset (lupien uusiminen, koulutus, patruunoiden ja aseiden säilytys seuroissa, rekisteriohjelmat, seuranta, koneet ja laitteet jne.). Mikäli kustannukset tulevat seurojen osalle, esitetään, että seuroille myönnetään muutostyöhön ja ko. toimintaan valtion avustusta. Lakimuutoksesta ei saa syntyä kohtuutonta taloudellista rasitetta lupien hakijoille, siksi SAL esittääkin, että mahdolliset jatko – tai lisäluvut tulee olla veloittuksettomia.” (Suomen Ampumaurheiluliitto 21.4.2009.)

Aseintressiryhmän sisällä lakiuudistuksen tuomia muutoksia pidettiin huomattavina. Aselakiin kriittisesti suhtautuneet lausunnonantajat ottivat esille lausunnoissaan mielestään epäonnistuneen tavoitteen asettelun. Lakiuudistukseen positiivisesti tai osittain puoltavasti suhtautuneet lausujat eivät kritisoineet tavoitteenasettelua, vaan pitivät sitä kannatettavana. Aseintressiryhmässä laintasaisen ohjeistuksen käytännön aseturvallisuutta lisäävään vaikutukseen ei uskottu yhtä paljon kuin toimeenpanevien virkamiesten ja sosiaali- ja terveystieteiden keskuudessa. Lakiuudistuksen motiiveja kyseenalaistettiin. Osittain puoltavat pitivät uudistuksen motiivia kannatettavana, mutta kommentoivat tiettyjä kohtia, joita pitäisi muotoilla toisin. Asiantuntijuutta korostettiin tuomalla esille eri harrastusten vaatimuksia ja lupamenettelyprosessin toimivuuden ehtoja. Osittain puoltaneiden joukossa vedottiin siten osittain samoihin argumentteihin kuin toimeenpanevan ryhmän joukossa, mutta eri näkökulmasta. Harrastajamääriin vedottaessa voidaan puhua asianomaisaseman argumentoinnista. Kansainvälisten vaatimusten hyväksymistä löytyi myös osittain puoltavien aseintressiryhmien joukosta (esimerkiksi Asealan Elinkeinoharjoittajat ry).

Asiantuntijuuteen vedottiin osittain puoltaneiden joukossa monin keinoin. Tällaisia keinoja olivat mm. asealan tuntemus, käytännön toteutus ja olemassa olevan lainsäädännön rajoitteet. Lakiuudistuksen käytännön toteutusta kritisoitiin, (poikkeuksena esimerkiksi Suomen Ampumahiihtoliitto) toisin kuin toimeenpaneavassa ryhmässä, jossa sen koettiin toteutuneen hyvin. Toisaalta osa lausunnon antajista kritisoi lausuntopyyntöä myöhään jättämistä.

Esimerkiksi NRA Kansallinen kivääriyhdistys koki, että lausuntoa annettaessa hallituksen esitys oli jo muotoiltu tietynlaiseksi ja siihen vaikuttamismahdollisuudet pienenivät. Ampuma-aselaissa eduskunnalle puitavaksi on annettu useita asiantuntijalausuntoja ja aiheesta ollaan montaa mieltä. Jotkin aseintressiryhmän lausujista jotka kannattivat esitystä laiksi osittain, nimesivät aserikoksien (lakiuudistuksen motiivin) estämiseksi muita keinoja, kuten syrjäytymisen estämisen ampumaharrastuksen keinoin. Kriittisesti suhtautuneet lausujat aseintressiryhmässä moittivat lakiuudistusta yleisesti ja sen motiivit kyseenalaistetaan. Kriittisesti suhtautuneiden ryhmässä annettiin vähemmän korjausehdotuksia tai konkreettisia esimerkkejä epätoimivista lainkohdista, kuin asiaan maltillisemmin suhtautuneiden joukossa. Lainvalmistelijoiden asiantuntijuutta epäillään, ja useammassa lausunnossa tarjotaan omaa asiantuntemusta paremman lakiuudistuksen aikaansaamiseksi. Asiantuntijuuteen tai asiaan perehtyneisyyteen viitattiin monin eri tavoin ja lakiin liittyvien asiantuntijuusalojen rajoja ylitettiin enemmän kuin virkamiesmäisessä kommentoinnissa. Poikkeuksena tästä oli maa- ja metsätalousministeriö, joka pysytteli oman asiantuntemuksensa rajoissa.

7. Internetkyselyn vastaukset

Otakantaa.fi-sivustolla kysyttiin kansalaisten mielipiteitä aselakiuudistuksesta. Sivustolla kysyttiin:

”1. Tulisiko käsiaseet (pistoolit, revolverit, pienoispistoolit, pienoisrevolverit) kieltää kokonaan? 2. Mikä olisi sopiva käsiaseluvan saannin alaikäraja (15 v, 18 v, 20 v) 3. Pitäisikö ammuntaa harrastaa vain ampumaseuroissa?

Kysymyksen 1 vastaukset jakautuivat 44 kyllä-vastaukseen ja 16 ei-vastaukseen.

Kysymykseen 2 annetut vastaukset jakaantuivat seuraavasti:

- 15 vuotta: 39 kpl
- 18 vuotta: 148 kpl
- 20 vuotta: 44 kpl
- 22–25 vuotta: 1 kpl
- 25 vuotta: 3 kpl

Sisäasiainministeriön mukaan kysymyksen 3 vastaukset jakaantuivat 42 kyllä-vastaukseen ja 143 ei-vastaukseen. Vastaajista 77 katsoi esityksen olevan perustuslain vastainen. Lääkäriin ilmoitusoikeutta tai -velvollisuutta kannatti 26 viestin kirjoittajaa. Koska osa vastaajista on sisäministeriön mukaan ottanut kantaa epäsuorasti, on vastauksia jouduttu tulkitsemaan. Useat kirjoittajat pitivät nykyistä lainsäädäntöä hyvänä. Ainoastaan lupakäytäntöjä tulisi yhtenäistää ja lupaviranomaisten ammattitaitoa kehittää. Useissa viesteissä todettiin, että kouluampumavälikohtauksiin ei voida puuttua aselainsäädännöllä, vaan mielenterveyspalveluja tehostamalla. Lain tiukentamisen katsottiin johtavan laittomien aseiden määrän lisääntymiseen. Ampuma-aseiden säilyttäminen ampumaradalla sai jonkin verran kannatusta mutta huomattavasti enemmän vastustusta ratojen syrjäisen sijainnin ja puuttuvien säilytystilojen vuoksi. Valvontaa ensimmäisen luvan antamisen yhteydessä esitettiin eri tavoin tehostettavaksi.” (HE106/2009.)

Tätä kyselyä voidaan pitää kansalaislähtöisenä politiikkana, joka tapahtuu verkossa. Internetissä tapahtuva kommunikaatio on osa nyky-yhteiskuntaa, ja se muuttaa perinteistä näkemystä politiikan toiminnasta. Verkossa tapahtuvan anonyymin kommentoinnin motiivit, tavoitteet ja toimintamuodot ovat moninaisia ja vaikeasti tulkittavissa. Osallistuvan demokratian periaatteet voidaan katsoa täyttyvän siltä osin,

että yksittäisten kansalaisten mahdollisuus vaikuttaa muutoinkin kuin äänestämällä on mahdollistettu tämän lain kohdalla internetkyselyllä ja lausuntopyyntöillä. Otakantaa.fi-sivuston kautta annettujen lausuntojen voidaan katsoa kuuluvan asianomais- ja intressikategoriaan. Asiantuntijoina lausunnon antajia ei voida pitää, sillä heidän tietouttaan aiheesta on mahdotonta arvioida. Heitä voidaan siis pitää yleisesti asiasta kiinnostuneina ja voidaan myös pohtia, kuinka paljon heidän joukossaan on lausuntonsa kirjallisena ja erikseen heille osoitetusti pyydettyinä antaneita, niin sanottuja kaksi kertaa vastanneita intressipuolia.

Kyselyssä 18 vuotta täyttäneille aseluvan antaisi suurin osa vastanneista. Tätä ikää kannatti 148 kyselyyn vastanneista, kun taas 15-vuotiaille tai 20-vuotiaille kyselyyn vastanneista suurin piirtein samansuuruinen osa kannattaisi. Muita ikäluokkia kannatti ainoastaan muutama vastannut. Kahdeksantoistavuotiaiden aselupia kannattaneiden suuri määrä voi kertoa siitä, että asia koskettaa juuri tätä ikäryhmää tai siitä, että 18-vuotias on Suomen lain mukaan täysi-ikäinen. Myös nuorten kiinnostus ja tietotekninen osaaminen on usein korkeampi, kuin vanhempien ikäryhmien, joten internetkyselyyn voidaan ajatella vastanneen hieman nuorempia kansalaisia, kuin esimerkiksi ne joilta lausuntoja on pyydetty perinteisellä menetelmällä kirjallisesti.

Sisäministeriön teettämästä internetkyselysivustosta on vaikea vetää johtopäätöksiä juuri sen takia, että on mahdotonta sanoa ketkä ja kuinka monta kertaa ovat tähän kyselyyn vastanneet ja kuinka paljon heidän mielipiteitään on todellisuudessa kuultu. Mielipiteiden ja lausuntojen todellinen vaikutus lain muotoon on luonnollisesti myös pyydettyjen kirjallisten lausuntojen kohdalla sama. Tämä osallistuvan demokratian tavoitteet ainakin näennäisesti täyttävä sivusto jättää paljon arvailujen varaan.

Lisäksi ilmaisut *useat* tai *suurin osa vastanneista* voivat hämärtää todellista tilannetta. Sidosryhmät ovat keskenään eriarvoisessa asemassa siinä, kuinka läheisesti asia heitä koskettaa. Ovatko he lakiuudistuksen kohderyhmää, vai onko taustalla muita intressejä? Toisin sanoen valtaosaan vastanneista/lausunnon antajista saattaa kuulua sidosryhmiä joihin lakiuudistuksen vaikutus on heikko ja vastaavasti vähemmistöön vastanneista taas tärkeitä kohderyhmiä. (Rantala 2011a, 156.)

8. Muutokset lakiin lausuntoehdotusten perusteella

8.1 Taustatietoa

Laki ampuma-aselain muutoksesta vahvistettiin 11.2.2011, ja se on tullut voimaan 13.6.2011. Samoin meneteltiin ampuma-aselain uudistuksessa samaan aikaan tarkasteltavien lakien, kuten laki rikoslain 41 luvun 1 §:n muuttamisesta, laki poliisilain 35 §:n ja 36 §:n ja asevelvollisuuslain muuttamisesta sekä laki kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta kohdalla. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on kuitenkin ainoastaan ampuma-aselain uudistus.

Aselain muutoksen jälkeen käsiaseen hankkimisen ikäraja nousi 18:sta kahteenkymmeneen vuoteen. 15 vuotta täyttänyt voi kuitenkin saada rinnakkaisluvan kivääriin, pienoiskivääriin, haulikkoon tai yhdistelmäaseeseen. 15 vuotta täyttäneille voidaan myöntää vain rinnakkaislupa metsästyksessä tai ampumaurheilussa käytettäviin pitkiin aseisiin. Hankkimislupa muille kuin käsiaseille voidaan antaa jatkossa vain 18 vuotta täyttäneelle henkilölle. Jatkossa myös aseeseen soveltuvat äänenvaimentimet ja aseiden runko tulevat luvanvaraisiksi (ei koske kuitenkaan aseiden tukkia). Myös aseiden lukko ja luisti ovat luvanvaraisia. Luvanhaltija, jolla on ampuma-aseen hallussapitoon oikeuttava lupa, voi kuitenkin pitää äänenvaimenninta hallussaan ilman erillistä lupaa tai ilmoitusvelvollisuutta. Jos henkilö on hankkinut aseiden osan ennen lainmuutosta, hänen on viimeistään vuoden kuluessa lakimuutoksesta (13.6.2012 mennessä) hankittava lupa aseiden osien hallussapitoon. Asekeräilyhyväksynnän saaneet voivat luvan hakemisen sijasta merkitä aseiden osat pitämäänsä tiedostoon.

Hakijalta vaaditaan myös soveltuvuudesta ja ampumaseuran asekouluttajan antama todistus harrastuneisuudesta. Ampuma-aseiden käyttökouluttamiseen luvan saaneet yhdistykset voivat esittää nimettäväksi ampuma-asekouluttajia, joilla on oikeus antaa jäsenten harrastuksen aktiivisuutta koskevia todistuksia. Asetuksella tullaan

myöhemmin määrittelemään tilanteet, joissa testin sijasta voidaan esittää lääkärin antama lausunto aseluvanhakijan terveydentilasta. Metsästyksen yhteydessä tapahtuvan loukussa tai luolassa olevan eläimen lopettamista varten todistuksen luvanhakijan aktiivisesta harrastuksesta antaa Riistanhoitoyhdistys.

Lisäksi poliisi voi tarvittaessa pyytää hakijasta lääkäriltä suoraan hänen terveystietojaan. Lääkärillä on velvollisuus ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä oikeus salassapitosäännösten estämättä tehdä poliisille ilmoitus henkilöstä, jonka hän potilastietojen ja henkilön tapaamisen perusteella katsoo perustellusta syystä olevan terveydentilansa takia sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta. Ilmoitus tehdään Poliisihallitukselle, joka tarkistaa, onko kyseisellä henkilöllä aselupia. Ilmoitus hävitetään viivytyksettä, jos henkilöllä ei ole voimassa olevia aselupia tai vireillä olevia aselupahakemuksia. Aseluvanhakija joutuu esittämään myös selvityksen suorittamastaan asevelvollisuudesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sotilaspassin esittämistä tai todistusta suoritetusta siviilipalveluksesta. Mikäli asevelvollisuuden suorittaminen on keskeytynyt tai henkilö on kokonaan vapautettu rauhanajan palveluksesta, poliisilla on saada tietoja sotilasviranomaisilta hakijan soveltuvuuden arvioimiseksi.

Käsiase lupa myönnetään aluksi viideksi vuodeksi. Käsiaseilla tarkoitetaan pistoolia, pienoispistoolia, revolveria ja pienoisrevolveria. Tämän jälkeen hallussapitolupa voidaan antaa olemaan voimassa toistaiseksi. Tällöin on kuitenkin viiden vuoden välein osoitettava harrastuksen jatkuminen poliisille esitettävällä harrastustodistuksella. Nyt voimassa olevat aseluvat säilyvät, eikä niiden haltijoilta vaadita käsiaseidenkaan osalta todistusta aktiivisesta ampumaharrastuksesta. Valtion hallussa olevia aseita ja aseiden osia koskee erikoislupa, eli niiden kohdalla kiristynyt luvanvaraisuus ei päde.

Seuraavassa kappaleessa käydään läpi kirjallisissa lausunnoissa tehdyt ehdotukset aselakiuudistusta varten. Yleisluontoisia tai muihin asioihin liittyviä kommentteja ei ole otettu tässä esille, kuten ei myöskään niitä lausuntoja, joissa on puollettu HE:ta kokonaisuudessaan. Ainoastaan lopullisessa laissa muutetut, hallituksen esitystä puoltavat kannanotot on käyty läpi.

8.2 Muutosehdotukset, jotka on sisällytetty uudistettuun ampuma-aselakiin

Itä-Suomen poliisin lääninjohdon hallituksen esitystä mukaileva lausunto, samoin Metsästäjien Keskusjärjestön hallituksen esitystä kannattava lausunto luvanhakijan ja -haltijan sopivuuden tehostetusta valvonnasta hyväksyttiin. Myös sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ehdotus lakitekstin muokkauksesta tältä osin otettiin uudistettuun lakiin.

Pääesikunnan ehdotus siitä, että aselain 17 §:ssä oleva sääntely siitä, että myös jatkossa valtion omistamat aseet ja ampumatarvikkeet rajataan lain soveltamisalan ulkopuolelle, sai kannatusta ja on sisällytetty uudistettuun aselakiin. Pääesikunnan sanallinen tarkennusehdotus varusmiespalveluksen tai siviilipalveluksen todistamisesta sisällytettiin uudistettuun lakiin. Samoin meneteltiin lain kilpailutaustan vaatimuksen kohdalla, eli uudistetussa laissa ei vaadita kilpailutaustaa aktiivisen harrastuksen todistuksena. Suomen ampumaurheiluliiton hallituksen esitystä kannattavat osat lausunnossa sisältyvät uudistettuun lakiin.

Suomen Lääkäriliiton esitystä puoltava ajatus hakijan terveystietojen luovuttamisesta ainoastaan siinä tapauksessa, että on aihetta epäillä hakijan soveltuvuutta, jäi lakiin. Myös Reserviupseeriliitto kannatti tätä uudistusta. Liiton ehdottamaa asevelvollisen asepalveluksen ajanjakson laskeminen aktiivisen harrastuksen ajaksi puollettiin osittain ja uudistettuun lakiin kirjattiin, että aktiiviseksi harrastusajaksi lasketaan puolet asepalvelusajasta. Poliisilaitoksen ja Keski-Suomen poliisin ehdottama lääkärin ilmoitusvelvollisuus aseluvan haltijaksi sopimattomasta henkilöstä sai kannatusta ja on uudistetussa aselaissa. Lain astuttua voimaan lääkärillä on velvollisuus ja muilla terveydenhuollon ammattihenkilöllä oikeus tehdä ilmoitus sopimattomasta henkilöstä. Terveystietojen luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä kannatettiin myös KRP:n lausunnossa.

Puolustusministeriö piti kannatettavina sekä asevelvollisuuden todistamista että ampuma-asekouluttajaa koskevia uudistuksia, mutta ehdotti molempiin tarkennuksia. Ensimmäistä kohtaa koskeva tarkennus lakitekstiin sisällytettiin uudistettuun aselakiin

sanatarkasti ja jälkimmäinen yleisellä tasolla. Jatkossa siis laissa on huomioitu myös ne, joiden asepalvelus ei ole vielä alkanut, ja kouluttajaksi voidaan nimetä poliisin harkinnan mukaan henkilö, jolla on muunlainen vastaava koulutus, kuin se mikä lakitekstissä kuvaillaan.

Reserviläisliitto ry ehdotti, että toista lupaa myönnettäessä lupa olisi toistaiseksi voimassa oleva ja uudistettuun lakiin kirjattiin näin. Tarkennuksena laissa mainitaan, että harrastuneisuus on edelleen ilmoitettava viiden vuoden välein. Terveystieteiden viranomaisien ilmoitusoikeutta liitto kannatti kokonaisuudessaan ja ehdotti tarkennusta siihen, ketä se koskee. Uudistetussa laissa määriteltiin hallituksen esitystä tarkemmin ne, kenellä on ilmoitusoikeus ja kenellä ilmoitusvelvollisuus. Asekouluttajien toimivallan rajaamista yhteen yhdistykseen vastustanut Reserviläisliitto sai uudistetussa laissa tahtonsa läpi, ja ampuma-asekouluttajaksi voidaan hyväksyä asianmukaisen koulutuksen saanut suostuvainen yli 20-vuotias henkilö. Harrastuneisuuden osoittamiseksi ei ole mainittu, että kouluttajan tulee olla saman yhdistyksen jäsen kuin hakija.

Aliupseeriliiton ehdotus siitä, että ammattinsa puolesta aseluvan saajaksi soveltuva voidaan katsoa erityisryhmäksi, jota tavanomainen luvanhakumenettely ei koske, on sisällytetty uudistettuun lakiin. Ammattinsa puolesta soveltuvan tulee esittää työnantajanaan toimivan valtion virkamiehen todistus siitä, että hän ammattinsa puolesta kantaa 6 §:n 2 momentin 4-7 kohdassa tarkoitettua ampuma-asetta.

KRP kannatti hallituksen esitystä yleisellä tasolla ja ehdotti tarkennuksia joihinkin kohtiin. Ehdotus siitä, että myös laittomat aseet ja niiden osat mainitaan uudistetun lain kohdassa 19 a § (kielto valmistaa ase laittomista osista), sisällytettiin lakimuutokseen. Myös KRP:n kannattama metsästystarkoitukseen hankittavien aseiden lupamenettelyn kiristys (sitä, että hakijan on esitettävä Riistanhoitoyhdistyksen todistus harrastuksensa aktiivisuudesta) sisällytettiin uudistettuun lakiin. Terveystieteiden ammattilaisten ilmoitusoikeus sisällytettiin KRP:n kannatuksen mukaisesti lakiin, mutta siihen lisättiin lääkärin ilmoitusvelvollisuus aseluvan hakijan soveltumattomuudesta aseeseen kanton. Asevelvollisuuden täyttämisen todistaminen aseluvan saamiseksi on uudistetussa laissa.

Harrastuneisuuden todistaminen muullakin tavalla kuin yhdistykseen kuulumalla on kirjattu uudistettuun lakiin KRP:n esityksen mukaisesti, samoin harrastuksen jatkuvuuden todistaminen ja aseluvan peruuttaminen harrastuksen päättymisen vuoksi.

Oulun lääninhallitus ja poliisin lääninjohto kannatti hallituksen esitystä kokonaisuudessaan ja mainitsi erikseen lupamenettelyn kiristämisen, terveystietojen luovuttamisen, soveltuvuustestin, jotka se koki lakiuudistuksen tavoitteen asettelun kannalta mielekkäiksi ja toimiviksi. Lausunto on sisällöltään yhtenevä uudistetun lain kanssa. Sen ehdottama selvennys lakiin alle 20-vuotiaita koskevasta huoltajan vastuun selventämisestä on sisällytetty uudistettuun lakiin. Käsiaseen käsittely on siis kielletty alle 20-vuotiailta, ja metsästystarkoitukseen hankittuja aseita saa alle 20-vuotias käyttää ainoastaan luvan haltijan (huoltajan) läsnä ollessa. Suomen ampumaurheiluliiton ehdotus siitä, että alle 20-vuotias voisi saada poikkeuksellisesti aseluvan ampumaurheilun perusteella, sisällytettiin lakiin siten, että syyn täytyy olla erityisen painava ja urheilijan täyttänyt 18 vuotta. Liitto tuki hallituksen esitystä koskien terveystietojen luovuttamista ja soveltuvuustestiä sekä ampuma-aseluvan ensimmäistä viiden vuoden määräaika. Nämä ehdotukset jäivät uudistettuun lakiin.

Lapin lääninhallituksen poliisiosaston lausunto kannatti hallituksen esitystä laiksi suurimmaksi osaksi. Lapin lääninhallitus oli mukana lain alkuvalmisteluissa yhtenä osana sisäministeriön määräämää työryhmää ja näin ollen vaikutti lain valmistelussa sen alkuvaiheista lähtien ja kommentoi sen lisäksi lakiesitystä. Lausunnoissaan Lapin lääninhallitus kannatti lakiesityksen ikärajaa, metsästystä ja aktiivisen harrastamisen todistamista. Nämä hallituksen esityksen kohdat jäivät sisällöltään muuttumattomina uudistettuun lakiin.

Helsingin poliisilaitos kannatti hallituksen esitystä kokonaisuudessaan. Voidaan sanoa, että sen lausuntoa on kuultu ja sillä on ollut vaikutusta lain uudistettuun muotoon. Toisaalta osa hallituksen esittämistä kohdista tarkentui ja muuttui hieman, mutta Helsingin poliisilaitoksen lausunnon perusteella ei voida sanoa, ovatko nämä muutokset olleet lausunnonantajan kanssa linjassa. Helsingin poliisilaitoksen oli vaikuttamassa lausunnon antamisen lisäksi lähettämällä edustajan valiokuntaan kuultavaksi.

Maa- ja metsätalousministeriö kannatti lausunnossaan hallituksen esitystä yleisluontoisesti ja tiukennuksia lupamenettelyyn sekä harrastuneisuuden osoittamiseen. Nämä lainkohdat vahvistettiin uudistetussa aselaissa. Lisäksi kannatusta sai lausunnossa esitetty ehdotus siitä, että tiettyjen vaatimusten täyttämisen jälkeen ja tiettyyn tarkoitukseen on mahdollista saada kaiken tyyppisiä aselupia. Maa- ja metsätalousministeriö kannatti esitystä laiksi osittain, ja sen ehdottamat muutokset kokonaisuudessaan sisällytettiin uudistettuun lakiin. Maa- ja metsätalousministeriö oli vahvasti mukana aselain uudistuksessa. Se osallistui hankkeeseen alkuvaiheista lähtien kuulumalla sisäministeriön nimeämään ohjaustyöryhmään ja antoi lausuntonsa lakiesityksestä sekä maa- ja metsätalousministeriön valiokunnan, että ministeriönä itsessään muodossa. Osallistuvan demokratian periaatteet täyttyvät maa- ja metsätalousministeriön kohdalla erittäin hyvin, ja vaikutusmahdollisuudet voidaan katsoa suuriksi.

Tietosuojavaltuutetun ehdotukset siitä, että luvanhakijan soveltuvuustestin tulos ei yksinään ole peruste kielteiselle lupapäätökselle sisällytettiin uudistettuun lakiin. Samoin toimittiin tietosuojavaltuutetun toimiston ehdotuksen suhteen siinä, että lääkärin tekemä ilmoitus aseluvan hakijan soveltumattomuudesta aseiden haltijaksi on hävitettävä heti, mikäli aselupaa ei myönnetä. Tietosuojavaltuutetun toimiston ehdotukset lakiuudistuksen parantamiseksi ja selkeyttämiseksi otettiin lain uudistuksessa huomioon kokonaisuudessaan.

Poliisiammattikorkeakoulun ehdotus siitä, että ampumaseuraan kuulumista ei vaadittaisi käsiaseeluvan saamiseksi, hyväksyttiin osittain. Yhdistykseen kuulumista ei vaadita, mutta luotettava todistus aktiivisesta harrastamisesta vaaditaan. Luotettavana selvityksenä pidetään ampumaseuran kouluttajan antamaa todistusta. Samaa ehdotti myös Suomen asehistoriallinen seura.

Suomen asehistoriallisen seuran sanallinen ohje siitä, kuinka deaktivointi tulisi laissa säätää, tuli uudistettuun lakiin, tosin hieman muunneltuna. Seuran ehdottama muutos lakiesitykseen siitä, että jo olemassa olevat aseluvat säilyisivät ennallaan, sisällytettiin lakiin. Myös seuran ehdottamat asekeräilijöitä koskevat poikkeukset lupahankintojen

sijaan aseiden osista kirjaa pitämällä kirjattiin uudistettuun lakiin. Asealan Elinkeinoharjoittajien ry koki, että jo deaktivoitujen aseiden uudelleen tarkastaminen ruuhkauttaisi lupa- ja tarkastusviranomaiset pahasti. Uudistetussa laissa ei mainita aiemmin deaktivoituja aseita lainkaan, joten ilmeisesti niitä ei ole tarkoitus uudelleen tarkastaa. Näin ollen Asealan Elinkeinoharjoittajat ry:n lausunto otettiin huomioon uudistetussa laissa. Asealan Elinkeinoharjoittajien ry kannatti lupamenettelyn kiristämistä, ja näin on menetelty uudistetun lain sisällön suhteen.

8.3 Muutosehdotukset, joita ei ole sisällytetty uudistettuun ampuma-aselakiin

Metsästäjien Keskusjärjestön ehdotus edellisen aselain muuttamattomana pitämisen luvanhakijan ikävaatimusten ja aktiivisen harrastuksen osoittamisen osalta ei saanut kannatusta. Suomen Reserviupseeriliiton vaatimukset käsiaseen alaikärajaista eivät menneet läpi, vaan pysyivät hallituksen esityksen (väh. 20-vuotias) mukaisena. Samoin kävi harrastusvaatimuksen alarajan suhteen, eli liiton ehdottama yhden vuoden raja ei saanut kannatusta lain lopullisen muodon valmistelussa. Reserviupseeriliitto ehdotti myös, että terveystarkastukset, joilla on oikeus tai velvollisuus ilmoittaa aseluvan kantajaksi sopimattomasta henkilöstä, mainittaisiin selkeämmin. Tämä ei tullut uudistettuun lakiin. Reserviläisliitto ry:n ehdotus asevelvollisuuden täyttäneen käsiaseluvan saamisesta 18 vuoden iässä ei saanut kannatusta, vaan laki pysyi tältä osin hallituksen esityksen muodossa. Sitä vastoin osittain meni läpi ehdotus asepalveluksen laskemisesta aktiiviseksi harrastamiseksi katsottavaksi ajaksi, sillä uudistettuun lakiin kirjattiin, että puolet asepalveluksen ajasta lasketaan aktiivisen harrastamisen ajaksi. 18-vuoden ikäraja ehdottivat myös Suomen Ampumaurheiluliitto ja KRP. Liitto ehdotti myös, että aseluvan ensimmäisen viiden vuoden määräajan jälkeen lupa jatkuisi toistaiseksi voimassa olevana. Tätä ei sisällytetty uudistettuun lakiin. Myöskään valtion tukia uudistuksen läpiviemiseen ei kirjattu erikseen. Myöskään keskusrikospoliisin ehdotusta siitä, että poliisilla olisi oikeus haastatella aseluvan hakijan läheisiä, ei sisällytetty lakiin. Soveltuvuustestin tulosta, KRP:n ehdotuksen vastaisesti, ei saa uudistetun lain mukaan säilyttää sen jälkeen kun päätös aseluvasta on tehty.

Pääesikunnan ehdotus siitä, että esimerkiksi maavoimien yhteistyökumppanit rajattaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle, ei saanut kannatusta. Lisäksi uudistettuun lakiin sisältyy säädös siitä, että ainoastaan asealan elinkeinoharjoittajalla on lupa deaktivoida ase, jota pääesikunta, puolustusministeriö sekä Suomen Aseseppien Yhdistys vastustivat lausunnoissaan.

Pääesikunnan terveystietoja koskeva sanallinen tarkennus lausunnossa ei sisälly uuteen lakiin, kuten ei myöskään ehdotus siitä, että laissa mainittaisiin erikseen sotilasviranomaisia, jotka voisivat käyttää oma-aloitteisesti terveystietoihin liittyvää ilmoitusvelvollisuutta.

Suomen ampumaurheiluliiton hakijan harrastuneisuudesta ja aktiivisuudesta kertova harrastamisen yhteisaikaehdotus ei mennyt läpi, ja lakiin jäi hallituksen esityksessä ollut kahden vuoden harrastamisvaatimus. Pohjois-Savon poliisilaitoksen ehdotukset lakiuudistuksen tiukentamiseksi eivät menneet läpi. Ehdotus siitä, että kaksi ensimmäistä lupaa olisivat voimassa 2 ja 5 vuotta ja että 7 vuoden harrastamisen jälkeen lupa myönnettäisiin toistaiseksi jatkuvana, eivät saaneet kannatusta, vaan lakiin kirjattiin ensimmäisen luvan määräajaksi 5 vuotta, jota poliisilaitos piti liian pitkänä aikana. Lisäksi käsiaseella saa jatkossakin metsästä, toisin kuin poliisilaitos lausunnossaan ehdottaa. Aseiden kokonaislukumäärää ei rajoiteta uudistetussa aselaisa, toisin kuin poliisilaitos ehdotti. Aikaisintaan viiden vuoden kuluttua luvan perumisesta, uuden luvan myöntäminen ei mennyt läpi. Lapin lääninhallituksen poliisiosasto vastusti ampuma-aselakiuudistuksessa ainoastaan sitä, että aselupa tulee uusia viiden vuoden välein. Lausunnossaan se esitti, että lupa olisi toistaiseksi voimassaoleva, eikä sitä siis tarvitsisi uusia. Uudistetussa laissa luvan uusimisesta viiden vuoden välein on kirjoitettu ehto luvan jatkumiselle.

Suomen Aseseppien Yhdistys ry:n vaatimus aseluvan määräaikaisten poistamisesta ei sisällytetty uudistettuun ampuma-aselakiin. Asealan elinkeinoharjoittajien yleinen vaatimus ry:n puolelta koko esityksen uudelleen muotoilusta ja toteuttamisesta ainoastaan EU direktiivien vaatimin osin taas ei saanut kannatusta.

Ahvenanmaan lääninhallituksen lausunto kannatti hallituksen esitystä ja piti sitä sopivana aseturvallisuuden lisäämiseen. Lausunnossaan se kuitenkin olisi tiukentanut lain koskemaan myös niitä luvanhaltijoita, joille lupa on myönnetty ennen lain voimaanastumista. Tätä muutosta ei tehty uudistettuun lakiin.

Oikeusministeriön muutosehdotukset lakiin sisällytettiin uudistettuun lakiin seuraavilta osin. Henkilötietojen säilyttämistä koskevia tarkennuksia sekä tarkennuksia siitä millaisissa tilanteissa poikkeus yleismenettelystä on hyväksyttävää. Salassapitosäädöstä kohdasta 45 c § ei poistettu kokonaan, vaan siinä mainitaan jo olemassa oleva laki asiasta, jonka oikeusministeriö otti lausunnossaan esille.

Suomen Kuntaliiton hallituksen esitystä mukaileva ajatus siitä, ettei lääkäreillä olisi ilmoitusvelvollisuutta vaan ilmoitusoikeus, ei saanut lopullista kannatusta uudistuneeseen lakiin. Samoin kävi käsiaselupien kokonaan kieltämiselle metsästystarkoituksessa, lakiin jäi mahdollisuus käyttää käsiasetta tietyissä metsästystilanteissa. Keski-Suomen poliisilaitoksen lausunnossa esitettiin myös, että terveydenhuoltoalan henkilökunnalla olisi ilmoitusvelvollisuus aseluvan haltijaksi soveltumattomasta henkilöstä lääkärille, mutta uudistetussa laissa muille terveydenhuoltoalan ammattihenkilöille kirjattiin ilmoitusoikeus.

Suomen Metsästäjäliiton ehdotus siitä, että hankkimislupaa koskevat ikärajasäädökset säilyisivät ennallaan, ei saanut sijaa uudistetussa laissa. Toisaalta 15 vuotta täyttänyt voi saada huoltajansa kanssa rinnakkaisluvan aseeseen, joten suurta eroa liiton ehdottamaan huoltajan suostumuksella saatavaan lupaan, ei ole. Metsästäjäliitto vastusti terveydenhuollon ammattilaisen ilmoitusoikeutta, mutta se ei saanut kannatusta. Liitto suhtautui kriittisesti myös aktiivisen harrastuksen osoittamiseen kuulumalla yhdistykseen, jonka kouluttaja antaa todistuksen. Uudistetussa laissa yhdistykseen kuuluminen ei ole pakollista aselupaa haettaessa, mutta käsiaseet ovat poikkeus. Mikäli hakija haluaa käsiaseen metsästystarkoitukseen, hänen on esitettävä luotettava selvitys harrastuksestaan ja Riistanhoitoyhdistyksen antama todistus harrastuksen aktiivisuudesta.

Keski-Suomen poliisilaitos ei kannattanut aseluvan hakijan soveltuvuustestiä siinä tapauksessa, ettei sen perusteella voida kieltäytyä aseluvan myöntämisestä. Uudistetussa laissa soveltuvuustesti on pakollinen, eikä yksinään sen perusteella voida kieltäytyä myöntämästä aselupaa. Poliisiammattikorkeakoulun ehdotus soveltuvuustestin laadusta ei saanut kannatusta ja uudistetussa laissa soveltuvuustesti on hallituksen ehdottaman puolustusvoimien käyttämän testin kaltainen.

Suomen reserviläisurheiluliiton lausunnossa kritisoitiin lakia kokonaisuudessaan huonoksi, muttei eritelty tai perusteltu kritiikkiä mitenkään. Näin ollen ei voida sanoa, tuottiko reserviläisurheiluliiton kritisointi tulosta. Liitto oli osana lain alkuvalmisteluja kuulumalla valmistelutyöryhmään. Suomen Asehistorian Liitto ry:n lausunnossa vastustettiin hallituksen esitystä laiksi kokonaisuudessaan mainitsematta mitään erityistä lainkohtaa erikseen. Varmuudella ei siis voi sanoa, oliko lausunnon antajan kanta edustettuna missään kohtaa uudistettua lakia vai ei. Suomen asehistoriallinen seura vastusti lausunnossaan erittäin useaa lakiuudistuksen kohtaa. Seuran edustaja oli kuitenkin ampuma-aselautakunnan jäsen, mutta lausunnossaan seura koki silti, että valmisteluun ei saatu osallistua riittävästi ja että intressipiirit jäivät kuulematta. Metsästystarkoitukseen ei anneta uuden lain mukaan muita, kuin pienoispistooleita tai -revolvereja – seuran vastustuksesta huolimatta.

Lausuntojen vaikutuksesta lain sisältöön ei voida olla varmoja. On mahdollista tarkastella ja vertailla lausuntojen sisältöä uudistettuun lakiin, mutta yksittäisen lausunnon suoraa vaikutusta lakiuudistuksen sisältöön ei voida todistaa. Yleisesti ottaen uudistettuun lakiin sisällytetyjä tai sen ulkopuolelle jätettyjä ehdotuksia on tullut kaikista lausujaryhmistä. Suuntaa antavaa linjausta voi vetää virkamieskieltä käyttäneiden ja neutraalisävyisten lausujien sekä tunteenomaisemmin ja maallikkokieltä käyttäneiden välille. Niin sanonut ammattilausujat ovat keskittyneet oman asiantuntijuusalaansa koskeviin lainkohtiin ja kommentoineet siltä pohjalta, kun taas muut sidosryhmät ovat kommentoineet laajalti ja käyttäneet enemmän tehokeinoja ja useampia argumentteja. Toimeenpaneva ryhmä, oikeusviranomaiset ja puolustusviranomaiset ovat saaneet suhteessa enemmän esille tuomiaan asioita läpi kuin aseintressiryhmä, mutta toisaalta myös näiden ryhmien mielipiteitä on jätetty lain

lopullisen muodon ulkopuolelle. Myös aseintressiryhmän mielipiteitä on sisällytetty uudistettuun lakiin. Muiden kuin aseintressiryhmän hieman suurempi edustus läpi menneiden korjausehdotusten listassa voi myös kertoa siitä, että näiden ryhmien kommentointi oli hallituksen esitystä enemmän myötäilevää ja maltillisempaa. Lisäksi konkreettisia parannusehdotuksia on hieman enemmän näissä ryhmissä. Aineistolähtöinen tutkimustapa ja grounded theoryn käyttäminen on antanut mahdollisuuden yllättäviinkin tuloksiin, eikä rajannut asetelmaa liiaksi. Ammattilausujien valta ja virkamiesmäinen tapa esittää asioita ei ole näytellyt niin suurta roolia tuloksissa kuin olisi aluksi voinut olettaa. Alasuutarin mukaan metodi on huono, mikäli se ei anna aineistolle yllätysmahdollisuutta tässä suhteessa. (Alasuutari 1994, 73).

9. Tulosten teoreettista tarkastelua

Ampuma-aselain valmistelussa edustuksellisen demokratian rakenteet pitävät sisällään osallistuvaa demokratiaa monissa muodoissa. Lausuntoja on pyydetty ja saatu vapaaehtoisesti annettuina, ja uudistuksesta on järjestetty avoin internetkysely. Kysely ja kirjalliset lausunnot ovat siis funktionaalisesti yhteydessä edustuksellisen demokratian rakenteisiin. Vaikkei niillä olekaan suoranaista päätäntävaltaa asiassa, ne saavat osallistuvaa demokratiaa kehittämään pyrkiviä elementtejä edustuksellisen demokratian järjestelmän sisällä (Häyhtiö 2010, 43).

Deliberatiivisen demokratiateorian mukaan lainvalmistelun tai minkä tahansa poliittisen ratkaisun legitimiisyys taataan ainoastaan julkisen argumentoinnin ja rationaalisen sovinnon prosessissa, jossa kansalaiset ovat tasa-arvoisessa asemassa. Tavoitteena deliberatiivisessa demokratian ihanteessa on siis päästä konsensukseen poliittisten konfliktien ilmaantuessa. Rationaalinen argumentointi legitimoii puheenvuorot ja päätökset. Todellisuudessa täydellinen konsensus on kuitenkin mahdoton saavuttaa poliittisten konfliktien luonteen vuoksi, jolloin määräänemmistöllä tehdyt päätökset ovat hyväksyttävissä. (Cohen 1989, 21–23.)

Voidaankin sanoa, että ampuma-aselain uudistuksen valmisteluprosessissa on pyritty julkiseen deliberaatioon ja legitimaatioon kuulemiskäytännön ja kommunikatiivisen rationaalisuuden pelisääntöjen mukaan. Kommunikatiivisen rationaalisuuden pelisäännöillä tarkoitetaan rajoittamatonta ja autenttista argumenttien vaihtamista ja kaikkien argumenttoijien arvioimista niiden ansioiden perusteella (Setälä 2009, 64). Prosessi on osittain muodollisesti täyttänyt nämä perusteet, mutta varsinaista julkista ja rajoittamatonta argumenttien vaihtamista siten, että sillä olisi suoranaista vaikutusta lakimuutokseen, ei ole käyty. Poliittiset päätöksentekorakenteet eivät mahdollista rajoittamatonta argumenttien vaihtamista ja käytännössä päätökset on tehtävä määräänemmistöllä lakimuutostyöryhmien ja kansanedustajien voimin.

Yhteiskunnan ja kansalaisen näkökulmasta lakien on turvattava oikeudet ja annettava legitimitetti niiden rikkojien rankaisemiselle. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus sanoa mielipiteensä. Toisaalta käytäntö rajoittaa tätä mahdollisuutta ja edustuksellisessa demokratiassa asia on ratkaistu siten, että osa yhteiskunnan jäsenistä päättää muiden puolesta äänestyksen antamalla legitimitetillä. Kansalaisten näkökulmasta poliittinen toiminta on osallistumista, kun toiminnalla laajennetaan mahdollisuuksia subjektiiviseen poliittiseen voimistamiseen (Häyhtiö 2010, 10).

Deliberatiivisessa demokratiassa asiakysymysten kannalta tärkeimpien näkemysten tulee olla edustettuna, jotta päätöksenteon legitimitetti voitaisiin taata. Argumentaation inklusiivisuus on siis avainasemassa deliberatiivisen demokratian periaatteiden täyttymisessä käytännön yhteiskunnallisten ja poliittisten konfliktien ratkaisemisprosessissa. Julkinen, toisten näkökulmat huomioiva keskustelu legitimoii poliittiset päätökset (Setälä 2009, 65). Jokaisen tahto, deliberatiivisen teorian mukaan, muodostuu deliberaatioissa ja legitimoii päätökset (Manin 1987, 3.)

Yksi kuultujen useasti mainitsema argumentti tai yleinen kommentti lakiesitykseen oli motiivi sen taustalla. Yhteiskunnan moraalien rakentamisen voidaan nähdä olevan tärkeä lainvalmisteluun liittyvä ilmiö. Aselain uudistuksessa asiantuntijat ja sidosryhmät lausuvat mielipiteitään lakiuudistuksesta ja lakiuudistuksen alkusysäyksen sai aikaan osittain yhteiskunnan moraalinen vaatimus, osittain kansainväliset paineet.

Modernisaatiokeskustelun valossa ihmisen tarpeet legitimoivat asiantuntijakäytäntöjä ja yhteiskunnan moraalilla on tilannesidonnainen (Eriksson 2002, 172). Yhteiskunnan moraalilla on yhteydessä lakiuudistuksen motiiveihin.

Lakiuudistukseen johtaneet motiivit ja traagiset tapahtumat sekä niihin suhtautuminen vaihtelivat lakiesitystä puoltaneiden ja vastustaneiden kesken. Yleisesti lakiuudistusta kannattaneet pitivät uudistukseen johtanutta motiivia perusteltuna ja oikeudenmukaisena. Esimerkiksi Ahvenanmaan lääninhallitus piti hallituksen esitystä kokonaisuudessaan kannatettavana ja totesi sen vastaavan sekä kansalliseen, että kansainväliseen muutostarpeeseen, sekä lisäävän aseturvallisuutta. Uudistusta luonnehdittiin hyödylliseksi, mutta sen vaikutuksen pelättiin heikkenevän siitä syystä, ettei jo nyt myönnettyille luvuille oltu vaadittu samoja tiukennuksia kuin uusille luvuille. Ahvenanmaan lääninhallitus mainitsi lakiuudistuksen syiksi traagiset kouluampumiset ja kansainvälisen muutospaineen.

”Flera tragiska händelser i Finland under de senaste åren har visat att bestämmelserna om förvärv och innehav av skjutvapen bör skärpas. Länsstyrelsen anser att de nu föreslagna ändringarna främjar den allmänna ordningen och säkerheten, och förordrar förslaget.” (Varsinais-Suomen poliisilaitos 21.4.2009.)

Sotamuseolla ei ollut huomautettavaa hallituksen esityksen lakitekstiin. Sitä vastoin lain toimivuutta aseturvallisuutta lisäävänä voimana pidettiin heikkona.

” – – viime aikojen häiriintyneisyydestä juontuen ampumatapausten välttäminen yksin aselakien kiristämällä tuskin takaa toivottavaa tulosta maassa, jossa on poikkeuksellisen suuri määrä aseita ja tuntematon, tuhansiin yltävä määrä luvattomia aseita.” (Sotamuseo 22.4.2009.)

Sotamuseo ottaa lausunnossaan (yhtenä muutamista harvoista lausunnonantajista) kantaa luvattomiin aseisiin ja niiden johdosta tapahtuviin ampuma-aserikoksiin.

Sidosryhmävaikuttamista ovat kritisoineet ne osapuolet, joiden mielestä lakiuudistus oli puutteellinen. Ne lausunnonantajat, jotka kokivat lakiuudistuksen hyödylliseksi, eivät ole kommentoineet vaikutusmahdollisuuksiaan erikseen. Pyydettyjen lausuntojen alussa sekä uudistukseen positiivisesti että negatiivisesti suhtautuneiden taholta on lähes aina

kiitetty mahdollisuudesta antaa lausunto ja vaikuttaa lainvalmisteluun. Tämä voi kertoa siitä, että järjestelyyn ja osallistumismahdollisuuksiin on oltu näiden lausunnonantajien keskuudessa tyytyväisiä tai siitä, ettei asiaa ole pohdittu enempää, koska selkeitä puutteita ei ole heidän mielestään ollut. Osittain lakiuudistusta puoltaneet lausujat ovat myös kiittäneet mahdollisuudesta vaikuttaa lakiuudistuksen sisältöön. Vaikuttamismahdollisuuksia kritisoi muun muassa Asealan elinkeinoharjoittajien ry, joka koki, ettei heidän mielipidettään kuultu riittävästi. Asealan Elinkeinoharjoittajien ry oli kuitenkin kuultavana valiokunnassa ja antoi kirjallisen lausuntonsa erikseen. Lisäksi Asealan Elinkeinoharjoittajien ry:tä on kuultu osana ampuma-aselautakunnan mietintöjä, mutta ry koki, etteivät lainvalmistelijat ole kuulleet lautakuntaa tarpeeksi. Kuulemismahdollisuus ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita vaikuttamismahdollisuutta.

Gutman & Thompson ovat jakaneet deliberatiivisen demokratian periaatteet kolmeen, vastavuoroisuuteen, julkisuuteen ja vastuullisuuteen. Nämä kolme säätelevät ja oikeuttavat päätöksentekoprosessin kulkua. Tässä kontekstissa vastavuoroisuus ymmärretään kansalaisten kasvokkain tapahtuvana vuorovaikutuksena, jossa ristiriitoja ratkotaan perustellusti ja järkeillen. Poliittisessa deliberaatiossa perusteet ovat hyväksytyjä, vaikka kansalaiset eivät hyväksyisikään samaa arvomaailmaa perusteiden esittäjien kanssa. Deliberaatio perustuu sosiaaliseen yhteistyöhön ja vastavuoroisessa kommunikaatiossa kansalaiset kunnioittavat toistensa oikeutta osallistua keskusteluun sekä esittävät kohtuullisuuteen perustuvia argumentteja, jotka voisivat olla muiden keskustelijoiden hyväksyttävissä. Julkisuuden periaatteen mukaisesti päätöksentekoon vaikuttava informaatio ja poliittiseen toimintaan oikeuttavat perustelut on oltava julkisia. Vastuullisuuden periaate deliberatiivisessa demokratiassa viittaa siihen, että päätöksentekijät ovat vastuussa toisilleen kaikista poliittisista toimistaan. (Gutmann & Thompson 1997, 12–15, 55, 99.)

Internetkyselyiden taustalla on ajatus kansalaisten korkeasta koulutustasosta ja taidoista käyttää tietokoneita ja internetiä poliittiseen vaikuttamiseen. Osallistuvan demokratian näkökulmasta kansalaisten kouluttautuminen ymmärtämään poliittista päätöksentekoa on osallistumisen pääfunktio. Kouluttautumisella tarkoitetaan sekä psykologisten

ominaisuuksien, että poliittisten taitojen ja käytännön proseduaalisten toimintojen kehittämistä (Pateman 1970, 42). Barberin mukaan, kun ihmisille annetaan poliittista valtaa ja vaikutuskanavia, he ymmärtävät kehittää itseänsä päätöksentekijöinä ja vahva demokratia saa alkunsa (Barber 1984, 234). Tällainen ajattelumalli pitää varmasti osaltaan paikkansa, muttei kuitenkaan takaa sitä, että vaikutuskanavien kautta annetut lausunnot olisivat perillä lainvalmistelun käytännöistä tai kaikesta taustatiedosta. Osallistuvan demokratian tavoitteet voidaan katsoa täytetyiksi siltä osin, että kansalaisia on kuultu ja että Internet-kyselyyn on kaikilla ollut mahdollisuus vastata. Lisäksi kirjallisia lausuntoja on annettu pyytämättä.

Pyydettyjen ja vapaaehtoisesti annettujen lausuntojen vaikutusta tai eroavaisuutta näiden välillä on miltei mahdotonta arvioida. Käytettävissä olevan materiaalin, eli lausuntojen ja hallituksen esityksen perusteluiden pohjalta voin vain todeta, mitä on sanottu ja mihin lopputulokseen päädytty. Se miten kukin puheenvuoro, pyydetty tai vapaaehtoisesti annettu, on vaikuttanut päätöksentekijöihin, on monisyinen ja kunkin päätöksentekijän subjektiivinen kokemus. Lausunnoista käy kuitenkin selvästi ilmi, onko lausunto pyydetty vai vapaaehtoisesti annettu. Monet lausunnon antajista ovat myös tuoneet ilmi erikseen oman asiantuntijuutensa ja sen, että heiltä on pyydetty lausuntoa. Samoin teki kuitenkin myös vapaaehtoisesti lausuntonsa antanut Suomen Psykologiliitto, joka vetosi omaan ammattitaitonsa legitimoimaan statukseen. Voidaankin pohtia, ovatko vapaaehtoisesti lausuntonsa antaneet kokeneet lakiuudistuksen kommentoimisen ja siihen vaikuttamisen enemmän omakseen, kuin ne tahot joilta lausuntoa pyydettiin. Toisaalta esimerkiksi Lapin lääninhallituksen poliisiosasto oli mukana lainvalmistelussa sen alkuvaiheista lähtien kuulumalla lakihankkeen työryhmään antamalla pyydetysti lausuntonsa hallituksen esityksestä ja olemalla asian tiimoilta valiokunnan kuultavana. Tämän tyyppinen aktiivinen osallistuminen lakiuudistuksen muovaamiseen viittaa erityiseen kiinnostukseen ja tarpeeseen vaikuttaa. Aktiivisen osallistumisen syinä voi tietysti myös olla henkilökohtaiset syyt tai kuuluminen juuri tämän lain valmistelijoiden lähipiiriin.

Carole Patemanin mukaan osallistuvan demokratian käytännöstä tulee itseään ruokkiva prosessi, jossa osallistuminen kehittää niitä taitoja, joita osallistuminen vaatii.

Osallistuminen sitouttaa osallistujia päätöksentekoprosessiin ja samalla se tekee myös kollektiivisten päätösten hyväksymisestä helpompaa (Pateman 1970, 42–43.) Ampumaselain valmistelussa kuultujen verrattain laaja määrä internetkyselyn lisäksi legitimoivat osaltaan uudistusta ja kannustaa osallistuvaan demokratiaan toimintatapana yhteiskunnallisissa, poliittisissa ja oikeudellisissa päätöksissä. Ampumaselain valmisteluprosessissa kuulemista voidaan siis pitää asianomaisten ja asiantuntijoiden kuulemisena, jossa lakiuudistuksen hallituksen esitysvaihetta on voitu kommentoida, mutta aiemmat lainvalmistelun vaiheet on tehty työryhmissä ja näin ollen ei osallistuvan demokratian periaatteiden mukaisesti. Lausuntojen pyytämällä on haettu legitimaatiota hankkeelle ja samalla myös vahvistusta osallistuvan demokratian tavoitteisiin pääsystä.

Osallistuvan demokratian (participatory democracy) teorian kannattajat vastustavat liberaalidemokraattista teoriaa, jonka tulkitaan rajaavan politiikan hallinnoinnin, puolueiden ja etujärjestöjen aktiviteeteiksi. Tavoitteena on kansalaisten poliittinen aktiivointi ja poliittisen päätöksenteon avaaminen laajojen kansanryhmien saataville (Häyhtiö 2010, 41.) Kansalaisten demokraattisen osallistumisen organisoimista käsitteellistävät ja mallintavat teoriat tuottavat lähestymistapoja ja kysymyksenasetteluja. Todellisuuden ilmiöt vaikuttavat teorioiden syntymiseen ja kehittymiseen, mutta näiden teorioiden määrittelemä perusta sekä muokkaa ja rakenteistaa, että uusintaa todellisuutta (Häyhtiö 2010, 14.)

Lainvalmistelussa käytetty osallistuvan demokratian periaate täyttyy tietyillä mittapuilla ampumaselain kohdalla. Osallistuva demokratia ja sen takaamiseksi luodut institutionaaliset rakenteet voidaan luokitella muun muassa Sherry R Arnsteinin (1971) luoman kahdeksanportaisen Osallistumisen tikapuut -mittarin mukaan. Arnsteinin luomassa typologiassa kaksi alinta astetta ovat valtaapitävien keinoja kouluttaa tai parantaa kansalaisia ymmärtämään paremmin omat poliittiset intressinsä eli manipulointi ja terapia. Ampumaselain lainuudistusvalmistelun tutkimuksen kannalta keskeiset toimintatavat, tiedottaminen ja kuuleminen ovat Arnsteinin kaksi seuraavaa mallia. Tiedottamisen ja kuulemisen vaikutuksista lopputulokseen ei kuitenkaan anneta mitään takeita. Kansalaisten internetkuuleminen asettuu tälle tasolle Arnsteinin

osallistumismittarissa. Seuraavaksi korkeimmalla tasolla kansalaisille annetaan mahdollisuus toimia päätöksentekoprosessin neuvonantajina ja osasuunnittelijoina. Lausuntojen antajien voidaan katsoa olevan tällä tai tätä seuraavaksi alemmalla tasolla aselain uudistusprosessissa. Tässäkin tapauksessa tai mallin asteikolla viidenneksi korkeimmalla tasolla, viranhaltijat ja lakimuutoksen päätöksentekijät voivat jättää lausuntojen antajien mielipiteet kuulematta. Kuudenneksi korkeimmalla osallistamisen tasolla kansalaisilla on taloudellisia resursseja ja suunnitteluvaltaa, kun heidät otetaan kumppaneiksi julkisiin prosesseihin. Korkeimman osallistamisen tason periaatteiden mukaisesti kansalaisille on delegoitu toimivalta osittain jossakin asiassa tai osallistuminen on täysivaltaista (Häyhtiö 2010, 43.)

Internetkuulemisen voidaan katsoa kuuluvan asteikon alemmille tasoille ja näin ollen sen tarkoituksena voidaan katsoa olevan ennemminkin ennakoimattoman kansalaisprotestoinnin lieventäminen tai hillitseminen. Internetkuulemiset tai e-demokratiahankkeet eivät ole muodostuneet refleksiivisen kansalaisvaikuttamisen kannalta kiinnostaviksi toimintapaikoiksi (Häyhtiö 2010, 43). Otakantaa.fi-sivustolla annetut mielipiteet ovat osittain deliberatiivisen demokratiateorian mukaisesti avoimuusperiaatteen mukaisia sekä tasa-arvoisia. Kaikilla on mahdollisuus osallistua ja mielipiteet ovat keskenään samanarvoisessa asemassa. Sivustolla on ollut mahdollista antaa vastauksia tiettyihin kysymyksiin, mutta myös lakiuudistuksen yleinen kommentointi on ollut mahdollista. Julkisuusperiaatteen mukaista sekä internetissä että kirjallisessa lausuntokuulemisessa on ollut taustainformaation tarjoaminen (HARE ja kotisivut) lakiuudistusprosessista, joiden perusteella lausuntojen antajilla on ollut mahdollisuus argumentoida omaa näkemystään. Vastuullisuuden vaatimusta on tietyllä tavalla noudatettu internet-kuulemisessa nettietiketti säädösten muodossa, jotka asettavat rajat kommentoinnille ja odottavat eettistä ilmaisutapaa. (Häyhtiö 2010, 52.)

Internetkuulemisien ongelmana voidaan kuitenkin pitää sitä, että tietyt ryhmät ovat siellä helposti ylliedustettuina ja saattavat johtaa keskustelua. Asiaan vähemmän vihkiytyneet tai vähemmän tunteella suhtautuvat eivät kenties tuo ääntään kuuluviin yhtä voimakkaasti kuin ne, jotka ovat ottaneet kommentoinnin asiakseen. Tämä saattaa vääristää tuloksia. Lisäksi internetkuulemisista ei ole tiedotettu kovinkaan laajasti, ja

tämä lisänee osaltaan tiettyjen ryhmien ylikorostumista vastauksissa. Koko kansan osallistumisesta päätöksentekoon ei voida puhua, eikä näin ollen myöskään osallistuvasta demokratiasta sen laajimmassa merkityksessä. Sisäministeriön teettämästä kyselysivustosta on vaikea vetää johtopäätöksiä juuri sen takia, että on mahdotonta sanoa, ketkä ovat tähän kyselyyn vastanneet, kuinka monta kertaa ja kuinka paljon heidän mielipiteitään on todellisuudessa kuultu. Mielipiteiden ja lausuntojen todellinen vaikutus lain muotoon on luonnollisesti myös pyydettyjen kirjallisten lausuntojen kohdalla sama. Sivusto täyttää osallistuvan demokratian tavoitteet näennäisesti, mutta jättää samalla paljon arvailujen varaan. Hallituksen esityksen vastineeksi pyydettyjen kirjallisten lausuntojen kohdalla on huomattavasti voimakas jakautuminen ääripäihin. Lakiuudistusta voimakkaasti kritisoineet ovat olleet merkittävässä määrin esillä, ja moni lausujista on ollut myös mukana työryhmissä ja/tai valiokunnissa. Suurin osa lausujista kannatti lakiuudistusta osittain, eli heidän voidaan katsoa olevan mielipiteissään keskivaiheilla.

Osallistuvan demokratian toimintaa ampuma-aselain valmistelussa on tarkasteltava suhteessa edustukselliseen demokratiaan. Tällöin tarkastelutapa konkretisoi osallistuvan demokratian tavoitteet suoran vaikuttamisen ja uudenlaisten päätöksentekokoneistojen tai asiakasdemokratian lisäämiseksi (Berndtson 1992, 200–201). Esimerkiksi oikeusministeriön lausunnosta käy selkeästi ilmi se tosiasia, että uudistus koskettaa jo olemassa olevaa lainsäädäntöä ja että sen läpiviemisessä on otettava huomioon, ettei uudistettu laki polje muita lakeja tai oikeuksia. Edustuksellinen demokratia sanelee lainvalmistelun rajat ja luo koko kehyksen, jossa päätöksiä tehdään.

Mielenkiintoista valmistelun alkuvaiheita, työryhmiä ja lausunnon antajia vertailtaessa oli se, että lain valmistelutyöryhmissä mukana olleita tahoja oli myös kommentoimassa ja antamassa lausuntoja omaa esitystään koskien. Tällaisia tahoja olivat sisäministeriö, puolustusministeriö, Suomen Kuntaliitto, opetusministeriö, Suomen Ampumaurheiluliitto, Reserviläisurheiluliitto, Metsästäjien Keskusjärjestö, poliisi ja maa- ja metsätalousministeriö. Voidaankin pohtia, onko varsinaista tarvetta erillisen lausunnon antamiselle olemassa, kun lain valmistelun alkuvaiheessa on muotoiltu esitys, jota muiden sidosryhmien tulisi kommentoida ja parantaa. Tässä tilanteessa on

vaikutettu koko prosessin ajan ja tavallaan moneen kertaan tiettyjä asioita vahvistavasti. Toisaalta, kaikki myös työryhmissä vaikuttaneet tahot eivät lausunnoissaan ole puoltaneet esitystä, ja ehkä juuri siksi halunneet ilmaista eriävän mielipiteensä uudestaan. Lääkäriin asiantuntijuutta ja ilmoitusvelvollisuutta kritisoitiin useiden lausunnon antajien toimesta. Lääkärillä ei koettu olevan mahdollisuutta tehdä validi arvio hakijasta lyhyen tapaamisen perusteella. Ehdotettu oikeus haastatella myös hakijan lähipiiriä epäselvissä tapauksissa nostaisi tavallisen kansalaisen asiantuntijaksi hakijan käytöstä arvioitaessa. Tämä ehdotus ei kuitenkaan mennyt läpi uudistetussa laissa.

Kilpailuna aselainvalmistelu voidaan nähdä juuri näiden eriävien mielipiteiden ja niiden tiukan ajamisen vuoksi. Kuulluilla sidosryhmillä oli lausuntojen perusteella omasta näkökulmastaan tuotetut mielipiteet, joiden ajamiseen ne käyttivät aikaa ja resursseja. Lausunnonantajat voiva puolustaa kukin omaa aluettaan ja koettaa saada laista itselleen mahdollisimman edullisen. Deliberatiivisen demokratian ihanteesta ei voida tässä suhteessa puhua, sillä kaikkia tyydyttävään lopputulokseen tuskin päästään milloinkaan. Huomattavasti toisistaan eroavien mielipiteiden ei voida realistisesti ajateltuna sanoa kohtaavan toisiaan kommunikaatiossa toisten kanssa. Toisin sanoen preferenssien muokkautuminen kommunikaatiossa toisten kanssa ei toteudu. Intressiryhmät ovat siis mielipiteissään kaukana toisistaan ja ryhmien jäsenet toisaalta niin samanmielisiä, että konsensus on usein mahdoton.

Osallistuvan demokratian tavoitteet täyttyvät ainakin muodollisesti, sillä sidosryhmiä on kuultu ja aiheesta on järjestetty kysely Internetissä demokratian tason korottamiseksi, mutta konsensusta ei vaadita. Täydelliseen yhteisymmärryksen on tämän lain kohdalla vaikea kuvitella toteutuvan, sillä mielipiteet jakautuivat lähes joka uudistettavan lainkohdan osalta täysin vastakkaisiin suuntiin ääripäiden välillä. Deliberatiivisen demokratiateorian noudattaminen johtaa mielipiteiden polarisoitumiseen (tilanteessa, jossa sidosryhmien mielipiteet eroavat merkittävästi toisistaan) ja siihen, että kaikkein radikaaleimpien ääripäiden kannattajat tuovat mielipiteensä voimakkaimmin esille. Tämä taas vääristää kokonaiskuvaa, ja yhteiskunnan valtaosan mielipiteet jäävät kuulematta (Fiorina 1999, 416.) Esimerkkinä erittäin aktiivisesta ja ääripäätä

edustavasta sidosryhmästä voidaan pitää asealan harrastajien kokoamaan sivustoa (aselaki.info), joka tiedottaa aktiivisesti mielipiteitään aselakiuudistuksesta internetissä. Lisäksi osa näistä erittäin kriittisesti aselakiuudistukseen suhtautuneista tahoista on antanut kirjallisen lausuntonsa kuulemisprosessissa, ollut valiokunnassa kuultavina ja valmistellut lakiesitystä työryhmässä. Heillä on ollut myös mahdollisuus vaikuttaa lakiin internetissä järjestetyn kyselyn kautta. Kuitenkin lakiuudistukseen kriittisesti suhtautuneita oli alle viidesosa kaikista kirjallisten lausuntojen antaneista. Ei ole selvyyttä siitä, johtuuko äärimmäisten mielipiteiden kannatuksen selkeytyminen homogeenisten ryhmien sisäisestä logiikasta, vai hakeutuvatko äärimmäisten mielipiteiden kannattajat homogeenisempiin ympäristöihin (Mutz 2006, 136). Deliberatiivisen ja osallistuvan demokratiateorian kannalta yhteinen keskustelu ja kompromissien tekeminen on kuitenkin oletusarvo.

Edellä mainitun uusweberiläinen koulukunnan tulkinnan mukainen asiantuntijuus näyttäytyy kilpailun näkökulmasta toimivana selittäjänä aselain lausuntoja analysoitaessa. Esimerkiksi aselain ammattilaisten ja harrastajien lausunnoista on nähtävissä erityisalojen reviirien määrittämistä ja asiantuntemuksen korostamista. Interaktionistisen suuntauksen mukaan asiantuntijat pyrkivät vahvistamaan yhteiskunnallista asemaansa määrittämällä asiakkaan ongelman sellaiseksi, että se on ratkaistavissa vain juuri tämän asiantuntijan avulla. Tämä lähtökohta oli nähtävissä muun muassa oikeusministeriön lausunnossa. Bourdieun (1984) teoria pääomista nousee esille argumentointitapoja pohdittaessa. Oikeudellisen ja lakitekniikan tietotaidon omaamista voidaan lausuntojen perusteella pitää asiantuntijuuden korostamisen keinona, sisällöllisenä argumenttina ja kulttuurisena pääomana, jonka avulla on mahdollista saavuttaa poliittista valtaa ja saada oma mielipiteensä kuulluksi.

Päätöksenteon voidaan nähdä muodostuvan raskaaksi, kun moni sidosryhmä keskittyy oman asiantuntijuus- ja asianomaisalansa näkökulmasta kiinnipitämiseen. Varsinaista keskustelua lausunnon antajien välillä ei käy, vaan lausunnot annettiin muiden lausujien lausuntojen sisällöstä tietämättä. Poikkeuksena tästä olivat ne tahot, joita kuultiin suullisesti valiokunnassa ja ne jotka osallistuivat lain valmistelutyöryhmiin. Ampuma-aselain uudistukseen kuului monta lainkohtaa, jotka voidaan ajatella

kysymyksiksi itsessään. Näin ollen mielipiteitä on ollut monia, ja useimmat lausunnon antajista ovat keskittyneet tiettyihin, omaa vaikutuspiiriänsä koskettaviin lainkohtiin. Se että uudistettavia lainkohtia oli paljon, selittää osaltaan eriävien mielipiteiden ja esitystä osittain kannattavien suuren määrän. Tämän tyyppinen lainvalmisteluprosessi, jossa lausujat ovat ikään kuin toisiaan vastaan, mikäli heillä on eriävät mielipiteet siitä millainen lain sisällön tulisi olla, ei tähtää konsensukseen eikä siten ole deliberatiivisen teorian mukainen toimintatapa. Tällainen vastakkainasettelu ja toisia vastaan argumentointi on pikemminkin kärjistävä kuin sovitteleva. Osallistuvan demokratiateorian mukaista taas on se, että oman näkemyksensä on saanut tuoda esille lainvalmisteluprosessissa. Osallistuvan demokratiateorian mukaan demokratian taso nousee vaikutusmahdollisuuksien nousun myötä ja konsensus eri osapuolten kesken ei ole ehdoton vaatimus.

Aselain uudistuksessa on käytetty eri lainvalmistelun malleja tai osia niistä, kuten kuvailevaa, empiiristä ja rationaalista mallia. Lausuntojen antajat ovat kukin kommentoineet uudistusta omista lähtökohdistaan käsin, ja sitä kautta on syntynyt eri malleihin viittaavia lausuntoja. Rationaalisen lain valmistelun mallin voidaan sanoa toteutuneen tässä tapauksessa juuri lainsäädännön rajojen muodossa. Toisaalta mallin mukainen rationaalisen ja tieteellisen tiedon painottaminen ei ole ollut yhtä ilmeistä. Asiantuntijoiksi tai lähinnä asianomaisiksi on luokiteltu suuri joukko kansalaisia, jotka ovat vastanneet internetkyselyyn ja antaneet mielipiteitään sisäasiainministeriön aselakisivustolla. Myös laaja joukko alan harrastajia on luokiteltu asiantuntijoiksi pyydettyjen lausuntojen lausujalistan mukaan. Muutoin rationaalinen ja johdonmukainen, ”tunteeton malli” ei kuvaa aselain uudistustilannetta, jossa yritettiin sovittaa eri osapuolten hyvinkin erilaisia mielipiteitä yhteen. Empiirisen lainvalmistelun korostamaan olemassa olevan lainsäädännön kunnioittamiseen on vedonnut moni lausunnon antajista. Useimmat niistä olivat uudistukseen kriittisesti suhtautuneita harrastajia tai ammattiryhmiä. Kuvailevaan malliin sopivia lausuntoja antoivat lainoppineet tahot, kuten oikeusministeriö ja Suomen Asehistorian Liitto.

Laintuntemukseen vetosi sekä lakiuudistusta kannattavia että vastustavia tahoja. Yleisesti lain valmisteluprosessin tuntemukseen ja lainsäädännön tuntemukseen

vetoaminen oli varsin käytetty tehokeino lausunnoissa. Normatiivisen, rationaalisen mallin tavoitteiden voidaan katsoa näyttäytyvän jo hallituksen esityksen luomisohjeissa ja menettelytavoissa. Tavoitteisiin lukeutuu epäkohdan tunnistaminen, tavoitteen laatiminen sen korjaamiseksi, vaihtoehtojen harkitseminen sen toteuttamiseksi, optimaalisimman keinon valinta ja vaikutusten seuraaminen. Oikeusministeriön lausunnosta voidaankin erottaa jo aiemmin mainitun kuvailevan lainvalmistelun mallin lisäksi empiirinen malli (Tala 2010), joka sisältää ajatuksen instrumentalismista, siteestä oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen, tiedon ja asiantuntemuksen keskeisestä roolista lainvalmisteluprosessissa sekä epävarmuudesta ja erimielisyydestä lainvalmistelussa. Institutionaaliseksi mallia voi kutsua siksi, että lainlaadinta nähdään siinä oleellisesti julkisen organisaation rakenteisiin, niitä koskeviin säännöksiin, menettelyihin sekä prosesseihin kytkeytyväksi toiminnaksi. Malli korostaa tiedon ja asiantuntemuksen erityistä roolia, niiden erityislaatuista suhdetta poliittiseen päätöksentekoon sekä lainlaadintaan sisältyvää epävarmuutta ja erimielisyyttä.

Edustuksellinen demokratia rajaa mahdollisuuksia lain kokonaisvaltaiseen uudistukseen, mutta osallistuvan demokratian kannalta aselain uudistuksen tiedottamisessa ja avoimuudessa on myös toivomisen varaa. Internetkuuleminen tavoitti ainoastaan tietyt ryhmät ja kirjallisten lausuntojen löytyminen oli työn takana. Hare:n sivuilta löytyi suurin osa lausunnoista, mutta osa oli poistettu tai mahdoton avata. Lain valmistelussa alusta asti mukana olleilla oli eniten vaikutusvaltaa, vaikka toki lausuntojenkin perusteella tehtiin muutoksia. Tästä huolimatta osa lain valmistelussa alusta asti mukana olleista ei kokenut saaneen ääntänsä kuuluville. Kuten aiemmin jo todettiin, kuulemismahdollisuus ei takaa vaikuttamismahdollisuutta ja toisistaan erittäin paljon poikkeavien mielipiteiden yhdistäminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on mahdotonta.

10. Yhteenvedo ja pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli avata ampuma-aselain valmisteluprosessia ja etenkin siihen liittyvää kuulemiskäytäntöä ja sen vaikutuksia. Aselain tutkimuksen tekee haastavaksi se, että vaikka tarkastelun alla onkin ollut lakiuudistuksen tekninen läpivienti ja

kuulemisprosessi julkilausuttujen tavoitteiden valossa, lausunnoissa ja mediassa on kommentoitu aihetta tunteen perusteella ja tietystä rajatusta näkökulmasta. Lausunnot erosivat paljon toisistaan, ja niissä kommentoitiin useimmiten vain osaa uudistettavasta laista. Siitä johtuen tarkempaa vertailua tietyn lainkohdan osalta kaikkien lausujien kesken ei ollut mahdollista suorittaa. Tutkimus keskittyi retoriseen purkamiseen asiantuntijuuden ja muiden keskeisten käsitteiden sekä teorioiden kautta, ryhmien keskinäiseen vertailuun lausuntojen sisällöllisten teemojen kautta ja konkreettisten muutosten ja lakiuudistuksen lopullisen asun tarkasteluun. Asetelman kannalta keskeisiä käsitteitä ovat olleet asiantuntijuus (mitkä tahot mielletään asiantuntijoiksi ja millä perustein), sidosryhmä (lakihankkeeseen vaikuttavat tai lakihankkeen välittömässä vaikutuspiirissä olevat tahot), asianomaisuus (lakiuudistuksen vaikutuspiiriin kuuluvat), osallistuva demokratia (laaja käsitys demokratiasta koko kansan oikeutena vaikuttaa muutoinkin kuin äänestämällä) sekä koko toiminnalle aktuaalisen kehyksen antava hallintamuoto eli edustuksellinen demokratia.

Yleisenä havaintona lainvalmistelututkimuksessa voidaan pitää, että lainvalmistelun lausuntovaiheessa sidosryhmien vaikutusmahdollisuudet ovat olleet melko vähäisiä. Ampuma-aselain uudistus voi tehdä tästä poikkeuksen, sillä aihe ja uudistuksen sisältö sisältävät paljon kiistanalaisia seikkoja, eikä lain valmistelua ole sitonut yhtä tarkat tavoitteet hallitusohjelmassa kuin esimerkiksi jossakin toisessa enemmän poliittisesti ohjailussa laissa. Poikkeuksen tekee myös se, että tämän uudistuksen kohdalla luvattiin ministeriön taholta toteuttaa laaja kuuleminen. Hyvää hallintotapaa toteutettiin vaihtelevasti julkisen dokumentaation suhteen. Aselakiuudistuksen internetsivujen kautta lainvalmistelun vaiheita on ollut mahdollista seurata Internetissä muun mediatiedotuksen lisäksi. Hallituksen esityksen vastineeksi annetut kirjalliset lausunnot löytyvät HARE:sta, mutta kaikkia lausuntoja sieltä ei saanut tai ne oli poistettu. Hyvän hallintotavan avainsanana on kuitenkin läpinäkyvyys ja julkinen hallintoprosessi.

Tutkimuksessa on selvitetty aselain uudistuksen suunnittelusta vastaavat työryhmät, toimintatavat sekä se, ketä on kuultu ja millä tavalla. Ampuma-aselakiin liittyviä kulttuurisia tekijöitä voidaan sanoa olevat asiantuntijuuden käsite, siihen liittyvä valta ja asiantuntijuuden ja asianomaiskäsitteiden limittyminen. Lisäksi kulttuurinen ja samalla

institutionaalinen tekijä on se hallintotapa ja ne prosessit sekä normit, joita lainvalmisteluun Suomessa liittyy. Olen eritellyt aselain uudistuksessa käytettyjä menettelytapoja ja etenkin kuulemistapoja sekä lausuntojen sisältöä ja niiden yhteneväisyyttä lain lopullisen muodon kanssa. Analyysin alussa vertailtiin ryhmien mielipiteiden jakautumista ja sisäistä koherenssia, kun taas retorisessa osassa pohdittiin lausuntoja muun muassa argumentointitapojen ja asiantuntijuuden käsitteen kautta. Keskeiset argumentit ja argumentointitavat sekä asiantuntijatiedon määrittely käytiin läpi. Ryhmiä vertailtiin myös lausuntojen sisällöllisten teemojen avulla. Viimeisessä analyysin osassa eriteltiin hallituksen esitykseen tehdyt muutokset ja niihin johtaneet lausunnot sekä ryhmät niiden taustalla.

Aselain uudistuksessa voidaan katsoa sekä toteutettaneen, että ei toteutettaneen osallistuvan demokratian tavoitteita. Kuultuja on ollut suhteellisen paljon ja lausunnoilla on ollut vaikutusta uudistetun lain sisältöön. Deliberatiivisen demokratian ihanteen vaatimusta konsensuksesta ei saavutettu, ja se olisikin ollut miltei mahdotonta lausujien toisistaan räikeästi eroavien mielipiteiden vuoksi. Lausujat ovat kommentoineet lähtökohtaisesti omaan alaansa liittyviä lainkohtia ja omasta asianomaisnäkökulmastaan lähtien. Osallistuvan demokratian tavoitteena on lisätä lain valmistelun demokraattisuutta antamalla sidosryhmille mahdollisuuksia vaikuttaa lakiuudistukseen. Tämän voidaan sanoa toteutuneen. Toisaalta parhaat mahdollisuudet ovat olleet niillä sidosryhmillä, jotka ovat kuuluneet johonkin hankkeen työryhmistä ja sitä kautta päässeet vaikuttamaan jo hallituksen esitykseen lakiuudistuksesta. Tässä joukossa on sekä lakiuudistusta kannattaneita että vastustaneita, ja osa on saanut mielipiteensä kuulluksi kokonaisuudessaan, osa ei laajoista osallistumismahdollisuuksista huolimatta. Lausunnon antajat jotka eivät ole olleet mukana lain alkuvalmisteluissa ovat myös saaneet vaihtelevasti kannatusta mielipiteilleen. Uudistettu aselaki on suurelta osin hallituksen esityksen mukainen, joten vaikka lausunnot ovatkin saaneet aikaiseksi jonkinlaisia muutoksia, on lakiesitys viety läpi melko muuttumattomana. Osallistumismahdollisuus ei kuitenkaan aina takaa vaikuttamismahdollisuutta, ja osa uudistusprosessin toimijoista on voinut olla ainoastaan muodollisesti mukana, miksi vaikuttaminen on sitä kautta ollut vähäistä. Lakiuudistuksen legitimizeettiä on nostettu suurella kuultujen määrällä. Deliberatiivisen

demokratian perusajatuksena on, että instituutiot perustelevat legitiimin vallankäyttönsä sillä, että päätökset tehdään tasapuolisesti kaikkien etuja ajatellen. Tällaisen oletuksen voi tehdä ainoastaan siinä tapauksessa, että päätöksentekoprosessi on avoin vapaiden ja tasa-arvoisten kansalaisten vaikutukselle.

Aihe nostattaa tunteita, eikä vähiten siksi että lakiuudistukseen johtaneet tapahtumat ovat olleet erittäin traagisia. Ehkä eniten keskustelua synnyttänyt muutosehdotus on ollut terveystietojen luovuttaminen. Sosiologisesti kiinnostavan tästä tekee se, miksi juuri tämä lakimuutoksen kohta on herättänyt voimakkaimmat reaktiot. Voidaan sanoa, että yhteiskunnan yleinen ilmapiiri ja viimeaikaiset traagiset tapahtumat ovat aikaansaaneet pontta lakimuutokselle, mutta samaan aikaan yleiseen ilmapiiriin kuuluu tämä huoli yksityisten terveystietojen luovuttamisen höllentämisestä. Niin sanotuksi yhteiskunnan ilmapiiriksi tai moraaliksi laskettavat mielipiteet ovat siis ristiriidassa keskenään myös niiden keskuudessa, jotka kannattavat esitystä.

Edustuksellinen demokratia on antanut raamit joiden sisällä lain valmistelijoiden on tehtävä työnsä. Olemassa oleva lainsäädäntö vaikuttaa oleellisesti uudistetun lain sisältöön. Sekä lausunnoista että lain lopullisesta muodosta on nähtävissä, että lainlaatijaa sitovat aiemmat lait, eli lakiuudistus täytyi suhteuttaa oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen. Perustuslaki tarjoaa vastauksen siihen, kuinka kommunikatiivinen mielipiteen- ja tahdonmuodostus voidaan institutionalisoida. Puolueet, massamedia ja eturyhmät voivat vain ohjata tätä lakeihin perustuvan hallinnollisen vallan käyttöä.

Asiantuntijuus on tutkimukseni kannalta ja myös lainsäädäntötyön problematiikassa erittäin oleellinen ja moninainen käsite. Ampuma-aselain muutoksen tapauksessa lausuntojen antajina on ollut erittäin kirjava joukko. Heidän asiantuntijuuttaan voidaan sekä perustella että epäillä riippuen siitä, mitä asiantuntijuudella käsitetään. Mikäli asiantuntijuus määritellään erityistietämykseksi ja tiettyjen vaatimusten täyttämiseksi, voidaan joidenkin lausujien asiantuntijuutta epäillä. Mikäli asiantuntijuus taas käsitetään laajimmalla mahdollisella tavalla, voi kuka tahansa olla tiettyä tietoa omaavana asiantuntija riippumatta siitä, kuuluuko hän esimerkiksi johonkin yhteiskunnallisesti tunnustettuun asiantuntijaryhmään kuten lääkäri tai juristi. Asiantuntijuuteen ja aseman

kautta argumentointiin liittyy monta ulottuvuutta, ja näitä ulottuvuuksia eriteltiin lausuntojen perusteella. Tavat luokitella joku asiantuntijaksi, asiantuntijuuden ja asianomaisaseman arvottaminen, asiantuntijuuteen vetoaminen oman aseman voimistamiseksi ja erilaiset argumentaation tavat nousivat tutkimuksessa esille. Asiantuntijuuden ja asianomaisaseman voidaan katsoa limittyneet aselain uudistukseen liittyneessä kuulemisprosessissa. Aselain valmisteluprosessissa asiantuntijuuden käsitettä siis laajennettiin tai sen merkitys sekoittui osin asianomaisaseman kanssa.

Mielenkiintoista jatkotutkimuksen kannalta olisi selvittää, millä perusteella asiantuntijuus aselain kohdalla määriteltiin. Ketkä päättivät työryhmien jäsenet ja etenkin lausuntojen antajat, ja mistä syystä juuri heidät määriteltiin asiantuntijoiksi tai asianomaisiksi tässä tapauksessa? Myös valiokuntien lausuntojen tarkempi analyysi olisi mielenkiintoista ja lainvalmisteluprosessia avaavaa tutkimusta. Valiokuntien lausunnot voivat monesti olla lähempänä lain lopullista muotoa, ja niillä saattaa jopa olla enemmän vaikutusta eduskunnan päätöksiin kuin niin sanotulla rivilausunnolla. Täydellistä lakia tuskin on olemassa, ja koska lain laatiminen on demokraattinen prosessi, on lopputuloskin usein kompromissi. Lain laatijoita on useita, ja näin ollen myös eri tavoitteita on useampi kuin yksi. Lain tavoitteiden arviointi, olivatko tavoitteet itsessään onnistuneita ja realistisia sekä se, miten tavoitteet on saavutettu, ovat myös kiinnostavia aiheita jatkotutkimuksen kannalta. Lain tavoitteita pohtiessa keskeisiä kysymyksiä ovat 1) mikä on lakiuudistuksen tavoitteenasettelun yhteys siihen, mitä tai millaisia ovat lain vaikutukset ja 2) miten käyttökelpoista on lakihankkeen tavoitteenasettelua koskeva informaatio, kun lakiuudistuksen tarkastelija pyrkii ennakoimaan tietyn säädöshankkeen vaikutuksia tai kuvaamaan ja selittämään jälkikäteen jonkin uudistuksen toteutuneita vaikutuksia (Tala 2001, 75.)

Yhteiskunnan tila vaikuttaa siihen, miten lain tarkoitus ylipäätään ymmärretään. Aselain uudistuksen motiiveihin ja vaikutuksiin paneutuminen on myös yksi mielenkiintoinen lähtökohta jatkotutkimukselle. Lakien vaikutusta on äärimmäisen vaikea arvioida etukäteen, eikä lakeja myöskään aina noudateta. Lainvalmistelua rationaalisena suunnitteluna voidaankin kritisoida, sillä lainsäätäjät ajavat usein omaa tai jonkin ryhmän asiaa eivätkä välttämättä yhteistä hyvää (Pakarinen 2011.) Lait muuttuvat

yhteiskunnallisen muutoksen osana. Lainuudistuksia tulisi tutkia laajemmin kuin säädäntöhetken julkilausuttujen hallinnollisten ja oikeuspoliittisten tavoitteiden kannalta (Mäkelä 1985, 224). Lain vaikutuksia laatimisvaiheessa on myös monesti vaikea arvioida, koska on olemassa ei-ilmeisiä ryhmiä, johon laki vaikuttaa. Laatimisvaiheessa lain vaikutuksien arvioimisesta tekee haastavaa myös se, että tuomioistuimet tulkitsevat lakia ja tekevät päätöksiä näiden tulkintojen mukaisesti.

Huomio aselain uudistuksen ympärillä kertoo siitä, että lainvalmisteluprosessi on yhteiskunnallisesti ja sosiologisesti kiinnostava kysymys. Siihen liittyy itse lakiin yhdistettävien tunteiden lisäksi pohdinta yhteiskunnan moraalista ja arvoista sekä konkreettiset arkielämään liittyvät vapaudet ja rajoitteet. Asiantuntijuus kytkeytyy vahvasti valtaan ja aselaista päättävien valinta yhteiskunnan arvoihin. Aselain uudistumiseen ja sen sisältöön vaikuttaneista tekijöistä mediahuomio ei jääne vähäisimmäksi. Median merkitys sekä asiantuntemuksen välittämisessä ja että sen suodattamisessa kasvaa (Eriksson 2002, 171). Voidaankin olettaa, että mediahuomio aselakirikkomusten ympärillä ja myöhemmin aselain uudistusta käsiteltäessä on muovannut lain sisältöä ja sen toteuttamisprosessia näin ollen median yhteiskunnallinen valta-asema on vahvistunut. Aselain muuntautuminen ja asian ympärillä vellova voimakas julkinen keskustelu jatkuu edelleen kiivaana. Norjan ampumistragedian myötä vuonna 2011 valtaan tullut hallitus ja sisäministeri Räsänen haluavat tiukentaa aselakia siitä, mihin ministeri Holmlund sen jätti. Yhteiskunnallisten olojen ja kansallisen sekä kansainvälisen tilanteen voidaan siis sanoa vaikuttavan erityisesti tämän lain kohdalla siihen millaiseksi laki muodostuu ja ruvetaanko uudistuksia ylipäänsä tekemään.

Lähteet

Alasuutari, Pertti (1994) *Laadullinen tutkimus*. Tampere. Vastapaino.

Anleu, Sharyn L (2000) *Law and social change*. Lontoo. SAGE Publications Ltd.

Arnstein, Sherry R (1971) *A ladder of participation in the USA*. *Journal of the Royal Town Planning Institute*. 176-182.

Baldwin, Robert (2007) *Better Regulation*. Tension abroad the Enterprise. Teoksessa Weatherill, Stephen (toim): *Better Regulation*. Studies of the Oxford Institute of European and Comparative Law. Oxford: Hart Publishing, 27-47.

Barber, Benjamin R (1984) *Strong Democracy. Participatory Politics for a New Age*. Berkeley:

University of California Press.

Bauman, Zygmunt 1992: *Love in Adversity. On the State and the Intellectuals, and the State of the Intellectuals*. *Thesis Eleven* 31:1, 81–104.

Benhabib, Seyla (2002) *The claims of culture*. USA: Princeton University Press.

Berndtson, Erkki (1992), *Politiikka tieteenä. Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun*. Helsinki:

VAPK-kustannus.

Brown, Ciara & Colin Scott (2009) *Reflexive Governance of Better Regulation. Evidence from Three Countries*. Reflexive Governance in the Public Sector, Services of General Interest, working paper series REFGOV-SGI-9. Catholic University of Louvain.

Cohen, Joshua (1989), *Deliberation and Democratic Legitimacy*. Teoksessa Hamlin, Alan & Philip

Dahl, Robert (1961) *Who Governs? Democracy and Power in an American City*. New Haven: Yale University Press.

Dryzen, John (2000), *Deliberative democracy and beyond: liberals, critics, contestations*. Oxford:

Oxford University Press.

Dryzek, John (1990), *Discursive Democracy. Politics, Policy, and Political Science*. Cambridge:

Cambridge University Press.

Dryzek, John & Dunleavy, Patrick (2009), *Theories of the democratic state*. Houndmills,

Basingstoke, UK & New York, US: Palgrave macmillan.

Cunningham (2002) *Theories of Democracy. A critical introduction*. London:Routledge

Eklin, Mikko (1983) *Oikeussosiologia*. Timo Kyntäjä & Ahti Laitinen (toim.). Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö

Eriksson, Susan (2002) *Asiantuntijoiden areenat*. Ilkka Pirttilä & Susanna Eriksson (toim.) Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy.

Eräsaari, Risto (2002) *Asiantuntijoiden areenat*. Ilkka Pirttilä & Susanna Eriksson (toim.) Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy.

Fiorina, M.P.(1999) *Extreme Voices. A Dark Side of Civic Engagement*. Skocpol & M.P. Fiorina (toim.) *Civic Engagement in American Democracy*. Washington, DC: Brookings Institution Press.

Foucault, Michel (1972) *The Archaeology of Knowledge*. London: Tavistock.

Giddens, Anthony (1995) Introduction *The New Production of Knowledge. The Dynamics of Science an Research in Contemporary Societes*. (toim. Gibbons, M et al.) London: Sage.

Giddens, Anthony (2001) *Sociology*. Cambridge. Polity Press.

Gutmann, Amy & Dennis Thompson (1997) *Democracy and Disagreement*.

Cambridge: The

Belknap Press of Harvard University Press.

Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*.

Cambridge, Massachusetts. Harvard University Press.

Habermas, Jürgen (1976) *Legitimation Crisis*. Heinemann Educational Books.

Häyhtiö, Tapio (2010) *Demokratiaa vai toimintaa. Näkökulmia kansalaislähtöisen verkkopolitiikan teoriaan ja käytäntöön*. Tampere. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*.

Tampere. Vastapaino.

Kivivuori, Antti (1985) *Lainvalmistelu ja sosiologia. Eripainos Lakimies-lehdestä n:o*

2, 1985. Vammala. Vammalan kirjapaino

Kyntäjä, Timo & Laitinen, Ahti (1983) *Oikeussosiologia*. Helsinki: Werner Söderström

Osakeyhtiö

Lowi, Theodore (1969) *The End of Liberalism. Ideology, Policy and the Crisis of Public Authority*. New York: Norton.

Manin, B. (1987) *On Legitimacy and Political Deliberation*. Translated by E. Stein and J.

Mansbridge.

Political Theory 15 (3), 338–368.

Mutz, Diana C (2006) *Hearing the Other Side. Deliberative versus Participatory Democracy*.

USA. Cambridge University Press.

Mäkelä, Klaus (1985) *Lainvalmistelu ja sosiologia. Eripainos Lakimies-lehdestä n:o 2,*

1985. Vammala. Vammalan kirjapaino

Oikeusministeriö (2010) *Kuuleminen säädösvalmistelussa. Ohjeet*. Selvityksiä ja

ohjeita. 18/2010

Pakarinen, Auri (2011) *Lainvalmistelu vuorovaikutuksena*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Pateman, Carole (1970) *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pirttilä, Ilkka (2002) *Asiantuntijoiden areenat*. Ilkka Pirttilä & Susan Eriksson (toim.) Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy.

Rantala, Kati (2011a) *Lainvalmistelun laatu hallituksen kärkihankkeissa*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Rantala, Kati (2011b) *Lainvalmistelun laatu hallituksen kärkihankkeissa*. *mediatiedote*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Setälä, Maija (2009), *Rhetoric and deliberative democracy*. Redescriptions. Yearbook of Finnish

Political Thought. Vol 13, 61-82.

Tala, Jyrki (2001) *Lainvalmistelun laatu ja eduskunnan valiokuntatyö*. Helsinki: Hakapaino Oy

Tala, Jyrki (2010) Lainsäädännän mallit ja informaatio-ongelmat (artikkeli kirjasta)

Zahariadis, Nikolaos (2007) *Theories of the Policy Process*. Toim. Paul Sabatier. University of California, Davis. Westview Press.

Lausuntolähteet (internet):

Hare 2010 (4.12.2010)

http://www.hare.vn.fi/mAsiakirjojenSelailu.asp?h_iId=14520&a_iId=138178

Aliupseeriliitto 22.4.2009. Hare 2010.

Asealan Elinkeinoharjoittajat 21.4.2009. Hare 2010.

Helsingin poliisilaitos 22.4.2009. Hare 2010.

Itä-Suomen poliisin lääninjohto 6.4.2009. Hare 2010.

Keski-Suomen poliisilaitos 22.4.2009. Hare 2010.

Keskusrikospoliisi 22.4.2009. Hare 2010.

Lapin lääninhallitus, poliisiosasto 25.3.2009. Hare 2010.

Länsi-Suomen läänihallitus, poliisiosasto 20.4.2009. Hare 2010.

Maa- ja metsätalousministeriö 27.4.2009. Hare 2010.

Metsästäjien Keskusjärjestö 22.4.2009. Hare 2010.

NRA 20.4.2009. Hare 2010.

Oulun lääninhallitus, poliisin lääninjohto 20.4.2009. Hare 2010.

Pohjois-Savon poliisilaitos 24.4.2009. Hare 2010.

Poliisiammattikorkeakoulu 27.4.2009. Hare 2010.

Puolustusministeriö 21.4.2009. Hare 2010.

Pääesikunta 17.4.2009. Hare 2010.

Reserviläisliitto ry 21.4.2009. Hare 2010.

Reserviläisurheiluliitto 25.3.2009. Hare 2010.

Sosiaali- ja terveysministeriö 17.4.2009. Hare 2010.

Sotamuseo 22.4.2009. Hare 2010.

Suomen Ampumahiihtoliitto 22.4.2009. Hare 2010.

Suomen Ampumaurheiluliitto 21.4.2009. Hare 2010.

Suomen asehistoriallinen seura ry 22.4.2009. Hare 2010.

Suomen Asehistorian Liitto ry 24.4.2009. Hare 2010.

Suomen Aseseppien Yhdistys ry 20.4.2009. Hare 2010.

Suomen Kuntaliitto 25.3.2009. Hare 2010.

Suomen Lääkäriliitto 20.4.2009. Hare 2010.

Suomen Metsästäjäliitto 24.4.2009. Hare 2010.

Suomen Psykologiliitto 8.6.2009. Hare 2010.

Suomen Reserviupseeriliitto 24.4.2009. Hare 2010.

Tietosuojavaltuutetun toimisto 28.4.2009. Hare 2010.

Varsinais-Suomen poliisilaitos 21.4.2009. Hare 2010.

Muut internetlähteet:

Eduskunta 2010 (27.10)

<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/pubman/templates/1.htx?id=3670>

HaVM 16/2010vp (4.11.2010)

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/havm_16_2010_p.shtml

(HaVM 16/2010-HE 106/2009 vp)

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/havm_16_2010_p.shtml

HE 106/2009 vp (22.4.2010)

<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+106/2009&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>

Iltalehti (19.10.2010)

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2010101912549957_uu.shtml

Sisäministeriö 2010a, (24.11.2010) Sisäministeriön ampuma-aselainsäädännön asettamiskirje SM109002008

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/dce7df0d2f36ac9ac22574d300515cb0/\\$file/aselainsaadannon_uudistaminen_%20asettamiskirje.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/dce7df0d2f36ac9ac22574d300515cb0/$file/aselainsaadannon_uudistaminen_%20asettamiskirje.pdf)

Sisäasiainministeriö 2010b, (24.11.2010) Ampuma-aselain uudistamishanke, hallituksen esityksen valmistelu http://www.hare.vn.fi/mHankePerusSelaus.asp?h_iId=14520

Taulukot

Taulukko 1.

Lausunnon antaja	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Kriittisesti suhtautuvat	Ei kommenttia	Pyydetty	Vapaaehtoinen	Virkamies	Ammattikunnat	Harrastajat
Itä-Suomen poliisin lääninjohto	1				1		1		
Sosiaali- ja terveysministeriö		1			1		1		
Liikkuva poliisi				1	1		1		
Pääesikunta		1			1		1		
NRA			1		1				1
Suomen Aseseppien Yhdistys ry			1		1			1	
Pohjois-Savon poliisilaitos		1			1		1		
Kuntaliitto	1				1		1		
Suomen Lääkäriliitto		1			1			1	
Suomen Reserviupseeriliitto		1			1			1	
Länsi-Suomen lääninhallitus, poliisiosasto	1				1		1		
Ulkoasiainministeriö	1				1		1		
Varsinais-Suomen poliisilaitos				1	1		1		
Suomen Ampumahiihtoliitto ry		1			1				1
Asealan Elinkeinoharjoittajat ry		1			1			1	
Puolustusministeriö		1			1		1		
Reserviläisliitto		1			1			1	
Suomen Ampumaurheiluliitto		1			1				1
Sotamuseo	1				1				
Oikeusministeriö		1			1		1		
Poliisiammattikorkeakoulu		1			1			1	
Keski-Suomen poliisilaitos		1			1		1		
Lapin lääninhallitus, poliisiosasto		1			1		1		
Metsästäjien Keskusjärjestö			1		1				1
Helsingin poliisilaitos	1				1		1		
Etelä-Suomen lääninhallitus	0				1		1		
Keskusrikospoliisi		1			1		1		
Asehistorian Liitto ry			1		1				1
Suomen Asehistoriallinen seura ry			1		1				1
Suomen Metsästäjäliitto			1		1				1
Maa- ja metsätalousministeriö		1			1		1		
Tietosuojavaltuutetun toimisto		1			1		1		
Länsstyrelsen på Åland	1				1		1		
Suomen Psykologiliitto	1					1		1	
Aliupseeriliitto		1				1			
Opetusministeriö	0								
Maanpuolustuskoulutusyhdistys	0				1			1	
Asekauppiain Liitto	0				1			1	
Reserviläisurheiluliitto			1		1				1
Oulun lääninhallitus	1				1		1		
Tulokset	9	18	7	2	37	2	20	9	8
Tulokset prosentteina	25 %	50 %	19 %	6 %	100 %	6 %	57 %	26 %	23 %

Taulukko 2.

Lausunnon antaja	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Kriittisesti suhtautuvat	Ei kommenttia
Poliisi	36,36 %	45,45 %	0,00 %	18,18 %
Helsingin poliisilaitos	1			
Itä-Suomen poliisin lääninjohto	1			
Keski-Suomen poliisilaitos		1		
Keskusrikospoliisi		1		
Lapin lääninhallitus, poliisiosasto		1		
Liikkuva poliisi				1
Länsi-Suomen lääninhallitus, poliisiosasto	1			
Oulun lääninhallitus	1			
Pohjois-Savon poliisilaitos		1		
Poliisiammattikorkeakoulu		1		
Varsinais-Suomen poliisilaitos				1
Muut toimeenpanijat	50,00 %	50,00 %	0,00 %	0,00 %
Kuntaliitto	1			
Sosiaali- ja terveysministeriö		1		
Suomen Lääkäriliitto		1		
Suomen Psykologiliitto	1			
Aseintressiryhmät	0,00 %	36,36 %	63,64 %	0,00 %
Asealan Elinkeinoharjoittajat ry		1		
Asehistorian Liitto ry			1	
Asekauppiain Liitto	0			
Maa- ja metsätalousministeriö		1		
Metsästäjien Keskusjärjestö			1	
NRA			1	
Reserviläisurheiluliitto			1	
Suomen Ampumahiihtoliitto ry		1		
Suomen Ampumaurheiluliitto		1		
Suomen Asehistoriallinen seura ry			1	
Suomen Aseseppien yhdistys			1	
Suomen Metsästäjiliitto			1	
Puolustusviranomaiset	16,67 %	83,33 %	0,00 %	0,00 %
Aliupseeriliitto		1		
Maanpuolustuskoulutusyhdistys	0			
Puolustusministeriö		1		
Pääesikunta		1		
Reserviläisliitto		1		
Sotamuseo	1			
Suomen Reserviupseeriliitto		1		
Oikeusviranomaiset	0,00 %	100,00 %	0,00 %	0,00 %
Oikeusministeriö		1		
Tietosuojavaltuutetun toimisto		1		
Muut	100,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Etelä-Suomen lääninhallitus	0			
Länsstyrelsen på Åland	1			
Opetusministeriö	0			
Ulkoasiainministeriö	1			
Tulokset	9	18	7	2
Tulokset prosentteina	25,00 %	50,00 %	19,44 %	5,56 %

Liitteet

Liite 1.

Hallituksen esityksellä (aselain uudistus on HA106/2009) on ensisijainen asema kansanedustajan aloitteeseen verrattuna, mutta sadan kansanedustajan allekirjoittama aloite on samanarvoinen kuin hallituksen esitys. Aloitteen jälkeen laki siirtyy puhemiesneuvostoon luettavaksi, jonka jälkeen puhemies esittelee lakiesityksen eduskunnalle lähetekeskustelussa. Tämän jälkeen aloite siirtyy erityisvaliokuntaan tarkempaa valmistelua varten. Erityisvaliokunnassa kuullaan alan asiantuntijoita, jonka jälkeen aloite siirtyy täysistuntoon odottamaan käsittelyä. Ensimmäisessä täysistunnossa käydään yleiskeskustelu aiheesta. Keskustelun jälkeen siirrytään käymään läpi ehdotusta vaihe vaiheelta yksityiskohtaisesti. Jos yksityiskohtiin ei puututa ehdotus siirtyy seuraavaan käsittelyyn, muussa tapauksessa se siirtyy suureen valiokuntaan.

Toisessa käsittelyssä ehdotus joko hyväksytään tai hylätään yksinkertaisella enemmistöllä. Tämän jälkeen ehdotus lähetetään tasavallan presidentille vahvistettavaksi. Presidentti voi hyväksyä lain kolmen kuukauden aikana. Mikäli näin ei tapahdu laki palaa eduskunnan käsittelyyn, jossa se voidaan hyväksyä tai hylätä muuttumattomana yksinkertaisella enemmistöllä.

Liite 2.

Hallituksen esitys 24.11.2010

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/695f60ccf0359400c22575e00032f39c/\\$file/he_ampuma-aselaki_suomi.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/695f60ccf0359400c22575e00032f39c/$file/he_ampuma-aselaki_suomi.pdf)

Liite 3.

Ryhmä I:

ylitarkastaja Liisa Timonen, sisäasiainministeriö; ylitarkastaja Esa Puurtinen, sisäasiainministeriö; lääninylikomisario Mika Heinilä, Etelä-Suomen

lääninhallitus; apulaispoliisipäällikkö Ilkka Jukarainen, Mikkelin kihlakunnan poliisilaitos sekä puolustusministeriön nimeämä edustaja

Ryhmä II:

ylitarkastaja Liisa Timonen, sisäasiainministeriö; Suomen Kuntaliiton, ympäristöministeriön, opetusministeriön, Suomen Ampumaurheiluliitto ry:n, Reserviläisurheiluliitto ry:n ja Metsästäjien Keskusjärjestön nimeämät edustajat sekä Etelä-Suomen lääninhallituksen nimeämä kihlakunnan poliisilaitosta edustava jäsen.

Ryhmä III:

ylikomisario Pekka Aho, sisäasiainministeriö; ylitarkastaja Teuvo Tiilikainen, sisäasiainministeriö; ylikomisario Tapani Hack, sisäasiainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja tullihallituksen nimeämät edustajat

Sisäasiainministeriön hankkeen ohjausryhmä:

puheenjohtajana toimii hallitusneuvos Jouni Laiho sisäasiainministeriöstä ja sihteerinä lainsäädäntöhankkeen valmistelusta vastaamaan määrätty ylitarkastaja Mika Lehtonen. Ohjausryhmän jäseniksi määrätään poliisipäällikkö Ossi Lähdesmäki, Kotkan kihlakunnan poliisilaitos; poliisipäällikkö Antti Karjalainen, Suomussalmen kihlakunnan poliisilaitos; lääninpoliisiylitarkastaja Esko Rasi, Lapin lääninhallitus; lainsäädäntöneuvos Pertti Normia, sisäasiainministeriö sekä myöhemmin nimitettävä sisäasiainministeriön poliisiosaston esikunnan päällikkö. Maa- ja metsätalousministeriötä, oikeusministeriötä, opetusministeriötä, puolustusministeriötä, sosiaali- ja terveysministeriötä sekä ympäristöministeriötä pyydettiin nimeämään ohjausryhmään edustajansa.

Liite 4.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta ja puolustusvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot ([PeVL 18/2010 vp](#) [MmVL 5/2010 vp](#) [PuVL 2/2010 vp](#)), jotka on otettu hallintovaliokunnan mietinnön liitteiksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- sisäasiainministeri Anne Holmlund
- hallitusneuvos Katriina Laitinen ja projektipäällikkö Mika Lehtonen, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Vanhala, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Timo Turkki, puolustusministeriö
- ylitarkastaja Rami Sampalahti, maa- ja metsätalousministeriö
- ylilääkäri Tom Silfvast, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallinto-oikeustuomari Mika Hämäläinen, Helsingin hallinto-oikeus
- puheenjohtaja Pekka Sauri, Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunta
- lakimies Kimmo Lehtimäki, Poliisiammattikorkeakoulu
- osastajohtaja, professori Jouko Lönnqvist, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio
- poliisiylijohtaja Mikko Paatero ja asehallintopäällikkö Liisa Timonen, Poliisihallitus
- apulaisosastopäällikkö Tuija Sundberg, Pääesikunta
- ylikomisario Tero Haapala, keskusrikospoliisi
- ylikonstaapeli Ilari Vilen, Helsingin poliisilaitos
- poliisipäällikkö Martti Kallio, Lapin poliisilaitos
- apulaispoliisipäällikkö Kari Puolitaival, Varsinais-Suomen poliisilaitos
- riistapäällikkö Petri Vartiainen, Etelä-Savon riistanhoitopiiri
- hallituksen jäsen Urho Tervonen, Kainuun riistanhoitopiiri, edustaen myös Koutaniemen metsästysseuraa

- aseteknikko Jaakko Vottonen, Asetekno Oy
- puheenjohtaja Antti Sukuvaara, Asealan Elinkeinonharjoittajat ry (Finnish Arms Trade Association)
- puheenjohtaja Jukka Sassi, Asehistorian Liitto ry
- hallituksen jäsen Mikko Hietala, Asekauppiain Liitto ry
- puheenjohtaja, aseseppämestari Jorma Lähteenmäki, Aseseppien yhdistys ry
- puheenjohtaja Runo K. Kurko, Kansallinen kivääriyhdistys NRA ry
- toiminnanjohtaja Pekka Tuunanen, Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK)
- viestintäpäällikkö Klaus Ekman, Metsästäjien Keskusjärjestö ry
- toiminnanjohtaja Laura Lodenius, Rauhanliitto
- toiminnanjohtaja Olli Nyberg, Reserviläisliitto - Reservin Aliupseeriliitto ry
- ampuma-asetoimikunnan puheenjohtaja Arto Pulkki, Reserviläisurheiluliitto ry
- toiminnanjohtaja Risto Aarrekiivi, Suomen Ampumaurheiluliitto ry
- lakitoimikunnan jäsen Jussi Peltola, Suomen Asehistoriallinen Seura ry
- edunvalvontajohtaja Markku Kojo, Suomen Lääkäriliitto ry
- toiminnanjohtaja Panu Hiidenmies, Suomen Metsästäjäliitto - Finlands Jägarförbund ry
- puheenjohtaja Antero Rytkölä, Suomen Nimismiesyhdistys ry, edustaen myös Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:tä
- 1. varapuheenjohtaja Heikki Pyhälampi, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- järjestösihteeri Tommi Verho, Suomen Reserviupseeriliitto ry
- kehittämisspäällikkö Kirsi Markkanen, Tehy ry
- hallituksen jäsen Sampsa Olkinuora, Vantaan reserviläiset ry
- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori
- asianajaja Hannu Lukkarila

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- ulkoasiainministeriö
- opetusministeriö
- suojelupoliisi
- rajavartiolaitos
- Ampuma-aselautakunta
- Metsähallitus
- Tullihallitus
- Suomen Kuntaliitto
- Aliupseeriliitto ry
- Ampumaharrastusfoorumi
- Asealan useiden järjestöjen yhteinen (12 eri yhdistystä)
- Päälystöliitto ry
- Suomen Ilma-aseharrastajat ry
- Suomen Jousimetsästäjien liitto ry
- Suomussalmen Urheiluampujat ry
- Upseeriliitto ry
- asekeräilijä Janne Pohjoispää